

LIITE 2 Maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden tavoitteet

Sisällys:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

1. [ELY-keskusten keskeiset painotukset kiteytetysti vuodelle 2024](#)
2. [Edistetään vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kilpailukykyä. Tähän kuuluvat myös huoltovarmuuden vahvistaminen, häiriötilanteisiin ennalta varautuminen ja häiriötilanteiden kestävyden parantaminen.](#)
3. [Monipuolistetaan maaseudun elinkeinoja, parannetaan kilpailukykyä ja luodaan uutta yrittäjyyttä. Lisätään maaseudun elinvoimaa ja elämänlaatua, ml. Leader-toiminta, yhteistyö, verkostoituminen.](#)
4. [Uudistuva ja kestävä luonnonvaratalous lisää hyvinvointia ja korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä.](#)

Toiminnallinen tuloksellisuus

5. [Elintarviketalouden toimeenpanotehtävien tavoitteet](#)
6. [Maatalouden toimeenpanotehtävien tavoitteet](#)
7. [Maaseudun kehittämisen toimeenpanotehtävien tavoitteet](#)
8. [CAP-viestinnän tavoitteet](#)
9. [Petostentorjunta](#)
10. [CAP-suunnitelman määrälliset tavoitteet](#)
11. [Asiakastyytyväisyys](#)

Henkilöstövoimavarojen kehittäminen ja hallinta

12. [Riittävän henkilöstöressurin, laadun ja osaamisen varmistaminen maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden tehtävissä vuonna 2024](#)
13. [Toimintamäärärahojen riittävyys maatalouden, maaseudun kehittämisen ja elintarviketurvallisuuden tehtävissä vuonna 2024](#)

1. ELY-keskusten keskeiset painotukset kiteytetysti vuodelle 2024	
ELY UUD	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhan ohjelmakauden toteuttaminen loppuun ja sulkemiseen liittyvät toimenpiteet • CAP-suunnitelman asiakaslähtöinen neuvonta ja koulutus, yhteistyössä alueen kumppaneiden kanssa • Maaseuturahoituksen tuloksista viestiminen • Maataloustukien uusien valvontaprosessien vakauttaminen siltä osin kuin mahdollista
VAR	<p>Vuosi 2024 on uuden CAP27-kauden toimeenpanon toinen vuosi ja sen vuoksi uuden kauden käynnistämiseen liittyvät tehtävät ovat edelleen toiminnan keskiössä. Viranomaisen tiedotusvastuu ja erinomaisesti alkanut alueviestijäverkoston toiminnan yhteensovittaminen ja vakiinnuttaminen alueellisten tarpeiden kanssa jatkuvat.</p> <p>Toimintaympäristön poikkeuksellinen tilanne jatkuu edelleen vuonna 2024, minkä vuoksi ELY-keskuksen panostukset toimialan toimintaedellytyksiin ja laajemminkin huoltovarmuuteen ovat keskeisessä asemassa. ELY-keskus kehittää jatkuvasti kykyään reagoida nopeisiin toimintaympäristön muutoksiin mm. tukeutuen tiiviisiin sidosryhmäsuhteisiin.</p> <p>Elintarviketurvallisuuden sekä kasvi- ja eläinterveyden hyvän tilan ylläpitäminen ovat yhä tärkeämpiä toimintaympäristön jatkuvassa muutoksessa.</p> <p>Viljelijätukien hallinnossa panostamme edelleen viljelijöiden ja sidosryhmien koulutukseen ja henkilöstön osaamiseen. Uusien hallintoprosessien vakiinnuttaminen ja kehittäminen on tärkeää. Merkittävimmät tehtäväkokonaisuudet ovat monitoroinnin ja ympäristösopimusten hallinto- ja valvontatehtävät. Viljelijätukien hallinto- ja valvontatehtävät toteutetaan hallitusti laatuvaatimukset ja aikataulut huomioiden siten, että viljelijöiden ja muun asiakaskunnan odotukset täytetään vähintään kohtuullisesti. Viljelijätukien hallinnossa sidosryhmäyhteistyön merkitys on kasvanut huomattavasti uudella CAP27-kaudella.</p> <p>Saaristomeri on maakunnan toimijoiden yhteinen ja keskeinen strateginen painopiste. Saaristomeren tilan kohentamistyötä jatketaan kasvi- ja kotieläintalouden tuotanto- ja menettelytapoja kehittämällä sekä edistämällä maan rakennetta ja vesitaloutta, hiilineutraaliutta, ravinteiden kierrätystä ja ilmastomuutokseen sopeutumista. Ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden yhteensovittamisen kehittäminen on keskiössä.</p>

	<p>Vihreän siirtymän rahoituksen käynnistäminen ohjelmakaudella etupainotteisesti on keskeinen tavoitteemme ohjelman kokonaistoteuman varmistamiseksi. Vihreän siirtymän osalta rakennetukien hakemuksia on saapunut ja saapuneet jatkossakin suunniteltua enemmänkin, mutta hanke- ja yritystuissa on vielä tehtävää.</p> <p>Maatilojen kilpailukykyä parantavat tuotantotilojen laajennusinvestoinnit ovat vähentyneet merkittävästi vuonna 2023. ELY-keskus kannustaa ja tukee näiden investointien syntymistä priorisoidusti.</p> <p>Vanhan ohjelmakauden 2014–2022 hankkeita on käynnissä vuoden 2024 loppuun saakka erityisesti keskeisissä painopistealueissa kuten ruokaketjussa ja matkailussa. Ohjelmakauden 2014–2022 seuranta, hankkeiden loppuunsaattaminen ja vaikuttavuuden arviointi esimerkiksi Maaseutuluotaimen avulla ovat keskeisellä sijalla ja antavat pohjan myös uuden ohjelmakauden toteutukselle.</p> <p>ELY-keskuksen, Leader -ryhmien ja YT-alueiden yhteistyö tulee korostumaan entisestään uusien tukimuotojen myötä. Tässä keskeisessä asemassa on yhteinen alueellinen maaseutuviestintä.</p> <p>Panostukset luomutuotannon edistämiseksi ovat vuoden 2023 taantumien jälkeen erityisen tärkeitä.</p> <p>Lisäämme kehittämishanketoiminnan avulla ruokaketjun yritysten ja tutkimuslaitosten yhteistyötä ja verkostoitumista sekä edistämme toimialan vientiä ja kansainvälistymistä. Ruokaketjun kehittämisen asiantuntemus sekä organisoituminen alueella on murroksessa Turun yliopiston Brahea-keskuksen alaosaston myötä.</p> <p>Varsinais-Suomessa priorisoidaan nuorten viljelijöiden aloitustukihakemukset nuorten kannustamiseksi alalle. ELY-keskus on aktiivisesti mukana kertomassa tukimahdollisuuksista sidosryhmien järjestämissä SPV-koulutuksissa.</p>
SAT	<p>Keskeisenä tavoitteena on Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan (CAP27) tehokas, strateginen ja asiakaslähtöinen toimeenpano sekä ohjelmakauden 2014–2020 ja siirtymäkauden 21–22 käynnissä olevien toimenpiteiden maksamiseen ja sulkemiseen liittyvien toimien laadukas toteuttaminen. Organisaation omia toimintatapoja ja prosesseja kehitetään, jotta toimeenpano on myös CAP27-kaudella mahdollisimman sujuvaa ja siten eri asiakasryhmiä kannustavaa hyödyntämään CAP-suunnitelman mahdollisuudet Satakunnan maaseudulla.</p> <p>Vuoden 2024 tavoitteena on edistää Satakunnan maaseudun kehittämistä älykkäästi, kestävästi ja vastuullisesti. Satakunnan Älykäs maaseutu -suunnitelman mukaisesti päämääränä on elinvoimainen ja uudistavia ratkaisuja hyödyntävä elinkeinotoiminta sekä hyvän elämän edellytysten tukeminen Satakunnan maaseudulla. Kohderyhmänä on alkutuotanto ja koko ruokaketju, maaseudun monipuolinen yritystoiminta sekä maaseudun toimijat. Suunnitelman mukaiset toimenpiteet kohdistuvat neljään kehittämiskokonaisuuteen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uudistuva yrittäjyys

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Vastuullinen ruokaketju 3. Edelläkävijyys bio- ja kiertotaloudessa sekä 4. Hyvä elämä Satakunnassa.
HÄM	<ul style="list-style-type: none"> • CAP-suunnitelman tehokas toteuttaminen alueella • Hämeen alueellisen maaseutus suunnitelman toteuttaminen tuloksellisesti ja vaikuttavasti • Huoltovarmuuden varmistaminen ja häiriötilanteiden kestävyden parantaminen • Maatalouden ja maaseutuyritysten investointien ja sukupolvenvaihdosten aktivointi • Omavaraisen ja elinvoimaisen maaseudun turvaaminen • Viestintä CAP-kauden mahdollisuuksista ja tuloksista
PIR	<ol style="list-style-type: none"> 1. Suomen CAP-suunnitelman toimeenpanon aloittaminen Pirkanmaalla 2. Pirkanmaan alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteiden edistäminen 3. Ruokaviraston valtuuttamien valvontojen ja tarkastusten suorittaminen 4. Ohjelmakauden 2014–2020 ja siirtymäkauden 2021–2022 toimien jatkaminen maksatuksen, jatkotoimien, seurannan ja hankkeiden lopetuksen osalta sekä v. 2023 valvontojen päättäminen
KAS	<p>Maaseudun kehittämisen keskeisenä tavoitteena on monimuotoisten maaseutualueiden elinvoiman vahvistaminen ja kestävä uudistaminen. Kaakkois-Suomen toimintaympäristön voimakas heikkeneminen edellyttää myös maaseudun kehittämisessä priorisointia. Vuonna 2024 keskitytään erityisesti maatilatalouden ja muun maaseudun yritystoiminnan vahvistamiseen. Ohjelmärahoitusta kohdennetaan yritysrahoitukseen sekä yritysten tarpeita tukeviin kehittämishankkeisiin ml. yritysryhmähankkeet sekä yleishyödylliset investointihankkeet. Uusien yritysten perustamista sekä olemassa olevien yritysten kilpailukykyyn kehittämistä tuetaan. Maatilayrityksiä aktivoidaan kehittämään toimintaansa sekä hyödyntämään ohjelman rahoitusmahdollisuuksia. Bio- ja kiertotalous ovat alueen vahvan osaamisen vuoksi keskeisiä painopisteitä.</p> <p>Palvelujen ja tasapainoisen väestökehityksen turvaamiseksi rahoitetaan erilaisia arjen, työn, vapaa-ajan ja monipaikkaisuuden huomioivia skaalautuvia kehittämiskäytäntöjä sekä digitalisaatioon perustuvia palveluja. Kaakkois-Suomen monimuotoisen luonnon vaalimiseksi edistetään yhteistyössä eri tahojen kanssa luonnon monimuotoisuutta sekä ympäristön ja vesistöjen hoitoa ja kunnostusta.</p> <p>Ohjelmaviestintä ja -markkinointi sekä erilaiset koulutukset ovat keskeisiä toimenpiteitä ensimmäisenä kokonaisuutena ohjelmavuonna. Ohjelmaviestinnässä keskitytään maaseudun yritystukiin ja maatalouden investointitukiin markkinointiin. Myös viestintää ohjelmärahoituksen vaikuttavuudesta lisätään. Alueviestintämalli on alueella sisäistetty hyvin ja sen toimintaa tukee kaikkia toimijoita osallistava toimintatapa. Joka toinen kuukausi ilmestyvä maaseutupalveluiden uutiskirje kokoaa kattavasti uutisia alueemme maaseudun kehittämisestä. Kumppanuustoiminnan avulla varmistetaan, että toimijoilla on ajantasaiset tiedot rahoitusmahdollisuuksista sekä meneillään olevasta kehittämistoiminnasta.</p>

	<p>Sisäisessä kehittämisessä keskitytään resurssien vahvistamiseen toimivien tehtäväjakojen, prosessien ja osaamisen syventämisen kautta. Teknisellä avulla varmistetaan tarvittava lisäresurssi. Toimeenpanossa hyödynnetään myös muiden ELY-keskusten asiantuntemusta. Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelma antaa uusia mahdollisuuksia sekä ohjelman toimeenpanoon että asiantuntijayhteistyöhön.</p>
ESA	<p>Lyhyt tilannekuva</p> <p>Tulevana vuonna ohjelmakauden 2023–2027 rahoitus- ja kehittämistukien haku-/päättösprosessit ovat käytössä. Saman aikaisesti myös päättyneen ohjelma- ja siirtymäkauden rahoituksella tuetut toimenpiteet ovat päättymässä. Maatalouden tuotantotukien valvonnan uudet järjestelmät tulevat täysimääräisesti käyttöön. Vuoden 2023 alussa uudistunut tuki- ja valvontajärjestelmä edellyttävät edelleen koulutusta ja viestintää niin viljelijöille kuin henkilöstöllekin.</p> <p>Venäjän hyökkäyssota vaikuttaa voimakkaasti edelleen itäisen Suomen elinkeinoelämään ja myös alkutuotantoon. Muun muassa huoltovarmuuden kannalta olennaisten puuenergian ja maatalouden kausityövoiman saatavuus aiheuttavat huolta yhteiskunnan toimijoille sekä elinkeinoelämälle. Etelä-Savon alueella merkittävän maaseutumatkailun asiakaskunnan väheneminen tuo paineita matkailun kehittämiseen ja uusien asiakkuuksien hakemiseen.</p> <p>Suomen hallitusohjelmassa esitetty budjettileikkaus tulee vaikuttamaan Suomen CAP-ohjelmaan ja sen toteuttamiseen. Mahdollinen ohjelman supistaminen, uudelleen muokkaaminen ja jalkauttaminen tulee vaatimaan voimavaroja niin, että maaseudun kehittäminen jatkuisi.</p> <p>Painotukset vuonna 2024</p> <p>1.1. CAP-Viestintä ja ratkaisukeskeinen asiakastyö niin, että CAP27 kauden haku-, päätös- ja maksatusprosessit sujuvat laadukkaasti ja kohtuullisessa aikataulussa. Ohjelmakausi on käynnistynyt maltillisella nopeudella ja tulee olemaan toteutusajaltaan melko lyhyt. Asiakkaiden ja sidosryhmien aktivointi edellyttää sujuvaa ja tavoitettavaa viestintää. Viestintä on osa asiantuntijoiden jokapäiväistä työtä. Prosessien sujuvuus asiakasrajapinnasta aina tarkastukseen asti tuleekin sujua mahdollisimman laadukkaasti ja ripeästi, jotta asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Kuluvan vuoden aikana ohjelmien sisällöt ja lainsäädäntö on ELY-keskuksessa omaksuttu hyvin. Ennen kaikkea ohjelman sisältö ja mahdollisuudet on välitettävä alueen viljelijöille, yrittäjille, kehittämistoimijoille ja asukkaille.</p> <p>1.2. Toteutetaan maatalouden ja elintarviketurvallisuuden valvontasuunnitelmat ja monitorointiin liittyvät tehtävät täysimääräisesti ja laadukkaasti</p> <p>- Ruokaviraston maatalouden, maaseudun kehittämiseen ja elintarviketurvallisuuteen liittyvät valvonnat suoritetaan annettujen määräaikojen puitteissa.</p>

- Pelto- ja eläinvalvontojen tilakäynnit suoritetaan asetettuihin määräaikoihin mennessä.
- Tarkastus- ja valvontaprosessit sekä monitorointiin liittyvät tehtävät suoritetaan asiakaskeskeisesti, laadukkaasti ja tehokkaasti. Monitorointiin liittyvien lisäselvitysten käsittely toteutetaan yhdessä kuntien maaseutuviranomaisten kanssa.
- Sujuvan tukikäsitteilyn ja valvonta-/monitorointityön edellytys on aktiivinen viljelijöille suunnattu viestintä, tiedotus ja koulutus. Koulutusta ja viestintää toteutetaan yhdessä kuntien maaseutuviranomaisten kanssa. Koulutusta ja viestintää tehdään sekä virtuaalisesti, että läsnä-tilaisuuksin. Kuluvana vuonna mm. ELY:n ja kuntien henkilöstön tekemät videoviestit saavuttivat viljelijöitä hyvin. Myös läsnä-tilaisuudet olivat varsin suosittuja.

1.3. Edistetään maatilojen ja maaseudun yritysten kilpailukykyä

- Tuetaan maatilojen rakennekehitystä ja maaseudun yritystoiminnan monipuolistumista CAP27:n ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman mukaisesti ja ohjelman kehittämis- ja rahoitusmahdollisuuksia hyödyntäen
- Tiedotetaan laajasti ja monipuolisesti viljelijöitä ja maaseudun muita yrittäjiä kehittämistoimista, tukimahdollisuuksista ja parhaista käytännöistä.

1.4. Kehitetään maaseudun palveluita, elinkeinoja ja toimintamahdollisuuksia

- Tuetaan uusiutuvan energian käyttöönottoa lisääviä biokaasu-, metsäbio- ja aurinkoenergiaprojekteja.
- Yhteistyössä alueen Leader-ryhmien kanssa tuetaan maaseudun palvelurakenteen innovatiivista uudistamista.
- Edistetään maaseudun tietoliikenneyhteyksien parantamista yhteistyössä maakuntaliiton kanssa. Edistetään sähköisten palveluiden monipuolista käyttöön ottamista.
- Edistetään maaseudun vetovoimaisuutta erityisesti monipaikkaisten asukkaiden tarpeet huomioon ottavalla tavalla.
- kehittämishankkeiden ja yritysten investointi-/kehittämishankkeiden avulla mahdollistetaan maaseutumatkailun kilpailukykyyn säilyminen ja edelleen kehittäminen muuttuneessa tilanteessa Venäjältä tulleen kysynnän heikennettyä.

1.5. Parannetaan ympäristöä ja edistetään monimuotoisuutta

Etelä-Savon ELY-keskus toteuttaa Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelmaa (JÄSMY) yhdessä neljän naapurialueen ELY-keskuksen (KES, POS, POK, KAS) kanssa. Ympäristö- ja monimuotoisuustavoitteita edistetään erityisesti tämän ohjelman kautta. Toteutus jakautuu seuraavasti:

- 1) JÄSMY-teemahankkeet, joiden rahoitus toteutetaan yhteistyössä järjestettävän teemahaun kautta yliajallisuudessa, mahdollisuuksien mukaan koko ohjelman toteutusalueella kattavina CAP27 -kehittämishankkeina.
- 2) JÄSMY-tavoitteiden edistäminen osana CAP27:än alueellisia kehittämishankkeita (a) ja investointitukia (b).
- 3) JÄSMY-tavoitteiden edistäminen osana rakennerahastojen hankkeita sekä muita mahdollisia CAP27:än ulkopuolisia kehittämishankkeita.

1.6. pidetään yllä ja kehitetään valmiutta maatilojen toimintaa ja elintarviketuotantoa uhkaavien kriisien torjumiseksi

	<p>- ELY-keskus osallistuu aktiivisesti elintarviketuotantoa uhkaavien kriisien torjumiseksi tarvittavan verkoston toimintaan, tarvittaessa koollekutsujana ja koordinaattorina. Verkostossa ovat mukana YT-alueet, ProAgria Etelä-Savo, TE-toimisto, MTK-Etelä-Savo ja asiantuntijajäseniä tarpeen mukaan mm. alueen oppilaitoksista ja kehittämishankkeiden toteuttajia. ELY-keskuksen valmiuspäällikön varahenkilö on maaseutupalvelut-yksikön asiantuntija. Myös muita henkilöitä yksiköstä osallistuu valmiusasioihin liittyviin koulutuksiin. ELY-keskuksen maksatus- ja tarkastusyksikölle on laadittu jatkuvuussuunnitelma häiriötilanteiden varalle. Tietoturvakoulutuksen ja turvasovellusten käyttöönottoa edellytetään viimeistään tulevan vuoden aikana.</p>
POS	<p>ELY-keskus varmistaa rahoituskauden toteutumisen alueella valtakunnallisen aikataulun ja tavoitteiden mukaisesti, kohdentaen rahoitusta alueellisen suunnitelman painopisteiden mukaisesti. Ohjelmaa toteutetaan ja toimeenpannaan vaikuttavasti alueen kehittämistä tukien ja asiakkaiden odotukset täyttäen sekä noudattaen EU- ja kansallisia säädöksiä. Varmistetaan päättyneen ohjelmakauden (ml. siirtymäkausi) saattaminen loppuun maksatusten, pysyvyyssuurannan ja muiden osa-alueiden osalta.</p> <p>ELY-keskus varmistaa omalta osaltaan sen, että viljelijätuet maksetaan oikein ja ajallaan.</p> <p>ELY-keskus edistää ruoan turvallisuutta ja laatua valvomalla ruokaketjua.</p> <p>Pohjois-Savon alueellinen suunnitelman visio vuoteen 2027: Pohjois-Savo on eurooppalaisittain tunnettu, alueelliseen tuotantoon pohjautuva, vetovoimainen ruokamaakunta. Ilmasto- ja ympäristötavoitteet on liitetty osaksi elinkeinojen kehittämistä taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys huomioiden. Uudistumiskykyinen ja innovatiivinen maaseutuyrittäjyys sekä kehittyvä biotalous ovat keskeinen osa elinvoimaista maaseutua. Tutkimus- ja koulutusosaaminen vahvistavat elinvoimaisuutta.</p> <p>Alueellisen suunnitelman kehittämiskohteet ja valitut strategiset painopisteet Pohjois-Savon maaseudun kehittämissuunnitelman strategiset painopisteet on johdettu kolmesta keskeisimmästä kehittämiskohteesta, joita ovat</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kestävä ja kehittyvä ruokajärjestelmä 2. ympäristö ja ilmasto 3. elinvoimainen maaseutu <p>Kaikkia painopisteitä läpileikkaavina teemoina ovat digitalisaation edistäminen, uudet innovaatiot sekä osaamisen parantaminen.</p>

	<p>Painopiste toiminnassa on rahoituksen kattava ja aktiivinen toteuttaminen tavoitevuonna. Rahavarat ovat 2024 suunnitelmätietojen mukaan merkittävimmät koko rahoituskauden aikana. Tämä huomioidaan vaikuttavuus ja tavoitteet huomioiden. Maksatuksen osalta vuosi 2024 painottuu siirtymävaiheeseen päättyneen kauden ja uuden kauden toimien limittyessä keskenään.</p> <p>Vuoden 2024 aikana erityisesti uuden rahoituskauden uusien toimenpiteiden haltuunotto ja tiedotus asiakkaille ovat keskiössä.</p> <p>Jatkamme yhteistyötä Järvi-Suomen alueella yhteistyössä neljän muun ELY-keskuksen kanssa Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelman mukaisesti.</p>
POK	<p>ELY-keskuksen keskeisiä toimeenpanotehtävissä ovat ruokaturvan ja kilpailukykyisen kotimaisen maataloustuotannon varmistaminen, huoltovarmuuden takaaminen sekä eläin- ja kasvitautien hallinta. Maaseudun elinkeinot perustuvat paljolti uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntämiseen tuotannossa. Luonnonvarojen kestävä käytön ja niihin perustuvien elinkeinojen kilpailukykyyn kehittäminen yhdessä maaseudun elinvoimaisuuden kehittämisen kanssa ovat keskeisiä painopisteitä toimenpiteitä kohdennettaessa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varmistetaan CAP -strategian ja alueellisen maaseutus suunnitelman sujuva toimeenpano. • Hoidetaan vanhan ohjelmakauden sulkeminen. • Tuetaan maaseutu- ja maatilayritysten kestävä kehitystä sekä edistetään ympäristö- ja ilmastohaasteiden ratkaisujen kehittämistä ELY-keskuksen käytettävissä olevilla keinoilla. • Edistetään ratkaisuja maatilojen kustannusten nousun aiheuttaman kannattavuuskriisin helpottamiseksi ja kehitetään kustannustehokkuutta ja tuottavuutta jatkuvuuden turvaamiseksi. • Huoltovarmuuden turvaaminen erityisesti elintarvike- ja energiasektorilla. • Kehitetään ja hyödynnetään yhteistyötä eri alueiden, toimijoiden ja rahoitusvälineiden välillä kehittämistoiminnan vaikuttavuuden tehostamiseksi. <p>Toimiva ja laadukas hallinto luo toimintaedellytyksiä alueen toimijoille</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varmistetaan oman toiminnan osalta viljelijätukien käsittelyn ja valvontatoiminnan sujuva toimeenpano siten että tuet tulevat maksuun oikein ja ajallaan. • Panostetaan jatkuvasti ELY-keskuksen oman toiminnan kehittämiseen tavoitteena tehokkuuden ja laadun parantaminen. <p>Rakennetaan uutta alueellista maaseuturahastoviestintää yhteistyössä Leader-ryhmien ja YT-alueen kanssa.</p>
KES	<ul style="list-style-type: none"> • Alueellisen suunnitelman toteuttamista jatketaan valittujen painopisteiden mukaisesti:

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Biotalous osalta metsien ja puun innovatiivinen käyttö on maakunnan kärkiteemoja. Ruokaketjun kehittämistä pelloilta pöytään jatketaan. Tavoitteenamme on turvata kannattavan, kilpailukykyisen maataloustuotannon edellytykset ja nostaa ruokaketjun jalostusastetta. Vastuullinen, alueen ominaispiirteet huomioiva tuotanto on tärkeää myös huoltovarmuuden näkökulmasta. Yhteistyötä ja yhteydenpitoa näistä teemoista tiivistetään keskeisten sidosryhmien kanssa (mm. maatalojen neuvontaorganisaatio, tuottajajärjestö, yrittäjäjärjestö, ammattikorkeakoulu, 2. asteen luonnonvaraoppilaitos, Välitä viljelijästä -verkosto, YTA-viranomaiset) yhteisen tahtotilan syventämiseksi ja haasteen näkyvämmäksi tekemiseksi. Viestitään rahoitusmahdollisuuksista viljelijöille ELY-keskuksen viljelijä uutiskirjeen kautta sekä koulutus- ja infotilaisuuksissa. Hyödynnetään ELY-keskuksen kautta koordinoitua TKI-verkostoa ja ELY-keskuksesta rahoitettujen hankkeiden toimintaa. Sininen biotalous nostaa esiin vesistöjen monipuolisen hyödyntämisen ja merkityksen ympäristöteemoissa. ○ Maaseudun vetovoimaa kehitetään tasapainoisesti asumisen ja elinkeinojen näkökulmista. Saavutettavuus on keskeinen tekijä elinvoimaisen maaseudun kannalta. Tarvitaan toimivat liikenne- ja tietoliikenneyhteydet. Laajakaistahankkeiden toteutumiseen panostetaan. Yritystukia suunnataan kehittyville ja kasvaville yrityksille sekä maaseudun palveluita ylläpitäville ja elinkeinorakennetta monipuolistaville hankkeille. Yritysten panostukset puhtaaseen siirtymään ja tki-toimenpiteisiin nostetaan etusijalle. Kehittämishankkeiden avulla voidaan vaikuttaa asukkaiden osaamiseen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen. • Vuosi 2024 on kauden ensimmäinen kokonainen toteutusvuosi, joten hankkeita tulee saada rivakasti käyntiin. Rahoituksen täysimääräinen hyödyntäminen on tärkeää. • Erikoisteemana toteutamme Järvi-Suomen ympäristö- ja ilmasto-ohjelmaa yhdessä neljän muun maakunnan kanssa. Alueiden väliset ympäristö- ja ilmastohankkeet mahdollistavat laajemman vaikuttavuuden ja suurempien kokonaisuuksien toteuttamisen muun muassa ympäristöinvestointien suhteen. Ympäristö- ja ilmastohankkeiden osalta tehdään tiivistä yhteistyötä ELY-keskuksen Y-vastuualueen kanssa, tavoitteena laajempi toteuttajajoukko ja uudet hankeideat.
EPO	<ol style="list-style-type: none"> 1. CAP27 kauden toimeenpanon täysimääräinen toteuttaminen ml. Alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman 2023–2027 toimeenpano 2. CAP valvontamenetelmä prosessien kehittäminen 3. CAP27 viestintäkokonaisuus, vaikuttavuusviestintä ja sidosryhmäyhteistyö
POH	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitämme maaseudun elinkeinoja CAP-suunnitelman ja alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteiden mukaisesti, fokuksena tuloksellisuus ja kestävyys • Tuemme monipuolisesti maaseudun elinkeinoja ja parannamme yritysten kilpailukykyä • Edistämme vastuullisen ruokajärjestelmän kilpailukykyä ja elintarvikevientiä • Turvaamme elintarviketurvallisuuden ennakoivilla toimenpiteillä • Vahvistamme huoltovarmuutta ja parannamme häiriötilanteiden kestävyyttä

	<ul style="list-style-type: none"> • Edistämme vihreää siirtymää tukemalla uusiutuvan energian käyttöä ja kehittämällä kiertotaloutta • Tuemme osaamisen lisäämistä, innovaatioiden ja datan hyödyntämistä sekä digitalisaation edistämistä • Suoritamme pinta-alamonitorointiin ja maastokatselmuksiin liittyvät tehtävät laadukkaasti ja ajoissa
POP	<p>ELY-keskuksen maaseutusuunnitelman tavoitteiden saavuttamisen varmistavia kehittämisen painopisteitä ovat</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. aktiivinen maatalous ja ruuan tuotanto 2. ympäristö- ja ilmastoviisas maatalous ja maaseutu sekä 3. uudistuva ja monipuolinen maaseutu. <p>Painopisteiden kuvauksissa on kerrottu keskeiset toimet, joiden avulla painopisteille asetetut tavoitteet saavutetaan. Painopisteistä on valittu vuoden 2024 nostot, joita erityisesti aiotaan edistää seuraavan vuoden aikana.</p> <p>Kannattavasti kasvava maatalous ja elintarvikejalostus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maatalous kehittyi kannattavasti vahvistamalla sen vahvoja osa-alueita ja lisäämällä monipuolisuutta markkinakysyntään pohjautuen • Lisäämme elintarvikejalostusta ja yrittäjyyttä sekä uusia kumppanuuksia • Edistämme ruokaketjun huoltovarmuutta <p>Resurssitehokkaampi ja ympäristömyönteisempi maaseutu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ilmastonmuutoksen hallintaan ja fossiilivapauteen liittyvät toimet sisältyvät vahvasti tekemiseemme • Uudet ympäristömyönteiset ratkaisut tukevat vesien suojelua ja luonnon monimuotoisuutta • Teemme sektorirajat ylittävää yhteistyötä ja ilmastoviisaita toimia, jotka perustuvat uusimpaan tietoon <p>Kilpailukykyinen, pito- ja vetovoimainen maaseutu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Monipuolistuvalla maaseudulla kehittyi kannattavaa liiketoimintaa ja työpaikkoja • Maaseutu mahdollistaa hyvän elämän • Maaseutualueilla on vetovoimaa- yrittäminen sekä työskentely maaseudulla on houkutteleva vaihtoehto <p>Vuoden 2024 keskeisimmät toiminnalliset painotukset ovat uuden rahoituskauden toimien vauhdittaminen sekä edellisen kauden päättämisestä huolehtiminen.</p> <p>Vuoden 2024 nostot</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ilmastonmuutoksen hillitseminen, luonnon monimuotoisuus ja kestävä luonnon käyttö

	<ul style="list-style-type: none"> • Toimia, joilla edistetään uusia tapoja hoitaa, ennallistaa, parantaa maa- ja metsätalousluonnon ja kulttuuriympäristön monimuotoisuutta (esim. kasvien, lintujen, pölyttäjien, vesieliöstön, maaperäeliöstön) • Edistetään konkreettisesti yritysten ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja ilmastonmuutokseen sopeutumista sekä kestävän energian käyttöä 2. Kilpailukyky, resilienssi ja huoltovarmuus <ul style="list-style-type: none"> • Kannattavuuden parantaminen tilatasolla ja ruuantuotantoketjussa • Toimintaympäristön muutosten reagoitakyvyn parantaminen alkutuotannossa • Alkutuotannon huoltovarmuuden edistäminen tilatasolla ja maaseutukylissä 3. Maaseudun sosioekonomisen rakenteen kehittäminen <ul style="list-style-type: none"> • Edistetään yhdenvertaisuutta, sosiaalista osallisuutta maaseutualueilla, esim. nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden parantaminen • Edistetään työllisyyttä ja kohtaantoa, talouskasvua, maaseutuyritysten työvoiman saatavuutta, maatalous, hyvinvointi- ja palvelualat 4. Matkailun palvelujen kehittäminen ja lisääminen maaseutualueilla <ul style="list-style-type: none"> • Yritysten ympäristö- ja laatutyö, palvelumuotoilun hyödyntäminen, tuotteistaminen • Alueellinen/valtakunnallinen yhteistyö, kansainvälinen matkailu
KAI	<ul style="list-style-type: none"> • Biotalousedistäminen yrityshankkeita suosien • Määrärahojen täysimääräinen hyödyntäminen • Ruokaviraston ohjaamien valvontojen tekeminen erillisten suunnitelmien mukaisesti • Aktiivinen viestintä • Varautuminen
LAP	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koko vuoden 2024 rahoituskehyksen suunnitelmallinen sitominen tarkoituksenmukaisella tavalla. 2. CAP-suunnitelmakauden tukimahdollisuuksien viestintä yhteistyössä alueverkoston kanssa. 3. Lapin alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman painopistehankkeiden käynnistäminen mm. laajakaistat, vesihuoltoinfra, kiertotalous. 4. Maatilojen kehittämistarpeisiin vastaaminen: sukupolvenvaihdokset, ennakointi, varautuminen, uudet mahdollisuudet, yhteistyö, eri tuotantosuuntien vahvistaminen paikallisesti. 5. Uusiutuvan energian hankkeiden aktivointi ja rahoittaminen (biokaasu, aurinkoenergia, tuulivoima).

	<p>2. Edistetään vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kilpailukykyä. Tähän kuuluu myös häiriötilanteiden kestävyuden parantaminen ja häiriötilanteisiin varautuminen ennakolta sekä huoltovarmuuden vahvistaminen. Toimenpiteillä vastataan myös mm. luomu- ja lähiruokaohjelmien tavoitteisiin.</p>
ELY	<p>ELY-keskuksen sanallinen, tiivis kuvaus toimenpiteistä</p>
UUD	<p>Uudenmaan alkutuotanto on tärkeä osa kotimaista elintarvikehuoltoa ja huoltovarmuutta. Uudenmaan alueellisen kehittämissuunnitelman tärkein tavoite on turvata kotimainen vastuullinen ja kannattava ruuantuotanto. Tavoitteena on hyvinvoiva ja motivoitunut yrittäjä ja taloudellisesti kannattava tila, jossa maa- ja metsätaloutta harjoitetaan kestäväällä tavalla eläinten hyvinvointi, ympäristö ja sosiaaliset näkökohdat huomioiden. Kehittämisen keskiössä on tuotantoa kehittävien ja kilpailukykyä parantavien investointien tukeminen, nuorten viljelijöiden sekä tilanpidon jatkuvuuden edistäminen, osaamisen parantaminen ja aidon yhteistyön kannustaminen.</p> <p>Luomutuotanto elää murrosvaihetta uusien tiukentuneiden säädösten ja markkinamuutosten keskellä. Uudenmaan ELY-keskus pyrkii omilla käytettävissä olevilla keinoillaan (koulutus, neuvonta, yhteistyö sidosryhmien kanssa) tukemaan luonnonmukaisen tuotannon ja lähiruokatuotannon toimintaedellytyksiä tärkeänä osana alkutuotantoamme.</p> <p>Myös nuoren viljelijän aloitustukia haetaan entistä vähemmän, vaikkakin ne nuoret, jotka aloittavat tilanpidon, ovat useimmiten hyvin motivoituneita ja uudistamishaluisia. Uudenmaan kehittämisvarat ovat niukat ja siksi kaikkiin tärkeisiin teemoihin vaikuttaminen on haasteellista. Alkutuotanto on nostettu kaikista tärkeimmäksi kehittämisteemaksi, ja liityntäpintaa maatalouteen priorisoidaan vahvasti myös yritystuessa.</p> <p>Maataloustoimijoiden yhteistyöhön kannustetaan (esim. maatalouden kehittäjät ja viljelijäraati) jotta saataisiin aikaan uutta vaikuttavaa kehittämistoimintaa. Maatilojen investointitukia haetaan Uudellamaalla aktiivisesti ja niissäkin tavoitellaan entistä enemmän vaikuttavuutta. Esimerkiksi kasvihuoneyrittäjät investoivat uusiin energiaratkaisuihin ja parantavat väkirikkaan pääkaupunkiseudun lähiruuan kilpailukykyä ja kestävyyttä.</p> <p>Huoltovarmuuden lisäämiseksi Uudenmaan alueella on jo olemassa kumppaniverkosto (ELY, MPK, HVK, MTK, SLC, YT-alueet), joka suunnittelee ja organisoii varautumiskoulutuksia alueen viljelijöille (kielinä suomi/ruotsi). Tilaisuudet ovat avoimia koko Suomessa asiasta kiinnostuneille ja niihin on mahdollista osallistua paikan päällä tai etäyhteydellä. Peruskurssin jälkeen järjestetään</p>

	<p>jatkokurssit, joissa tavoitteena on laatia osallistujien tiloille varautumissuunnitelma. Uudenmaan osalta voidaan todeta, että palaute on ollut varsin hyvä ja esitelmöijät laadukkaita.</p> <p>Varsinaista alkutuotannon valmiusryhmää alueella ei ole ja tähän asiaan toivottaisiin tarkempaa ohjausta ja toimeksiantoa. Esimerkiksi valmiusryhmän perustamisen valtuutuksesta, mandaatista sekä ryhmän tehtävistä.</p>
VAR	<p>Maa- ja puutarhatalouden hallinnon ja valvonnan täysimääräisen suorittamisen avulla ELY-keskus osaltaan varmistaa ja edistää korkeatasoista ruokajärjestelmää ja toimialan häiriötilanteisiin varautumista. Myös hanketoteutus edistää ruokaketjun vastuullisuutta ja uudistumiskykyä.</p> <p>Maatalouden ympäristöasioiden, kotieläinten hyvinvoinnin ja tuotantohygienian edistämällä parannamme myös kilpailukykyä ja maatalouden asemaa ruokaketjussa lisäämällä erilaisiin laatujärjestelmiin sitoutuneiden tilojen määrää. Panostukset luomutuotannon edistämiseksi ovat vuoden 2023 taantuman jälkeen erityisen tärkeitä.</p> <p>CAP27 antaa hyvät mahdollisuudet kohdentaa rahoitusta ruokaketjun kilpailukykyä tukeviin hankkeisiin, alueemme monipuolisen ruuantuotannon investointeihin maataloilla ja elintarvikkeita jalostavissa yrityksissä.</p> <p>Valmius- ja varautumistehtävissä keskeisinä ovat alkutuotannon häiriötilanteiden kestävyysparantaminen ja ennakolta varautuminen. ELY-keskuksella on asiassa johtava rooli maakunnassa ja se on tehnyt tarvittavat suunnitelmat ja kartoitukset. Alkutuotannon toimintaedellytyksiä koskevia asioita käsitellään kattavasti ja ajantasaisesti maakunnan toimijoiden yhteisessä Maatalouden huoltovarmuus -ryhmässä.</p> <p>Lisäämme kehittämishanketoiminnan avulla ruokaketjun yritysten ja tutkimuslaitosten yhteistyötä aktivoimalla uusimman tiedon hyödyntämistä sekä maaseudun innovaatioryhmien muodostumista. Tuemme ruokaketjun yritysten uudistumiskykyä ja verkostoitumista lisäämällä alueiden välistä yhteistyötä. Tiivistämme ruokaketjun sekä maaseutu- ja saaristomatkoilun toimijoiden yhteistyötä.</p> <p>Ruokaketjun kehittämisen asiantuntemus sekä organisoituminen alueella on murroksessa Turun yliopiston Brahea-keskuksen alasajon myötä. Tällä on vaikutus ruokaketjun kehittämisen toimenpiteiden toteuttamiseen alueella.</p> <p>ELY-keskus järjestää (ohjetta noudattaen) yhteistyössä MPK:n ja kuntien YT-alueiden kanssa valmiuskoulutusta YT-alueiden VAP-viljelijöille vuosittain. Koulutustapahtumat kiertävät kolmen vuoden syklissä kattaen kaikki YT-alueet. Koulutuksia voidaan jatkossa järjestää yhteistyössä naapuri ELY-keskusten kanssa.</p>

	<p>Koulutuksissa keskitytään varautumiseen yleisesti (turvallisuus, kyberturvallisuus, jatkuvuuden hallinta sis. vakuutusasiat). Lisäksi viljelijöitä kannustetaan miettimään omia poikkeusolojen suunnitelmia ja luomaan yhteistyöverkostoa alueensa muiden viljelijöiden kanssa poikkeusoloja silmällä pitäen. Tässä on tärkeä rooli paikallisilla tuottajayhdistyksillä.</p> <p>Suunnitelmia tullaan jatkossa testaamaan kohdennetuin harjoituksin. Suunnitelmia päivitetään harjoituksissa esiin tulleiden havaintojen pohjalta.</p>
SAT	<p>Satakunnan ruuan tuotanto on merkittävässä osassa Suomen huoltovarmuuden turvaamista. Satakunnan ruokaketjun tuottavuuden ja kilpailukyvyyn kehittämiseksi edistetään vastuullista ja kestävästä tuotantoa sekä uusien ratkaisujen käyttöönottoa. Toimenpiteiden osalta kannustetaan erityisesti osaamisen lisäämiseen ja yhteistyöhön perustuvaa kehittämistä sekä edistetään maatalojen sukupolvenvaihdoksia. Monipuolisen viljelyn, erikoiskasvituotannon, lihan- ja maidontuotannon sekä jalostavan teollisuuden kehittäminen luo uusia työpaikkoja, vahvistaa huoltovarmuutta, ruuan turvallisuutta ja maaseutualueiden elinvoimaisuutta. Satakuntalaisen ruuan tuotannon vahvistaminen ja tuotantopanosten saatavuuden turvaaminen lisäävät merkittävästi koko Suomen ruokahuollon toimintavarmuutta ja omavaraisuutta.</p> <p>Ensi vuonna käynnissä olevilla toimenpiteillä edistetään mm. kotimaisen viljan siementuotantoa, kasvituotannon satotasojen nostamista sekä luomutuotannon edistämistä. Lähiruokaketjun yhteistyötä kehitetään, nostetaan lähi- ja luonnontuotteita vahvemmin alueen keittiöihin ja kauppoihin sekä edistetään lähiruuan vientimahdollisuuksia. Toimenpiteillä edistetään myös alkutuotannon häiriötilanteisiin varautumista ja muutoskyvykkyyttä. Lisäksi kehitetään toimintamallia, jolla saadaan tarvittaessa nopeastikin ajantasainen tilannekuva tiloilta. Tällä tavoin pystytään paremmin myös edistämään oikeiden toimenpiteiden suuntaamista alkutuotannon toimivuuden varmistamiseksi.</p> <p>Nopeasti muuttuvaan toimintaympäristöön reagointi edellyttää uudenlaisen osaamisen sekä toimintamallien kehittämistä yhteistyössä alkutuotannon, kehittämisorganisaatioiden, oppilaitosten, jalostavan teollisuuden ja kaupan toimijoiden kesken. Satakuntalainen ruokaketju tarjoaa uusia ratkaisuja myös ilmastonmuutoksen hillintään, energian tuotantoon sekä palveluihin liittyvään liiketoiminnan kehittämiseen. Tulevat toimenpiteet kohdistuvat mm. alkutuottajien ammatillisen osaamisen kehittämiseen ja kehittämishankkeilla edistetään myös biodiversiteetin huomioimista alkutuotannossa sekä hiili- ja vesiviisaan tuotannon kehittämistä.</p> <p>ELY-keskus varautuu ruokaketjun häiriötilanteisiin pitämällä yllä yhteistä tilannekuvaa maaseutuhallinnon YT-alueiden, MTK:n, ProAgria Länsi-Suomen sekä muiden ruokaketjun keskeisten sidosryhmien kanssa. ELY-keskus osallistuu aktiivisesti myös HVK:n alueelliseen ELVAR-toimintaan, AVI:n valmiustoimikuntaan sekä muihin varautumista edistäviin työryhmiin. Tavoitteena on edesauttaa mahdollisimman nopeaa yhteistä reagointia mahdollisiin häiriötilanteisiin.</p> <p>Alkutuotannon varautumista kehitetään vuoden aikana Ruokavirastosta saatavien ohjeistusten mukaisesti.</p>

HÄM	<p>Ruokaketjulla on suuri aluetaloudellinen merkitys Hämeen ELY-keskuksen toimialueen molemmissa maakunnissa. Hämeen alueellisessa maaseutusuunnitelmassa yhtenä neljästä päätavoitteesta on monimuotoinen, uudistuva, yhteistyötä tekevä, kestävä ja avoin ruokajärjestelmä. Hämeen ruokastrategiassa 2030 on korostettu kehittyvää, kestävää, kannattavaa ja kansainvälistyvää Hämeen ruokasektoria.</p> <p>Suomen ja Hämeen ruoantuotannon kilpailuetuina ovat mm. vastuullisuus, turvallisuus, puhtaus ja jäljitettävyyys. Edistämme ruokajärjestelmän kilpailukykyä alan osaamista kasvattamalla, jalostusarvoa lisäämällä ja kustannustehokkuutta parantamalla sekä aktivoimalla maatalouden ja elintarviketeollisuuden uudistumista, investointeja, yhteistyötä, kansainvälistymistä sekä sukupolvenvaihdoksia. Alueella on myös meneillään merkittäviä elintarvikeyritysten hankkeita, joiden vaikutus heijastuu laajalle alueelle. (Fazer, Viking Malt, Transfarm)</p> <p>Edistetään markkinalähtöistä luomutuotantoa sekä lähiruokaa. Vastuu kasvinterveyttä edistävästä toimista on siirtynyt entistä enemmän alan toimijoille itselleen. Tämän tukemiseksi tehdään valvonnan lisäksi neuvontaa ja muita muutoksessa auttavia toimenpiteitä</p> <p>Maatalouden kustannuskriisin johdosta ruoantuotanto tulee todennäköisesti osittain vähenemään alueellamme. CAP-suunnitelman kehittämistoimenpitein maatalouden toimintaedellytykset pyritään pitämään alueella vähintään nykytasolla elintarvikeyritysten raaka-aineiden turvaamiseksi. Parannetaan erityisesti kotieläintalouden edellytyksiä, koska teollisuuden raaka-aineiden turvaamisen lisäksi ilmastonmuutoksen torjunta edellyttää orgaanisten lannoitteiden ja nurmiviljelyn lisäämistä Etelä-Suomessa.</p> <p>Valkuaisomavaraisuuden lisäämiseksi aktivoidaan valkuaiskasvien viljelyä, jotta huoltovarmuus ja ruokaturva paranevat ja lopputuotteen kotimaisuusaste nousee. Ylläpidetään peltojen tuotantokykyä ympäristökorvausjärjestelmän ja rakennetukien mahdollistamin toimenpitein.</p> <p>Kehittämishankkeissa painotetaan myös ruokajärjestelmän resilienssiä, huoltovarmuutta ja ruokaturvaa. Myös maaseudun elinvoimaisuudesta huolehtiminen on edellytys omavaraisuuden ja huoltovarmuuden turvaamiselle. Osallistutaan maaseutuhallinnon valmiutta kohottaviin harjoituksiin sekä pidetään yllä henkilöstön osaamista myös poikkeusoloissa.</p>
PIR	<p>Pirkanmaan ELY-keskus edistää, varmistaa ja toteuttaa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kokonaiskestävän ruokajärjestelmän huoltovarmuuden ja kilpailukykyyn paranemista, turvallisen ja ravitsevan ruoan riittävyyttä, maatalouden rakenteen kehittymistä, tuottavuuden paranemista ja elintarvikeomavaraisuusasteen säilymistä korkeana panostamalla alkutuottajien osaamistason kehittämiseen, innostamalla nuoria sukupolvenvaihdoksiin ja yrittäjyyteen, aktivoimalla viljelijöitä tuottajaorganisaatioiden perustamiseen sekä rahoittamalla toimia, joissa etsitään alkutuotannon mahdollisuuksia hyödynnettäväksi ilmastonmuutoksen ratkaisuisissa ja maatalouden kannattavuusongelman parantamiseksi. Toimenpiteet: neuvonta-

	<p>, aktivointi- ja koulutustoimenpiteet, alkutuotannolle kohdennettavat yhteistyö- ja yritysryhmähankkeet, investoinnit, ympäristösopimukset sekä oppilaitosyhteistyö mukaan lukien uuden tutkimustiedon jalkauttaminen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Suomalaisen ruoan kysynnän ja viennin arvon kasvamista sekä kuluttaja- ja markkinalähtöisen ruokajärjestelmän toimimista kannattavasti, oikeudenmukaisesti ja vastuullisesti panostamalla elintarvikkeiden jalostusasteen nostamiseen ja lähiruokaketjujen kehittämiseen, luomutuotannon volyymin ylläpitämiseen ja pirkanmaalaisen ruokakulttuurin ja -matkailun ja niihin liittyvän kuluttajaviestinnän edistämiseen. Lisäksi elintarvikealan kansainvälistymistä ja elintarvikeviennin myönteistä kehitystä edistetään ohjaamalla alan yrityksiä Food from Finland -elintarvikealan kasvuohjelmaan yhteistyössä Team Finland -verkoston kanssa. Toimenpiteet: Neuvonta-, aktivointi- ja tiedonvälityshankkeet, yhteistyö- ja yritysryhmähankkeet, lähi- ja luomuruuan myyntikanavat sekä niihin liittyvä brändäys ja muut menekin edistämistoimet. - Eläintautien, kasvintuhoojien ja niihin liittyvien riskien hallintaa sekä eläinten hyvinvoinnin korkeaa tasoa ja mikrobilääkeresistenssin hallintaa Ruokaviraston valtuuttamien tarkastusten ja toimijoille suunnattujen koulutusten avulla sekä aktivoimalla viljelijöitä eläinten hyvinvointikorvauksen mukaisiin toimiin. <p>Häiriötilanteiden kestävyden parantaminen, häiriötilanteisiin varautuminen ennakolta sekä huoltovarmuuden vahvistaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maaseutuyksikössä on laadittu toiminnan jatkuvuussuunnitelmat valvonta- ja tarkastustoimien sekä maksatuksen osalta. ELY-keskus on toiminut häiriötilanteessa koronavuosien ajan ja prosessit on todettu toimiviksi. Tilanne on tuonut esiin myös maaseutuhallinnon toiminnan kehittämiskohteita, kuten kaikkien prosessien sähköistämisen tarpeellisuuden. Toimivat sähköiset järjestelmät ja henkilöstön etätyömahdollisuus ovat olleet ratkaisevia tekijöitä asioiden sujumisessa. - Pirkanmaalla toimii ELY-keskuksen ja alueen YT-alueiden edustajista koostuva alkutuotannon valmiusryhmä. Ryhmä mm. koordinoi ja suunnittelee viljelijöiden valmiuskoulutuksia. Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK) on toteuttanut koulutukset yhteistyössä ELY-keskuksen ja kuntien YT-alueiden kanssa. Koulutuksissa viljelijöitä on aktivoitu laatimaan viljelyalueitaan koskevia poikkeusolojen suunnitelmia. Suunnitelmia on tehty tällä hetkellä 27 kpl, ja niiden käytännön soveltamiseen on myös varauduttu. Vuonna 2024 viljelijöitä aktivoidaan edelleen laatimaan uusia ja päivittämään jo käytössä olevia viljelysuunnitelmia. Suunnitelmien testaamiseksi valmistellaan valmiusharjoitus toteutettavaksi vuoden 2024 tai 2025 aikana. - Huoltovarmuuden näkökulma huomioidaan laajasti läpileikkaavana teemana kehittämissuunnitelman toimitissa ja ELY-keskuksen valmiussuunnittelussa.
KAS	<p>Ruoka-alan kehittäminen nähdään alueella entistä keskeisempänä. Tästä on esimerkkinä vahva elintarvikesektorin kehittämistyö Kymenlaaksossa, jossa elintarvikeala nähdään yhtenä mahdollisuutena vastata alueen rakennemuutosaasteisiin. Yrittäjiä ja yrittäjyydestä kiinnostuneita kannustetaan hyödyntämään monipuolisesti kehittämisspalveluita sekä verkostoitumaan myös alueen</p>

	<p>ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tätä tuetaan rahoittamalla alueiden välisiä kehittämishankkeita. Aktiivisella viestinnällä varmistetaan yrittäjien tietoisuus erilaisista kehittämispalveluista.</p> <p>Maa- ja puutarhatilojen kannattavuutta ja kilpailukykyä kehitetään paremmaksi mm. tukemalla yrityksiä osaamisen kehittämisessä ja kokeiluissa sekä lisäämällä tutkimuksen soveltamista käytäntöön. Yrityksiä kannustetaan tehokkuutta ja tuottavuutta parantaviin investointeihin ja uuden teknologian, mm. älymaatalouden, haltuunottoon. Markkinalähtöisen erikoismaatalouden (mm. kasvikset, erikoiskasvit) kehittymistä alueella edistetään. Maatiloja kannustetaan yhteistyöhön sekä osaamisen syventämiseen. Maatalousyrittäjien hyvinvointiin kiinnitetään huomiota.</p> <p>Alkutuotannon huoltovarmuutta parannetaan sekä osaamisen kehittämisen että investointitukien kautta. Esim. kierrätyslannoitteiden käyttö ja typensitojakasveja sisältävä viljelykierto vähentävät tilojen riippuvuutta tuontipanoksista. Erilaisiin häiriötilanteisiin varautumiseen kannustetaan mm. vuosittain järjestettävissä viljelijöiden varautumiskoulutuksissa. Ruokaturva perustuu verkostotalouden toimintaan, joten verkoston toimijoita aktivoidaan ennakointiin ja riskien hallintaan sekä reagoitiherkkyyteen. Kaakkois-Suomen luonnonmukaisen tuotannon toimintasuunnitelman toteutumista seurataan ja sen etenemisestä viestitään aktiivisesti. Paikallisten raaka-aineiden ja elintarviketuotteiden käyttöä alueen ruokapalveluissa ja ammattikeittiöissä edistetään mm. sidosryhmäyhteistyön ja hankerahoituksen keinoin. Lähi- ja luomuruoan sekä luonnontuotealan jalostusta edistetään aktivoimalla yrityksiä kehittämään toimintaansa ja osaamistaan sekä vastuullisuuttaan. Ruokajärjestelmän sisäistä ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä sekä alueiden välistä kehittämistä syvennetään mm. ruokamatkailussa. Tätä tukee European Regional Gastronomy -vuosi ja valtakunnallinen Haaga-Helian ekosysteemejä luova hanke.</p> <p>Vastuullisessa ja uudistuvassa ruokajärjestelmässä tulee ottaa huomioon myös ilmastotavoitteet. Jotta ruokajärjestelmän kilpailukyky säilyy hyvänä, ilmastotavoitteiden toteuttaminen tulee olla taloudellisesti kannattavaa. Ilmasto- ja ympäristötoimenpiteiden tulee aikaansaada ekologista, taloudellista ja sosiaalistakin lisäarvoa koko ruokajärjestelmään. Näin ruokajärjestelmä on myös kestävämpi vastaamaan erilaisiin toimintaympäristön muutoksiin ja häiriötilanteisiin. Alueen yrittäjiä ja toimijoita kannustetaan osallistumaan valtakunnallisten hankkeiden toimintaan (esim. KIKE -hanke tai tuottajaorganisaatiot). Uudistumista tukevat myös meneillään olevat ruoka-alan kehittämishankkeet (esim. Uudet askelmerkit elintarvikealalle tai Artesaaniruoka -hankkeet).</p> <p>Järvi-Suomen ympäristö- ja ilmasto-ohjelman yhteisessä toimenpanosta aktivoidaan sekä yrityksiä että muita toimijoita kehittämään kiertotaloutta ja vastuullisuutta.</p>
ESA	<p>Ruoka on yksi maakuntastrategiamme kolmesta kärjestä. Maidon ja naudanlihan tuotannolla on edelleen suuri merkitys Etelä-Savossa, sillä niistä saatiin vuonna 2022 lähes 70 % alueen maatalouden myyntituloista. Laajennusinvestoinneista ja tuotannon tehostamistoimenpiteistä huolimatta Maidon tuotannon ennustetaan pienenevän alueellamme edelleen v. 2025 90 milj. litraan. Naudanlihantuotannon on ennakoitu alenevan 3,3. milj. kiloon v. 2025. (Kantar TNS Agri Oy). Kasvituotannon osuus maatalouden</p>

bruttotuloista on kasvanut 26 %:iin Etelä-Savossa puutarhatalous ja erikoiskasvituotanto marjanviljelyn lisäksi ovat suhteellisen merkittäviä työllistäjiä. Etelä-Savossa tilojen peltoala on keskimäärin noin 38 ha/tila. Keväällä 2023 Etelä-Savossa tukea haki 1 960 maatilaa.

Maatilojen monialaisuus turvaa maantieteellisistä syistä johtuvalla pientilavaltaisella alueella peltojen säilymisen viljelykunnossa ja myös ylläpitää ruuantuotantoa ja tarvittavaa työvoima- ja kalustoresurssia

Etelä-Savon alueellisessa maaseudun kehittämisohjelmassa ruoka-ala muodostaa yhden kolmesta kehittämisen painopisteestä. Lisäksi vuonna 2021 on valmistunut maaseuturahaston hankkeen tuella Etelä-Savon ruokaohjelma, jossa määritellään lähitulevaisuuden kehittämisen kärjet erityisesti elintarvikeketjun loppupäässä. Ruoka-ohjelman sisällöt muodostavat osan myös Etelä-Savon alueellisen maaseutuohjelman sisällöstä.

Vuonna 2023 alueellamme haettiin maatalouden investointitukia edelleen varsin innokkaasti, vaikka kyseessä olikin eräänlainen "välivuosi". Vuonna 2024 Etelä-Savon ELY-keskus pyrkii vastaamaan maatalouden rakennetukien kysyntään, tukivarojen riittävyuden puitteissa. Etelä-Savon alueella melko moni maidon tuottaja on luopunut ja luopuu maidon tuotannosta mikä mahdollistaa sen, että myös merkittävät maidontuotantoa lisäävät investoinnit ovat mahdollisia. Myöskään metsäkatoasetus ei näyttäisi merkittävästi aiheuttavan ongelmia investointien toteutukselle. Rakennerrahoituksen turvin viljelijöitä kannustetaan investoimaan. Kehittämishankkeiden avulla kehitetään tuotantoaan kehittävien viljelijöiden osaamista tuotannon kannattavuuteen, laatuun ja ekologisuuteen liittyen (esim. Märe-hanke no 261801)

Nuorten viljelijöiden aloitustukia ei vuonna 2023 haettu Etelä-Savossa lainkaan. Positiivisen, mutta realistisen tilannekuvan esiintuominen on myös ELY-keskuksen tehtävänä. Rakennerrahoituksen lisäksi maatalouden yrittäjyyttä tuetaan hanketoiminnalla, kuten esim. ProVisio no 192974 hankkeen avulla. Maatalouden osaamista kehittäviä hankkeita rahoitetaan tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Maaseuturahaston varoin tultaneen rahoittamaan myös kaksivuotinen kehittämissanke, jolla maatilojen ja muiden yritysten omistajanvaihdoksia tullaan edistämään.

Luonnonmukainen tuotanto ja lähiruoka kuuluvat vahvasti alueen maaseutustrategisiin painoaloihin. Luomutuotantoa koskevia sitoumuksia on Etelä-Savossa 180 tilalla (sitoumusta hakeneet). Luomun osuus peltoalasta kesällä 2023 oli 15,3 %, Ohjelmakauden tavoitteemme on kuitenkin 20 % peltoalasta. Luomutuotannon toimijoiden ja luomuhehtaareiden määrä näyttää ensimmäistä kertaa notkahtavan alaspäin myös Etelä-Savossa. ELY-keskuksen tulee aktiivisesti hakea keinoja luomutuotannon kehittämiseksi. Keskeisiä kumppaneita luomutuotannon kehittämisessä ovat mm. HY-ruralia instituutti ja LUKE/luomuinstituutti sekä ProAgria Etelä-Savo. Rakenne- ja yritysrahoituksen lisäksi luomu- ja lähiruokatuotantoa ja käyttöä edistetään rahoitusmahdollisuuksien mukaan yrittäjien osaamista, tuotteiden jalostusta ja markkinointia tukevilla ruoka-, juoma- ja matkailupalveluilla kehittäville

yrittäjäryhmähankkeilla sekä kehittämishankkeilla. Elintarvikkeiden vientitoimia ja uusien tuotteiden kehittämistä edistetään yrittäjyyttä tukevilla hankkeilla. Hanketoimijoita ja yrityksiä aktivoidaan hyödyntämään uuden ohjelmakauden suomia mahdollisuuksia.

Alueen maataloustuotannon kestävästä kehitystä ja kierrätyksestä edistetään mm. luomutuotannon kehittämishankkeilla, jossa tutkitaan ja kehitetään luomutuotantoon soveltuvia ilmastopositiivisia viljelymenetelmiä. Hanketoiminnalla edistetään lähi- ja luomuruoan tuotantoa ja käyttöä alueella, ruokamatkailua sekä uusien menetelmien kehittämistä ruokaketjujen lyhentämiseksi, hävikkien vähentämiseksi ja ruoka-alan toimijoiden verkottumisen lisäämiseksi. Kotieläintalouden omavaraisuutta tultaneen kehittämään kahdellakin öljykasvien viljelyä kehittäväällä hankkeella. Öljykasvien viljelyn kehittämisellä (hanke no260415 ja 254329) myös monipuolistetaan maatalojen tuotantoa ja voidaan parantaa tilojen tuotannon kannattavuutta.

Vuonna 2024 järvi-Suomen ympäristö- ja ilmasto-ohjelman toteutusta jatketaan. Etelä-Savon ELY-keskus toteuttaa Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelmaa (JÄSMY) yhdessä neljän naapurialueen ELY-keskuksen (KES, POS, POK, KAS) kanssa (ks. 1.5 edellä). "Vastuullinen, kilpailukykyinen ja resurssitehokas ruokajärjestelmä" on yksi ohjelman toimenpide. Lisäksi vastuullisuus kokoaa ohjelman työtä siten, että ohjelman toimenpiteiden kokonaisuudella rakennetaan vastuullisia ruokaketjuja Järvi-Suomeen. Tulevaisuuden kannattavuutta ja kilpailukykyä rakennetaan vastuullisuuden kautta. Ohjelmassa huoltovarmuutta parannetaan erityisesti paikallisten resurssien kestäväällä käytöllä esim. energiantuotannossa ja lannoitteissa sekä maan kasvukuntoa parantamalla. Toteutus jakautuu seuraavasti:

1. JÄSMY-teemahankkeet, joiden rahoitus toteutetaan yhteistyössä järjestettävän teemahaun kautta yliajallisin, mahdollisuuksien mukaan koko ohjelman toteutusalueella kattavina CAP27 -kehittämishankkeina.
2. JÄSMY-tavoitteiden edistäminen osana CAP27:än alueellisia kehittämishankkeita (a) ja investointitukia (b).
3. JÄSMY-tavoitteiden edistäminen osana rakennerahastojen hankkeita sekä muita mahdollisia CAP27:än ulkopuolisia kehittämishankkeita.

JÄSMYn tilannekuvaa ja tavoitteita arvioidaan. Tältä pohjalta järjestetään teemahaku vuonna 2024 (edellä kohta 1.). JÄSMY-yhteistyössä kehitetään CAP27:än välineiden käyttöä (2.).

Autetaan kehittämishankkeita (2a) hyödyntämään JÄSMY-yhteistyötä suunnittelussa, toteutuksessa ja tulosten levittämisessä. Edistetään ympäristö- ja monimuotoisuustavoitteita toteuttavien investointitukien (e2b, esim. yleishyödylliset investoinnit) käyttöä. Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelmassa (JÄSMY) määritellyt toimenpiteet toteutetaan maaseutuohjelman ja mm. rakennerahastojen tuella yhdessä neljän naapuri ELY-keskuksen kanssa. Ohjelman toteutusta edistämään on palkattu koordinaattori maaseutuohjelman teknisellä tuella. Koordinaattori on palkattu Etelä-Savon ELY-keskukseen ja Etelä-Savo vastaa hallinnollisista tehtävistä. JÄSMY-ohjelman toteuttaminen muodostaa myös tärkeän osan alueellisen maaseutuohjelman toteutuksesta ja on keskeinen osa myös uuden ohjelmakauden toteutusta. JÄSMY-ohjelman puitteissa järjestetään teemahaku, johon teemat nostetaan JÄSMY- ja CAP-27 ohjelmasta.

	<p>Maatalouden kausityövoima on Etelä-Savossa kriittinen osa ruuantuotantoketjua. Maatilojen työvoiman turvaamiseksi ELY-keskus on kutsunut maatalouden ja maaseudun keskeisten toimijoiden ryhmän, jossa työvoiman saatavuutta on edistetty. Ryhmään ovat ELY-keskuksen lisäksi osallistuneet neuvontajärjestö, MTK, TE-toimisto. YT-alueet ja tarvittaessa oppilaitosten edustajia. Ryhmä jatkaa toimintaansa myös ensi vuonna ja tarvittavia kehittämistoimia kuten esimerkiksi koulutus- ja tiedotushankkeita käynnistetään. Kausityövoima ei todennäköisesti tule olemaan kasvukaudella samanlainen ongelma kuin pahimpina koronavuosina, mutta työvoima ongelmaan voidaan ryhmässä hakea pitkäjänteisempiä ratkaisuja. Varautuminen ongelmatilanteisiin aktiivi myös kuntasektoria siten, että YT-alueilla on kerätty tietoa maataloustyöhön kykenevistä henkilöistä ja kalustosta.</p> <p>Keskeisimmät ruokaketjun huoltovarmuuteen ja resilienssiin vaikuttavat tekijät ovat osaavan työvoiman (ks. ed.), energian ja ravinteiden/lannoitteiden sekä rehuvalkuaisen saatavuus. Näiden asioiden kehittämistä ELY-keskus tukee maatilayritysten energiainvestointeja ja kotimaisen rehuvalkuaisen tuotannonkehittämishankkeilla (Öljykasvien viljelyn kehittämisen hankkeet no 260415 ja 254329). Työvoiman saatavuuden parantamiseksi ELY-keskus on aktiivisesti mukana edellisessä kappaleessa kuvatussa toiminnassa.</p> <p>Alkutuotannon varautumista kehitetään seuraavasti: ELY-keskus perustaa ELY-keskuksen, YTN-alueiden ja muiden alueen varautumiseen liittyvien organisaatioiden edustajista koostuva alkutuotannon valmiusryhmän, joka mm. koordinoi ja suunnittelee alueensa alkutuotannon varautumista. ELY-keskuksen suunnittelee ja järjestää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) sekä muiden tarvittavien organisaatioiden (mm. HVK) kanssa yhteistyössä alueensa viljelijöille valmiuskoulutusta. Koulutuksissa perehdytään alkutuotannon varautumiseen ja aktivoidaan viljelijöitä laatimaan viljelyalueitaan koskevia poikkeusolojen suunnitelmia. Suunnitelmia tulee testata tulevina vuosina valmiusharjoitusten avulla.</p>
POS	<p>Pohjois-Savon alueellisen suunnitelman ensimmäinen painopiste on kestävä ja kehittyvä ruokajärjestelmä. Tavoitteena on alkutuotannon liiketaloudellisen kannattavuuden parantaminen ja alkutuotannon jatkuvuuden turvaaminen. Edellytyksenä jatkuvuudelle on se, että tuotanto on kestävä ja kehittyvä sekä viljelijöiden osaamisen vahvistaminen vastaamaan kehittämishaasteisiin ja tuotantotavoitteisiin. Osaaminen ja ammattimaisuus elintarvikealalla kasvaa ja yritysten kehittämismahdollisuudet paranevat. Yhteistyö ruokajärjestelmän eri toimijoiden välillä syvenee. Uuden tiedon, tuotekehitysosaamisen ja teknologian saatavuus sekä tuotekehitysprosessien kokonaisuus paranee. Pohjoissavolaisia tuotteita saadaan kotimaisille ja kansainvälisille markkinoille. Tavoittelemme erityisesti elintarvikeviennin kasvattamista ja olemme valmiita toimimaan asiassa myös valtakunnallisesti vahvaa roolia ottavana veturina. Haluamme kiinnittää huomiota rahoituskauden ensimmäisen vuoden kehitykseen luomutuotannon osalta. Luopuneiden yrittäjien suuri määrä ja vähentyneet peltohehtaarit vaativat kokonaisuudessaan valtakunnallista pohdintaa luomun tavoitteiden osalta, jotka yhdessä vuodessa näyttävät karanteen saavuttamattomiin.</p>

ELY-keskus panostaa aiempaa enemmän huoltovarmuuden kokonaisuuteen. ELY-keskus perustaa myöhemmin ohjeistettavan mukaisesti ELY-keskuksen, YT-alueiden ja muiden alueen varautumiseen liittyvien organisaatioiden edustajista koostuvan alkutuotannon valmiusryhmän, joka mm. koordinoi ja suunnittelee alueen alkutuotannon varautumista. Viljelijöille suunnatuissa valmiuskoulutuksissa viljelijöitä aktivoidaan laatimaan viljelyalueitaan koskevia poikkeusolojen suunnitelmia. Suunnitelmia testataan tulevina vuosina erikseen sovitulla tavalla valmiusharjoitusten avulla.

Tavoitteisiin päästään toteuttamalla mm. seuraavia toimenpiteitä:

- Tukemalla maatilojen kannattavuutta lisääviä investointeja.
- Monipuolistamalla maataloutta erikoiskasvien, kasvihuonetuotannon ja avomaan vihannesviljelyllä sekä panostamalla luomuviljelyyn vahvistamiseen.
- Aktivoimalla uusien viljelykiertoja monipuolistavien ja hiilensidontaa lisäävien kasvilajien viljelyyn ja markkinoiden luomiseen.
- Edistämällä eläinten hyvinvointia parantavia investointeja ja kehittämistoimia.
- Panostamalla kaikissa tuotantomuodoissa ympäristö- ja ilmastokestävyyteen.
- Tukemalla karjanlannan ja nurmen käytön monipuolistamista ja tilojen välisen yhteistyön lisäämistä esim. biokaasun tuotannossa.
- Tukemalla peltomaan kasvukuntoa parantavia investointeja.
- Säilyttämällä keskeiset viljelyalueet viljelyssä ja ruuantuotannossa.
- Edistämällä tilusjärjestelyjä maatilojen peltorakenteen parantamiseksi.
- Kehittämällä maatalousyrittäjien johtamis-, varautumis- ja riskienhallintaosaamiskoulusta.
- Tukemalla työympäristöä ja tuotantohygieniaa edistäviä investointeja ja kehittämistoimia.
- Varmistamalla ammattitaitoisen työvoiman saatavuus maatilayrityksille.
- Tukemalla maatilojen omistajavaihdoksia aloitustuella ja tuotantotoiminnan kehittämisinvestoinneilla.
- Kannustamalla nuoria ryhtymään maatalouden harjoittajiksi ja yrittäjiksi maaseudulle.
- Lisäämällä kuluttajaluottamusta ja -kysyntää viestimällä tuotannon vahvuuksista, mm. eläinten hyvinvoinnista ja luonnon monimuotoisuudesta.
- Edistämällä ruoka- ja matkailusektorin toimijoiden yhteistyötä sekä näiden alojen tuote- ja palvelumuotoilua.
- Edistämällä arvonlisäystä elintarvikeketjussa
- Tukemalla tuottajaorganisaatioiden ja muiden verkostojen syntyä

Maatalousvalvonnasta huolehditaan suunnitelmien mukaisesti. Perehdytään ja toteutetaan monitorointia. Rahoitetaan investoinneilla kehittyviä tiloja uudistumaan yleisen kysyntäkehityksen vaatimalla tavalla, erityisesti alueelle tärkeillä maito-, liha-, ja marjatiloilta. Tilatason kannattavuuden parantaminen eri keinoin on hyvin tärkeää, koska kustannuskriisin vaikutukset ovat voimistuneet edelleen.

	<p>ELY-keskus vastaa kasvinterveyden valvonnasta Ruokaviraston ohjauksessa. Toteutetaan tehtyjen suunnitelmien mukaisesti valvontaa.</p> <p>Koko ruokaketjussa korostuu muuttuneessa maailmantilanteessa hyvin voimakkaasti huoltovarmuus ja ruokaturva kokonaisuudessaan. Painotamme kaikissa toimissamme ruoantuotantoa alueella. Fossiiliriippuvuutta vähennetään edelleen vahvasti. Haasteellinen kustannustilanne ja epävarma maailmantilanne edellyttävät tarvittaessa joustavaa toimintaa ja nopeaa reagointia mahdollisiin muutoksiin toimintavuoden aikana.</p>
POK	<ul style="list-style-type: none"> • Panostetaan maatalouden rakenteen kehittämiseen sekä tuottavuutta ja kannattavuutta parantaviin toimenpiteisiin hyödyntämällä tehokkaasti maatalouden rakennetukia. Erityisesti nurmitalouteen perustuva nautakarjatalous on alueella taloudellisesti merkittävänä toimialana kehittämisen kohteena. • Maatalouden kilpailukykyä edistetään osaltaan tukijärjestelmän tehokkaalla toimeenpanolla ja tilusrakenteen kehittämistoimenpiteillä. • Peltojen pysymistä aktiiviviljelyssä edistetään ja pellon käytön monipuolistamiseen panostetaan (mm. marjojen, vihannesten, palkokasvien ja energian tuotannon kehittäminen). • Elintarvikeketjun huoltovarmuutta ja kriisinkestävyttä vahvistavia toimenpiteitä tuetaan. Huoltovarmuuden perusta on kannattavassa maataloustuotannossa. Osallistutaan mm. viljelijöiden valmius- ja varautumiskoulutuksen järjestämiseen. Koulutuksissa viljelijöitä aktivoidaan laatimaan viljelyalueitaan koskevia poikkeusolojen suunnitelmia. Suunnitelmia testataan tulevana vuosina valmiusharjoitusten avulla. • Perustetaan ELY-keskuksen, YT-alueen ja muiden alueen varautumiseen liittyvien organisaatioiden edustajista koostuva alkutuotannon valmiusryhmä, joka mm. koordinoi ja suunnittelee alueensa alkutuotannon varautumista. • Tuetaan maatilojen ja yritysten toiminnan jatkuvuutta varmistavia toimenpiteitä. Aktivoidaan käytettävissä olevin keinoin jatkuvuutta turvaavia sukupolven- ja omistajanvaihdoksia sekä uusien yrittäjien ja toimijoiden saamista toimialalle. • Luomutuotannon ja jalostuksen edistäminen sekä luomutuotteiden markkinoiden kehittäminen. • Tuetaan maatiloja harjoittamaan vastuullista sekä ympäristö- ja ilmastotavoitteita tukevaa tuotantoa haasteellisten tavoitteiden saavuttamisessa. Aktivoidaan maatalousyrittäjiä hyödyntämään ympäristö- ja ilmastotoimenpiteisiin kohdennettuja investointitukia. <p>Edistetään digitalisaation ja innovaatiotoiminnan mahdollisuuksien hyödyntämistä maatilojen tuotannon ja menetelmien uudistamisessa ja kehittämisessä sekä uuden teknologian käyttöönotossa tavoitteena tuottavuuden kehittäminen ja vastuullinen elintarviketuotanto.</p>

- KES
- Ruokajärjestelmän kilpailukykyä halutaan vahvistaa niin alkutuotannossa, jalostuksessa, jakelussa kuin kulutuksessa. Yritystukien mahdollisuudet toiminnan käynnistämiseksi, jalostukseen liittyvissä investoinneissa, yritysten omassa kehitystyössä ja kansainvälistymisessä nostetaan esiin ja hyödynnettäväksi.
 - Ruokasektoria yhdistäviä kehittämishankkeita pyritään rahoittamaan niin tuotannon, jakelun kuin kulutuksen edistämiseksi. Oppilaitosten kehittämistyötä ja yrittäjien käytännön toteutusta pyritään tuomaan yhteen.
 - Alueiden välisten ruuantuotannon toimialahankkeiden avulla Keski-Suomeen halutaan tuoda lisäosaamista oman alueen ulkopuolelta (esimerkkinä suuralueella todennäköisesti käynnistyvä rypsi- ja rapsihanke).
 - Järvi-Suomen ympäristö- ja ilmasto-ohjelma tarjoaa mahdollisuuksia entistä vastuullisemman ruokajärjestelmän kehittämiseksi.

Maatilojen kilpailukykyä ja kannattavuutta parannetaan rahoittamalla investointeja ja sukupolvenvaihdoksia. Hyödynnämme maaseutuviestinnän koordinaatiotyötä maatalouteen liittyvässä ELY-keskuksen ulkoisessa viestinnässä esimerkiksi positiivisten maatilayrittäjätarinoiden kautta. Nostetaan viestinnässä esiin erilaisia tapoja rakentaa elinkelpoista maatilayrittämistä sekä erikoistuneiden että monialaisten tilojen tarinoista. Hyödynnämme esimerkin voimaa. Kannustamme kehittäjäorganisaatioita hakemaan viljelijöiden yhteistyötä edistäviä hankkeita ja viljelijäryhmien muodostamista. Kannustamme toimijoita yhteistyöhön luomalla mahdollisuuksia yritys- ja viljelijäryhmien muodostamiseen sekä yleisempien yhteistyöhankkeiden käynnistämiseen.

Parannetaan rahoitettujen hankkeiden kautta viljelijöiden asemaa ruokaketjussa mm. vahvistamalla maatalousyrittäjien osaamista ja edistämällä lähi- ja luomuruoan tuotantoa, tuotekehitystä ja markkinoille saattamista sekä ruokamatkailua. Kehitetään edelleen tukihallinnon ja valvontatehtävien sujuvuutta, varmistetaan valvontatoimilla, tiedon jakamisella ja kehittämisrahoituksella ruokajärjestelmän turvallisuutta ja häiriötöntä toimintaa.

Olemme mukana rahoittamassa ylläalueellisia alkutuotannon kehittämishankkeita niiltä osin kuin toiminta, ja hyödyt kohdistuvat ELY-keskuksen alueen viljelijöille ja toimijoille. Tuetaan ravinteiden kierrätystä ja tuotannon sivuvirtojen hyödyntämistä edistäviä investointeja ja hankkeita. Vastuullisen ruokajärjestelmän kehittämisessä hyödynnetään JÄSMY-ohjelman ylläalueellisen yhteistyön kautta mahdollisesti löytyviä ideoita, kumppanuuksia ja kehittäjäverkostoja.

ELY-keskuksessa toimiva Kestävä elinvoima -tiimi tehostaa edelleen yhteistyötä vastuualueiden välillä ja sidosryhmien kanssa maakunnassa. Tiimi toimii aktiivisena aluekehittäjänä edistäen ekosysteemien syntymistä ja tarvittaessa perustaen teemaryhmiä. Tiimin työssä otetaan huomioon ruokajärjestelmän kokonaiskestävyys ja sitä tarkastellaan yhteistyössä ELY-keskuksen eri vastuualueiden kesken.

Parannetaan ruokajärjestelmän häiriötilanteiden kestävyyttä ja häiriötilanteisiin varautumista järjestämällä toimijoille koulutusta ja neuvontaa yhteistyössä sidosryhmien (esim. MPK, YTA-yksiköt) ja ruokaketjua kehittävien hankkeiden kanssa. Selkeytetään ELY-keskuksen vastuita ja tehtäviä mahdollisten häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta. Tiivistetään yhteistyötä YTA-yksiköiden

	kanssa ja ELYn sisällä varautumiseen liittyvissä asioissa. Hyödynnetään myös MATRAK-pilottihankkeesta saatuja kokemuksia ja ollaan mukana jatkotoimenpiteeksi ehdotetussa toimintamallissa, mikäli sellaista päätetään lähteä toteuttamaan valtakunnallisesti.
EPO	<p>RUOKAPROVINSSIN KEHITTÄMINEN</p> <p>Kehittämistoimien tavoitteena on pyrkiä parantamaan maatalojen varautumista erilaisissa kriisitilanteissa tuomalla yrittäjille tietoa ja vaihtoehtoja, jotta he pystyvät omalla tilallaan suunnittelemaan ja tekemään tarvittavia toimenpiteitä varautumisen edistämiseksi. Edistetään maatilayritysten varautumista kriittisten tuotantopanosten saatavuusongelmiin ja toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Maatilayrityksen toiminnan kannalta on välttämätöntä turvata maatilalle sähkö, vesi, tietoliikenneyhteydet, varaosat, tuotantopanokset, maksuliikenne ja miettiä maatalan varahenkilöjärjestelmä.</p> <p>Tuotantokustannusten hallinta ja kurissapito kannattavuuden parantamiseksi tulee korostumaan. Tuotanto-osaaminen ja tuottavuuden parantaminen sekä tuotantopanosten kustannustietoisuuden lisääminen vastuullisen tuotantotavan ohella on tärkeää. Keskitytään erityisesti kustannustehokkaaseen energiankäyttöön maatilalla sekä kustannustehokkaaseen ja tarpeenmukaiseen lannoitukseen. Kehitetään viljelymenetelmiä ja peltojen satopotentiaaliin kiinnitetään huomiota. Kotieläin- ja kasvinviljelytilojen yhteistyötä kehitetään.</p> <p>Pyritään tunnistamaan ruokaketjun tulevaisuuden osaamistarpeita, lisätään strategiaosaamista sekä omaa toimijuutta. Kokonaisvaltaista johtamista, markkina-, talous ja liiketoimintaosaamista kehitetään ja tulosjohtamista korostetaan. Maatalojen osakeyhtiöittäminen on nykypäivää. Lisätään osaamista osakeyhtiönmaatalojen talouden hallinnasta ja kehittämisestä huomioiden sekä jo osakeyhtiöittäneet tilat että yhtiöittämistä suunnittelevat tilat.</p> <p>Kehittämistoiminnassa hyödynnetään maatalouden osaamisverkoston AgriHubin verkostoa ja sen osaamista. Verkoston tavoitteena on edistää tutkimustiedon ja tutkimukseen pohjautuvien ratkaisujen käytäntöön vientiä maatilayritysten kilpailukuvun ja uudistumisen kehittämiseksi. Kokoamalla eri toimijat yhteen parannetaan ratkaisujen siirtymistä maatilayritysten käyttöön ja vahvistetaan niiden toiminta- ja menestymismahdollisuuksia sekä riskien hallintaa muuttuvassa toimintaympäristössä.</p> <p>Etelä-Pohjanmaalla on laadittu koko ruokaketjua pelloilta pöytään koskeva kehittämisstrategia Ruokaprovinsi 2030 – paras paikka ruokabisnekselle -strategia. Kehittämisstrategiassa on viisi painopistettä</p> <ul style="list-style-type: none"> • ruoka-alan yritystoimintaympäristön kehittäminen • osaamisen kehittäminen • tunnettuus • yhteisöllisyys ja • vastuullisuus.

Strategia ohjaa Ruokaprovinssin kasvua ja kehittämistä sekä Ruokaprovinssiverkoston toimintaa tulevina vuosina. Ruokaprovinssin Posse- hankkeessa kehitetään Ruokaprovinssin ekosysteemin yhteiskoordinaatiota entistä systemaattisemmaksi sekä haetaan sen toteuttamiseen pysyvää rahoitusmallia. Hankkeella perustetaan Ruokaprovinssin pyöreä pöytä johtamaan Ruokaprovinssi-strategian toteutumista. Maaseutuyksikön päällikkö on mukana Posse hankkeen ohjausryhmässä.

Alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman kehittämistoimissa on huomioitu viljelijöiden työhyvinvoinnin ylläpitäminen ja parantaminen. ELY-keskuksen asiantuntijoita on mukana Välitä Viljelijästä verkoston toiminnassa. Asiantuntijat ja tarkastajat voivat kohdata työssään maatalousyrittäjiä, joiden tilanne aiheuttaa huolta. Tavoitteenamme on ohjata asiakasta oikeanlaisen avun piiriin varhaisen välittämisen mallin mukaisesti. Tukea saadaan mallin avulla varhaisessa vaiheessa ja oikea-aikaisesti. Avun piiriin ohjaaminen tehdään aina yhteisymmärryksessä ja vain maatalousyrittäjän suostumuksella. ELY-keskus jakaa Välitä Viljelijästä yhteystietoja apua tarjoavista tahoista/henkilöistä. Viljelijä saa näin yhteystiedot helposti käyttöönsä.

MAATILOJEN INVESTOINTITUET, NUORTEN VILJELIJÖIDEN ALOITUSTUET

Ruokaomavaraisuuden ja elinvoimaisen maaseudun turvaaminen ovat kokonaisturvallisuuden ja kriisinkestävyyden perusta. Investointitukien tavoitteena on parantaa maatalouden tuottavuutta, kehittää maatalouden rakennetta sekä edistää sukupolven vaihdoksia. Maatalouden ja maaseudun elinvoimaisuuden kestävä perusta ovat investoivat, kehittyvät, kannattavat ja kilpailukykyiset tilat. Investoinneilla tulee tavoitella energiaomavaraisuutta, eläintenhyvinvointia ja tilan kokonaisuuden jalkojen minimoimista. Nykytilanteessa tilojen bioturvallisuudesta huolehtiminen korostuu (mm. lintuinfluenssa ja sikarutto).

Maatilojen kannattavuus on poikkeuksellisen heikko, joka johtaa tilojen kehittämistoimien näköalattomuuteen. Tämä voi vaarantaa koko elintarvikeketjun toimivuuden. Ruokaketjun kilpailukykyyn turvaamiseksi on uusien yrittäjien saaminen mukaan alalle ensiarvoisen tärkeää. Toimialan pääomavaltaisuuden vuoksi tilakaupan kokonaisrahoituksen saanti on nuorilla viljelijöillä haastavaa. Toimialaa vaivaa heikko ennustettavuus tuloksentelekyvyn osalta. Etelä-Pohjanmaan viljelijöistä 65 % on yli 50-vuotiaita.

Hakemusmäärät uuden rahoituskauden avauduttua ovat olleet isoja. Sisällöltään pääasiassa energiainvestointeja sekä muutamia isompia rakentamisinvestointeja. Nuoren viljelijän aloitustukihakemuksia on tullut aikaisempiin vuosiin nähden enemmän.

TUOTTAJAORGANISAATIOIDEN MAHDOLLISUUDET

Kehittämistoimin pyritään aktivoimaan tuottajaorganisaatioiden syntymistä. Tuottajaorganisaatio on tietyn maataloustuotteen tuottajien omasta aloitteesta perustama yhteenliittymä, joka toteuttaa jäsentensä tuotantoon liittyviä tavoitteita esim. tuotannonsuunnittelussa tai markkinoinnissa. Tuottajaorganisaatioiden tavoitteena on vahvistaa tuottajien asemaa markkinoilla.

NEUVO JÄRJESTELMÄ

Neuvo2020 käyttö on jatkunut koko menneen ohjelmakauden ajan. Odotusarvot ovat suuret uuden ohjelmakauden – Neuvo2027-käyttöön. Erityisesti ympäristöön ja ilmastoon liittyvät sekä energiaa koskevat toimenpiteet odotetaan olevan kärkipäässä valittavien toimenpiteiden osalta. Ei voida liioin jättää huomiotta tilojen taloudellisiin resursseihin liittyviä toimenpiteitä, joihin kannattavuus ja kilpailukyky nivoutuvat voimakkaasti. Investoinnit uusiin teknologioihin ja työmenetelmiin työympäristössä ovat toimenpiteitä, joilla pyritään vastaamaan toiminnan tehokkuuteen, mutta myös tilallisten omaan jaksamiseen, että myös eläinten hyvinvointiin. Riskien hallinta, liiketoimintaosaaminen ja tilojen jollain tasolla vaadittava erikoistuminenkin, huomioiden luonnon monimuotoisuus, luonnonvarat sekä muuttuva ilmasto ovat tekijöitä, joihin on vain paneuduttava.

Uudet nuoret viljelijät ja muut uudet yrittäjät on saatava aktiivisesti mukaan jo tilanpidon alkuvaiheessa. Vertaistuki ja yhteistyöverkostot ovat tapoja, jotka auttavat uusia toimijoita. Niin uusien kuin jo aiemmin yrittäjinä toimijoiden osalta neuvotoimenpiteet korostuvat sitäkin kautta, että monet toimivat työnantajina tilan ns. ulkopuolisille työntekijöille. Työehtojen ja sosiaalisten taitojen hallinta on tällöin merkittävässä roolissa.

Kaikkiin em. asioihin neuvonnalla pyritään vaikuttamaan ja auttamaan tiloja alati muuttuvassa toimintaympäristössä. Neuvolupien nopea käsittely ja hyvin vähäiset kielteiset päätökset ovat olleet käyttömahdollisuutena tiedossa. Uuden ohjelmakauden aikana on huolehdittava, että tiloja auttava tilanne jatkuu edelleen. Viestintä neuvonnasta on oltava aktiivista ja mm korostettava, että neuvonta nähtäisiin yhtenä tilojen tulos- ja kehitystavoitteiden työkaluna.

ELÄINTEN HYVINVOINTI JA TERVEYS

Maailmantilanteesta johtuen on entistäkin enemmän kiinnitettävä huomiota kotimaisten elintarvikkeiden tuotannon jatkumisen takaamiseen ja huoltovarmuuteen.

Tilallisten jaksamiseen on kiinnitettävä huomiota. Tiedonvaihtoa YTA -alueiden kanssa lisätty. Jatkuvien muutosten vuoksi tiedottamisen tärkeys korostuu. Tiedottaminen ja järjestettävät koulutukset oltava entistäkin enemmän kohdennettuja ja syventäviä. ELY-keskus jatkaa edelleen panostamista eläinten hyvinvointiin ja terveyteen tiiviillä yhteistyöllä AVIn ja oman alueen valvontaeläinlääkäreiden kanssa tiedonvaihdon ja yhteiskäynnin.

HÄIRIÖTILANTEIDEN KESTÄVYYDEN PARANTAMINEN JA HÄIRIÖTILANTEISIIN VARAUTUMINEN, HUOLTOVARMUUDEN VAHVISTAMINEN

ELY-keskus osallistuu aktiivisesti toiminta-alueella järjestettäviin valmiusharjoituksiin ja koulutuksiin yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. EPO/POH yhteisen päätoimisen valmiuspäällikön johdolla valmiussuunnitelman päivitystyötä jatketaan. Oman

	<p>varautumisen kehittäminen parantaa ELY-keskuksen mahdollisuuksia hoitaa lakisääteiset tehtävät mahdollisissa häiriötilanteissa. Tietoturvan tasoa nostetaan ISO27001 standardin mukaisin menetelmin.</p> <p>ELY-keskus perustaa ELY-keskuksen, YT-alueiden ja muiden alueen varautumiseen liittyvien organisaatioiden edustajista koostuva alkutuotannon valmiusryhmän, joka koordinoi ja suunnittelee alueen alkutuotannon varautumista.</p> <p>Alkutuotannon (YT alueet) ja ELY-keskuksen osalta VAP varaukset ovat tuoreet ja ajantasaiset. LSSAVI:n järjestämässä harjoituksessa kävi kuitenkin selkeästi ilmi, että mahdollisen kriisitilanteen varalta vastuita ja valtuuksia on selkiytettävä.</p> <p>ELY-keskus suunnittelee ja järjestää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) sekä muiden tarvittavien organisaatioiden (mm. HVK) kanssa yhteistyössä alueen viljelijöille valmiuskoulutuksen. Koulutuksissa perehdytään alkutuotannon varautumiseen ja aktivoidaan viljelijöitä laatimaan viljelyalueitaan koskevia poikkeusolojen suunnitelmia. Suunnitelmia tullaan testaamaan tulevina vuosina valmiusharjoitusten avulla.</p> <p>Menneen kasvukauden haasteet vahvistivat toimijoiden osaamista. Valmistautumista kesään 2024 hankintojen osalta hankaloittaakin erityisesti muutokset maatalojen rahavirroissa. Taloudellisista syistä tuotantopanosten hankinta jää osittain tulevan talven ja kevään asiaksi. Etenkin energiariippuvaisten tuotantopanosten osuus on edelleen ratkaisevan tärkeä ja tilannetta on seurattava. Tilannekuvaa pidetään yllä yhteistyössä alueen asiantuntijoiden kanssa.</p> <p>ELY-keskus varautuu osallistumaan Ruokaviraston prioriteettituhoojia koskeviin valmiussuunnitelmakoulutuksiin ja seuraa aktiivisesti Ruokaviraston eläintauteja koskevaa tiedotusta. Eläin- ja kasvitautien sekä vieraslajien vaikutus lakisääteisten tehtävien hoidossa on kasvava vuonna 2024.</p>
POH	<p>Monipuolinen ja laaja elintarviketuotanto on alueemme vahvuus. Alue on yksi maan tärkeimmistä ruokaa tuottavista ja jalostavista alueista ja sen merkitys on suuri koko maan huoltovarmuuden kannalta. Kaikki maatalouden tuotantosuunnat ovat edustettuina alueella, mutta erityisen tärkeitä ovat kasvihuonetuotanto, maidon- ja naudanlihatuotanto sekä perunanviljely.</p> <p>Edistämme vastuullisen ja uudistuvan ruokajärjestelmän kilpailukykyä tukemalla koko ruuantuotannon prosessia. Tavoitteena on kannattava maatalous, jota harjoitetaan ilmasto- ja vesistöystävällisin tuotantomenetelmin hyödyntäen uusinta teknologiaa ja digitalisaatiota. Päämääränä on turvalliset ja laadukkaat elintarvikkeet sekä jatkojalostukseen, vientiin ja innovaatioihin panostavat elintarvikeyritykset, joilla on osaamista ja osaavaa työvoimaa. Panostamme Suomen CAP-suunnitelman tehokkaaseen täytäntöönpanoon ja seuraamme säännöllisesti tavoitteiden toteutumista alueella. Tiedotamme rahoitusmahdollisuuksista, jotta syntyy aktiivisuutta alueella ja jotta voimme osoittaa tuloksia uuden toimeenpanomallin mukaisesti.</p>

Tuotantopanosten kustannukset ovat edelleen korkeat. Maatalouden kustannuskriisi ja energiakriisi vaikuttavat suoraan ruuantuotantoon, esimerkiksi viime talven aikana moni kasvihuoneyritystä ei viljellyt talvikuukausien aikana, koska sähkön hinta oli liian korkea. Myös sika- ja siipikarjatuotantoa on jouduttu vähentämään tuotantopanosten kustannusten nousun johdosta. Kustannuskriisi vaikuttaa myös huoltovarmuuteen, kun kotimainen ruuantuotanto vähenee. Tuemme viljelijöitä hoitamalla perustehtäviämme huolellisesti ja joutuisasti. Ohjeistamme asiakkaitamme, tiedotamme uusista rahoitusmahdollisuuksista ja varmistamme, että käsittelyajat ovat kohtuulliset. Myöntämällä tukea esimerkiksi aurinkopaneeleihin, autamme viljelijöitä vähentämään energiakustannuksia.

Tuemme maatilojen kehittämistä mm investointituilla. Panostamme tähän järjestämällä koulutus- ja tiedotustilaisuuksia ja tiedottamalla sosiaalisessa mediassa. CAP-kauden rahoitusmahdollisuudet kiinnostavat viljelijöitä ja osallistuminen järjestämämme tilaisuuksiin on hyvin vilkasta. Tiedottamisessa teemme tiivistä yhteistyötä YTA-alueiden, tuottaja- ja neuvontajärjestöjen ja Tietolinkki-tiedonvälityshankkeen (päätyy 31.12.2023) kanssa. Erilaisista kriiseistä huolimatta maatilat investoivat edelleen ahkerasti. Hakemuksia tulee runsaasti, mutta suurin osa koskee pienempiä investointeja, suuria rakentamisinvestointeja ei juuri tehdä.

Tukea haetaan erityisesti ympäristöinvestointeihin ja energiainvestointeihin. Erityisen aktiivisesti investoidaan uusiutuvan energian ratkaisuihin, kuten aurinkopaneeleihin, ja hakemusmäärä on ollut ennätyskorkea. Priorisoitaessa jaamme varat niin, että CAP-suunnitelmassa asetetut määrälliset tavoitteet täyttyvät alueella mahdollisimman hyvin. On odotettavissa, että investointitahti jatkuu melko kiivaana myös vuonna 2024, joten investointitukivarojen riittävyys tulevaisuudessa on erittäin tärkeää.

Tuemme maatilojen kehittämistä myös nuoren viljelijän aloitustuella. Aloitustukea hakeneiden määrä on edelleen melko alhainen, mutta tiedotamme aktiivisesti tukimahdollisuuksista ja luennoimme sukupolvenvaihdoskursseilla. Yhteistyö alan oppilaitosten kanssa on aktiivista ja kutsumme vuosittain maatalousalan opiskelijat tutustumaan ELY-keskuksen toimintaan. Olemme mukana rahoittamassa Keski-Pohjanmaalla toimiva nuorten viljelijöiden aktivointihanke nimeltään Suksee-hanke. Hanke tarjoaa koulutusta nuorille maatalousyrittäjille ja maatalousalasta kiinnostuneille. Hankkeessa lisätään nuorten maatalousyrittäjien hyvinvointia ja osaamista sekä lisätään tuntemusta sukupolvenvaihdosprosessista.

Ruokajärjestelmän kilpailukykyyn edistäminen edellyttää osaamista ja innovaatioita. Panostamme osaamisen lisäämiseen erilaisten kehittämishankkeiden avulla. Yhteistyö elintarvikemarkkinavaltuutetun kanssa on käynnistetty. Hän on aikaisemmin vierailut Pohjanmaalla ja tarkoituksena on kutsua hänet Keski-Pohjanmaalle tutustumaan alueemme alkutuotantoon.

Edistämme lähiruokaohjelman tavoitteita. Esimerkkinä ELY-keskus on rahoittanut tiedonvälityshankkeen ”Pohjanmaa lautasella, Österbotten på tallriken”, jonka tarkoituksena on nostaa esiin paikallisia tuottajia. Hanke korostaa kotimaisen ja lähiruokatutannon merkitystä myös varautumisen näkökulmasta. Lisäksi hanke ylläpitää digitaalista tilamyymäläkarttaa alueellamme. Tavoitteena on

myös löytää uusia kanavia, joiden kautta tuottajat ja elintarvikkeita jalostavat yritykset voivat markkinoida tuotteitaan. Hanke jatkuu 31.12.2024 saakka.

Kiinnostus luomutuotantoon on vähentynyt, mutta tavoitteena on edelleen luomun pinta-alan lisääntyminen. Panostamme luomutuotantoon järjestämällä koulutusta ja rahoittamalla alaan liittyviä hankkeita.

Rahoitamme koulutus- ja tiedottamishankkeita, joissa painottuvat alueellemme tärkeät tuotantosuunnat kuten kasvihuonetuotanto, maidontuotanto, lihantuotanto ja perunanviljely. Yhteistyöhankkeissa edistetään esim. tutkimuksen ja maataloustuottajien vuorovaikutusta sekä uusimman tutkimustiedon hyödyntämistä käytännössä.

Neuvontapalveluita on markkinoitu aktiivisesti ja hakijamäärä on erittäin suuri. Moni aihealue tukee ruokajärjestelmän kilpailukykyä, esim. luomutuotantoon ja liiketoimintasuunnitelmaan liittyvä neuvonta. Käsittelyajat ovat lyhyet, vaikka hakemusmäärät ovat suuret.

Tuemme elintarvikealan toimijoita. Tavoitteena on jalostusasteen nosto ja viennin lisääminen. Tuemme elintarvikealan jalostusyrittäjiä yritystuilla ja kehittämishankkeilla. Jalostusyrittäjät investoivat mm tehokkaisiin tuotantoratkaisuihin, jotka parantavat resurssitehokkuutta. Team Finland-verkoston yhtenä kärkiteemana on edelleen ”Tulevaisuuden ruoka”. Tavoitteena on laadukkaat ja paikallisesti tuotetut raaka-aineet sekä alueen oman profiilin vahvistaminen. Alueemme edustajat ovat mukana West Coast Food Export sparrausohjelmassa, jonka tavoitteena on lisätä elintarvikeyritysten kiinnostusta vientiin. Yritystuilla ja kehittämishankkeilla tuemme myös digitalisaatioon perustuvia uusia ratkaisuja.

Vastuullisen ruokajärjestelmän edistämiseksi panostamme elintarviketurvallisuuteen. Kasvihuoneviljely on hyvin tärkeässä asemassa ja siksi panostamme virusten ja muiden kasvintuhoojien estämiseen ennaltaehkäisevällä tavalla. Yhteistyö tuottajien ja alan organisaatioiden kanssa on tiivistä ja perustuu luottamukseen. Kasvitautilriskit ovat kasvamassa ja alueellamme keväällä 2023 löydetty tomaatin ruskukurtuvirus (ToBRFV) taimituotannossa on aiheuttanut suurta huolestuneisuutta alueen kasvihuoneviljelijöiden kesken. Asiantuntijamme ovat siksi olleet tiiviisti yhteydessä esim. vihannespakkaamoihin ja näyttöidenottoja on lisätty. Noudatamme ”valvojasta valmentajaksi” periaatetta ja panostamme neuvontaan ja riskiperusteiseen toimintaan. Turvallisilla elintarvikkeilla parannamme tuottajien ja yritysten vientimahdollisuuksia ja kilpailukykyä. Osallistumme elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan tilannekuvapalaveriin.

Maatalouden heikko kannattavuus on edelleen haaste monelle maatalousyrittäjälle. Koulutushankkeiden avulla lisäämme alkutuottajien osaamista. Esimerkiksi tulemme rahoittamaan hanketta ”Producentkraft”, jossa edistetään maatalousyrittäjien talousosaamista ja lujitetaan heidän kilpailukykyään sekä sopeuttamiskykyään muuttuvaan maailmaantilanteeseen. Hankkeessa ”Mika-menestyvä ja ilmastokestävä karjatalous” ydintavoitteena on maidon- ja naudanlihantuotannon kannattavuuden kehittäminen

sekä ilmastokestävyyden lisääminen yrittäjien johtajuustaitoja vahvistamalla. Alueiden välisessä hankkeessa "Ihmisillä menestykseen-IHME" parannetaan maatilojen henkilöstöjohtamistaitoja.

Huolehdimme huoltovarmuudesta ja häiriötilanteisiin varautumisesta aktiivisilla ja ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä. Kehitämme maatilojen kriisivalmiutta järjestämällä vuosittain varautumiskoulutuksia viljelijöille yhteistyössä Maanpuolustuskoulutus ry:n kanssa. Leader-hanke "Beredskap i Österbotten" (Varautuminen Pohjanmaalla) lisää viljelijöiden tietoa varautumisesta järjestämällä koulutuspäiviä viljelijöille. Lisäksi järjestetään kunnittain tapaamisia VAP-varattujen maanviljelijöiden kanssa ja ELY-keskuksen edustaja osallistuu tilaisuuksiin luennoitsijana. VAP-varattujen tapaamisissa mietitään mm. miten työ organisoidaan kriisitilanteen aikana. VAP-tapaamiset on aloitettu syksyllä 2023 ja jatkuvat vuonna 2024.

Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksella on yhteinen valmiustoimikunta ja yhteinen valmiuspäällikkö, mikä vahvistaa osaamistamme valmiusasioissa. Yhteinen valmiussuunnitelma on työn alla. Huoltovarmuus huomioidaan ELY-keskuksen valmiussuunnittelussa. ELY-keskuksella on toimivat sijaisjärjestelyt ja toimiminen kahdessa toimipisteessä sekä laaja etätömahdollisuus tukee ELY-keskuksen toiminnan jatkuvuutta kriisitilanteissa. Molemmista maakunnista toimii maatalouden valmiusryhmä, joka kokoontuu Teamsissä säännöllisesti. Tiivis yhteistyö alueen toimijoiden kanssa takaa nopean tilannekuvan maaseudun eri osa-alueilta ja voimme ripeästi ryhtyä toimenpiteisiin häiriötilanteiden korjaamiseksi.

Tiedottamisella pyrimme korostamaan kotimaisen ruuantuotannon tärkeyttä myös huoltovarmuusasiana.

Monessa maaseudun yrityksessä esiintyy osaavan työvoiman pulaa. Rekrytointiongelmat hidastavat yritysten kasvua ja tarvitsemme lisää osaavaa ulkomaista työvoimaa. ELY-keskus on rakentanut kansallisen Talent Boost-ohjelman alle ELY-alueen kattavaa Talent Coastline-ekosysteemin, joka on Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton toimijoista koostuva ekosysteemi. Kausityövoiman saatavuus on vaikeutunut Ukrainan tilanteen johdosta. Tämä vaikuttaa esim. marjatiloihin ja perunanviljelyyn.

Eläinten hyvinvoinnin tärkeys korostuu esim. neuvontapalveluissa, jossa yhtenä aihealueena on neuvontaa tuotantoeläinten terveyden ja hyvinvoinnin parantamiseen.

Suorittamalla valvonnat ajoissa varmistamme, että tuet voidaan maksaa viljelijöille aikataulun mukaisesti. Tämä edistää maatilojen maksuvalmiutta ja kilpailukykyä. Valvontojen palautekyselyllä seuraamme asiakastytytyväisyyttä. Pinta-alamonitoroinnissa ja GT-kuvien tulkinnessa teemme yhteistyötä kuntien YTA-alueiden kanssa.

POP

Tavoite

Kannattavasti kasvava maatalous ja elintarvikejalostus

- Maatalous kehittyi kannattavasti vahvistamalla sen vahvoja osa-alueita ja lisäämällä monipuolisuutta markkinakysyntään pohjautuen
- Lisäämme elintarvikejalostusta ja yrittäjyyttä sekä uusia kumppanuuksia
- Edistämme ruokaketjun huoltovarmuutta

1. Maatalous kehittyi kannattavasti vahvistamalla sen vahvoja osa-alueita ja lisäämällä monipuolisuutta markkinakysyntään pohjautuen

Pohjois-Pohjanmaan maatalouden vahvoja osa-alueita ovat nautakarjatalous, perunantuotanto sekä luomuviljely. Pohjois-Pohjanmaalla on potentiaalia kasvattaa ruoantuotantoa ja ympäristöllisiä toimia. Nurmeen perustuva nautakarjatuotanto hyödyntää merkittävässä määrin paikallisia tuotantoresursseja, ja sillä on myös merkittäviä ympäristö- ja aluetalousvaikutuksia. Vahva osaaminen, tuotannon jatkuvaa kehittäminen sekä alueelliset olosuhteet pitävät maakunnan nautakarjatuotannon suhteellisen osuuden valtakunnallisesti merkittävänä. Samoin alueella satsataan perunantuotantoon, viljan viljelyyn ja kehitetään valkuais- ja öljykasvien tuotantoa. Pienempiä tuotantosuuntia kehitetään markkinoiden kasvupotentiaalia hyödyntäen. Luomutuotantoa ja -jalostusta tulee edelleen kehittää ja edistää sen näkyvyyttä maakunnassa. Luomutuotannon markkinalähtöisyyden vahvistaminen on keskeistä. Tähän liittyen laadukkaamman ja erikoistuneemman tuotannon ja tuotteiden kehittämisen sekä jatkojalostustarpeiden potentiaalain selvittäminen on tärkeää.

Perustana maataloustuotannon jatkumiselle on kilpailukyvyyn parantaminen ja tilojen nykyaikaistaminen. Kannattavuuden varmistajina ja riskinsietokyvyn vahvistajina maatiloilla ovat yrittäjyysosaaminen, huoltovarmuuden kehittäminen, uusiutuvan energian käytön lisääminen, yhteistyö toisten tilojen kanssa, uusimman tiedon hyödyntäminen sekä uusien toimintamallien käyttöönotto. Kannattava, hyvin hoidettu maatila houkuttaa myös tulevia tilanpidon jatkajia. Omistajanvaihdoksia tulee edistää kaiken kokoisille tiloille ja vaihdoksiin tulee etsiä uusia joustavia ratkaisuja. Mahdollistamme maatilojen jatkajille uusimman tiedon välittymisen ja tarvittavan tuen yritystoiminnan alkutaipaleelle.

Yrittäjiä on tärkeä tukea koulutusten keinoin resurssien ja osaamisen jatkuvan kehittämisen tukemiseksi. Erityisesti talous- ja johtamisosaaminen ovat yritysten kannattavuuden varmistajana ja riskinsietokyvyn kasvattajana keskeisiä. Yrittäjien tietotason nostaminen ja riskien hajauttaminen tuotannossa ovat myös osa varautumista. Maatalous on hyvin tärkeä osa Suomen varautumista ja huoltovarmuutta.

Kotieläin- ja kasvinviljelytilojen yhteistyötä tulee edistää. Yhteistyön tavoitteena on parempi kannattavuus ja myös viljelytoiminnan monipuolistaminen markkinakysyntä huomioiden. Tilojen välinen yhteistyö voi tarkoittaa myös esimerkiksi yhteistyötä rehun tai kuivikkeiden tuotannossa, lannan käytössä ja turvepeltojen ympäristömyönteisessä hyödyntämisessä. Yhteistyön edistämällä tavoitellaankin kannattavuuden lisäksi myös ympäristöhyötyjä. Tilusjärjestelyjä ja yhteistyötä edistämällä voidaan peltoviljelyä kehittää resurssitehokkaammaksi. Toimiva tilusrakenne vastaa paremmin myös ilmastohaasteisiin. Maatalouden kehittämisessä on

tärkeää tunnistaa myös yhteistyön mahdollisuudet toimialarajojen yli, ja tuoda yhteen monipuolista sekä kansainvälistäkin osaamista alueen talouden vahvistamiseksi.

Uusiin teknologioihin, datan keräämiseen ja sen hyödyntämiseen liittyen maataloille on mahdollista kehittää uusia käytänteitä. Uusien toimintamallien ja hyvien käytänteiden esille tuominen on tärkeää, kuten myös ennakoivan sopeutumiskyvyn rakentaminen yrityksissä. Toimintamallien kehittämisessä huomioidaan maakunnan tuotanto-olosuhteet ja viljelijöiden vahva käytännön tietotaito sekä varmistetaan uusien toimintamallien liiketaloudellinen kannattavuus.

2. Lisäämme elintarvikejalostusta ja yrittäjyyttä sekä uusia kumppanuuksia

Kulutusikäytyminen muuttuu, joka on huomioitava sekä tuotantoa, että tuotantotapoja suunniteltaessa ja kehitettäessä. Ruoan jäljitettävyyden, kestävä tuotantotavan ja tuotannon eettisyyden merkitys kasvavat. Nämä ohjaavat kuluttajia kiinnostumaan uusista tuotantotavoista, kasviperäisistä tuotteista, lähiruusta ja vaikkapa kotimaisista yrteistä sekä luonnontuotteista. Ruoan terveellisyys, eläinten hyvinvointi ja ilmastovaikutukset sekä muut vastuullisuusasiat ovat arvoja, jotka vaikuttavat kuluttajakäyttäytymiseen.

Elintarviketuotannossa on tärkeää kehittää uusia ja entistä korkeammalle jalostettuja tuotteita. Tuotannon monipuolisuus ja laadun esille tuominen ovat valttejamme. Pohjois-Pohjanmaalla tuotetaan ensiluokkaisia raaka-aineita - niiden jalostusasteen nosto on mahdollisuutemme; samoin kuin eri kuluttajaryhmiä kiinnostavat uudet tuotteet ja niiden kehittäminen. Tuotannon osalta mahdollisuuksiimme kuuluu kilpailukyvyyn ja kannattavuuden kehittämisen pitäminen toimien keskiössä. Laadukkailla, vastuullisesti tuotetuilla ja kulutustrendeihin vastaavilla tuotteilla on hyvät mahdollisuudet myös vientikauppaan.

Ruokaketjun toimintaa kehitetään yhteistyössä kaikkien ketjuun kuuluvien tahojen kanssa asiakaslähtöisesti ja kilpailukykyisiä ratkaisuja etsien, esimerkiksi yhteistyön kehittäminen voisi lisätä juuri pienten toimijoiden kilpailukykyä. Yhteistyömuodoissa, niihin liittyvissä sopimusmalleissa kannattavuuden ja hyödyn varmistaminen kaikille osapuolille on tärkeää. Tuotantoyhteistyön kautta tulee etsiä yritysten toimintaa tukevia ratkaisuja, esimerkiksi tuottajien kokoamia tuottajaorganisaatioita.

Yritysten välinen yhteistyö myös tuotekehityksen suhteen lisää mahdollisuuksia tuottaa markkinoille uusia tuotteita ja palveluja esimerkiksi erikoiskasvituotannon osalta. Luotaessa paikallisia kokeiluja, osaamista ja kehittämismahdollisuuksia koko maakunnassa, on tärkeää, että yhteistyöverkosto ulottuu yritysten lisäksi maakunnallisiin TKI-toimijoihin, kehittämissyhtiöihin ja kuntiin. Maatalouden kehittämisessä on tärkeä tunnistaa myös yhteistyön mahdollisuudet toimialarajojen yli, tuoden tällä tavoin yhteen monipuolinen ja myös kansainvälinen osaaminen.

Teknologia on alkanut sulautua kaikkeen tekemiseen. Uusien älykkäiden teknologioiden käyttöä ja digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa maataloilla ja elintarvikeyrityksissä on tärkeä edistää. Olemassa olevan teknologian hyödyntämismahdollisuuksista

kertomisen ja käytön edistämisen lisäksi tarvitaan kehitysprojekteja, joiden avulla testataan uusia, vielä vähän käytettyjä ja huonosti tunnettuja teknologiaratkaisuja sekä kehitetään täysin uudentyyppisiä sovelluksia. Tarvitaan yhteistyötä monen eri sektorin ja toimialan kesken, joten verkostoituminen on tässä keskeistä. Innovatiivisuutta ja teknologian kokeiluja voisi tuoda myös laajemmin osaksi ammatillista jatkuvaa oppimista.

Elintarvikkeiden tuottajien ja jalostajien osaamista julkisten hankintojen sekä tarjoamisen suhteen tulee vahvistaa, lisäten mahdollisuuksiaan myynnin kasvattamiseen esimerkiksi ammattikeittoille. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että myös hankinnasta vastaavilla päättäjillä on vahva ymmärrys lähellä tuotetun ruuan talous- ja ympäristövaikutuksista. Hankinnoista päättävien tahojen ja tuottajien verkostoituminen voi siis tuoda hyötyä sekä ostajalle että myyjälle. Erityisesti pienten tuottajien osalta raaka-ainetuotannon keskittymien avulla yrityksillä on mahdollisuus löytää kannattavampia ratkaisuja mm. logistiikan osalta. Pohjois-Pohjanmaalla on tilaa ja kysyntää uudelle elintarviketuotannolle.

3. Edistämme ruokaketjun huoltovarmuutta

Euroopan turvallisuustilanteen muuttuessa vuonna 2022 ovat erityiseen keskiöön nousseet kysymykset maamme turvallisuustekijöistä, omavaraisuudesta ja huoltovarmuudesta. Olemme tulleet eri tavalla tietoisiksi maamme pitkän itärajan ja Venäjän vaikutuksista näihin seikkoihin. Nostamme reagointikykyä poikkeusoloihin ja kriisitilanteisiin.

Suomi on monella mittarilla katsottuna hyvin rikas maa. Tämä rikkaus, pellot, metsät ja puhtaat vedet ovat osa maa- ja metsätaloutemme perustaa. Pohjois-Pohjanmaan maa- ja metsätalous on monin tavoin tärkeä koko Suomelle ja monissa asioissa edustaa myös kärkeä niin tuotantomäärissä kuin kehityksessä. Kuitenkin Venäjän hyökkäyssodan alettua olemme tulleet entistä tietoisemmiksi ja kokeneet useiden tuotantopanosten puutosta omassa tuotannossamme – esimerkiksi lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden osalta. Samoin kyberuhkat ja hybridivaikuttamisen riskit ovat lisääntyneet. Tilanteen nopea ratkaisu tulee olemaan haasteellista, mutta muutokseen tarvittavia keinoja voi löytyä tuotantotapojen ja teknologioiden muutoksesta sekä niiden kehityksestä ja energian säästötoimista. Koska maatalouden riippuvuus fossiilisesta energiasta on hyvin korkea, tulemme tarvitsemaan nykyisillä tuotantotavoilla tuotettuja hyödykkeitä joka tapauksessa. Uusia sopeuttamiskeinoja erityisesti fossiilienergian vähentämiseksi sekä vaihtoehtoisten energiamuotojen kehittämiseksi ja lisäämiseksi tarvitaan.

Ruoantuotanto tarvitsee vettä, energiaa, tuotantopanoksia ja työvoimaa, joten näiden saatavuus nousevat tulevan rahoituksen perimmäisiksi kysymyksiksi huoltovarmuuden edistämiseksi. Huoltovarmuutemme kasvattamiseksi meidän on satsattava kaikkiin tuotannon panoksiin, resursseihin, järjestelmiin ja tarkasteltava niiden toimivuutta kaikissa tilanteissa ja turvata niiden saatavuutta sekä etsittävä näille uusia vaihtoehtoja. Erityisesti maatilojen ja elintarviketeollisuuden satsaukset huoltovarmuuden ylläpitämiseen sekä toimintaedellytysten kehittämiseen kriisitilanteissa tulevat olemaan rahoitusprioriteettimme.

	<p>Painopisteen rahoituksen suuntaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuemme alueen vahvojen tuotantosuuntien kilpailukyvyn kehittymistä, tuotannon monipuolistamista sekä tuotannon nykyaikaistamista, energiaomavaraisuutta, tuotannon kestävyttä, eläinten hyvinvointia, bioturvallisuutta sekä luomutuotantoa • Tuemme maatalojen ja elintarviketuotannon investointeja, monipuolistumista ja kehittymistä omavaraisuuden, ruoan tuotannon ja huoltovarmuuden lisäämiseksi • Tuemme maatalojen sukupolvenvaihdoksia ja omistajanvaihdoksia ym. muutostilanteita ja edistämme alan kiinnostavuutta työpaikkana • Tuemme elintarvikeyritysten ja -tuotannon kehittymistä ja uusien yritysten syntymistä sekä vientiä • Kehittämisessä huomioimme muun muassa kuluttajakysynnän muutokset, markkinalähtöisyyden ja tuotannon läpinäkyvyyden • Tuemme tilojen välistä yhteistyötä ja tuotantoketjujen muodostumista sekä tuotannon jalostusasteen nostoa • Rahoitamme tuotannon kehittämiseen tähtäviä toimia, uusien teknologioiden käyttöönottoa sekä uusien käytäntöjen kehittämistä, osaamisen lisäämistä, elinikäistä oppimista, osaavan työvoiman saatavuutta ja verkostoitumista <p>ELY-keskus jatkaa ELY-keskuksen, YT-alueiden ja muiden alueen varautumiseen liittyvien organisaatioiden edustajista koostuvan alkutuotannon valmiusryhmän toimintaa. Ryhmä mm. koordinoi ja suunnittelee alueensa alkutuotannon varautumista. ELY-keskuksen suunnittelee ja järjestää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) sekä muiden tarvittavien organisaatioiden (mm. HVK) kanssa yhteistyössä alueensa viljelijöille valmiuskoulutusta. Koulutuksissa perehdytään alkutuotannon varautumiseen ja aktivoidaan viljelijöitä laatimaan viljelyalueitaan koskevia poikkeusolojen suunnitelmia. Suunnitelmia tulee testata tulevina vuosina valmiusharjoitusten avulla.</p>
KAI	<p>Kainuun maataloustuotannon päätuotteet ovat maito ja liha. Maidontuotannon taso on toistaiseksi onnistuttu säilyttämään tuetuilla investoinneilla tilojen vähenemisestä huolimatta. Tuotannon jatkuvuutta turvataan edelleen aloittamisavustusten myöntämisellä ja investointituilla. Osaamisen kehittämistä tuetaan Neuvo -palveluilla, joiden kysyntä on jatkunut vilkkaana. Tarpeen mukaan tuetaan maataloutta kehittäviä yhteistyö- ja tiedonvälityshankkeita. Tukimahdollisuuksista viestitään aktiivisesti ja rahoitettavat hankkeet valitaan pisteytyksen perusteella.</p> <p>Maatalouden rajusti kohonneita kustannuksia on paikattu tukipaketilla ja tuottajahintojen nousulla. Maatalouden kannattavuus ja tulevaisuuden näkymät ovat yhä haasteellisia, mikä tehnee yrittäjistä varovaisia, etenkin kun esim. rakentaminen on kallistunut. Tulevanakin vuonna kehittämisen pääpaino lienee nykylaajuisen tuotannon ympäristö-, hyvinvointi- ja energia-asioissa. Toki edistämme myös merkittäviä laajennusinvestointeja, jos niitä viriää, sillä lopettavien tilojen tuotanto tulee korvata laajennuksin, jotta kotimainen ruokaturva säilyy.</p> <p>Luomutuotannon kehittämisessä on Kainuussa haastetta. Lihan ja maidon jalostus on siirtynyt maakunnan ulkopuolelle ja erikoisviljelyä on vähän. Meijeri ei tarvitse lisää luomumaitoa, koska sille ei ole riittävästi markkinoita. Kainuun luomupeltoala pieneeni</p>

uudelle rahoituskaudelle tultaessa, mikä johtui ennen muuta myyntikasvivaatimuksen tiukkenemisestä. Heikentynyt taloustilanne ja inflaatiokehitys heijastunee edelleen kielteisesti luomun kysyntään. Lähiruoka on sinällään suosittua, mutta sitä on tarjolla rajatusti ja hintakilpailu on tiukkaa. Hinta on monelle ostajalle laatua merkittävämpi valintaperuste. Sekä luomua että lähiruokaa edistäviä hankkeita tuetaan mahdollisuuksien mukaan.

Uusina kehittämisväleinä tulevat käyttöön mm. viljelijäryhmät ja LEADER-ryhmien kautta rahoitettavat maatalouskokeilut. Toivottavasti ne saadaan tulevana vuonna aktiiviseen käyttöön kehittämään alueemme maataloutta.

Maatalouden tuotantotukien hyödyntämismahdollisuuksista järjestetään koulutustilaisuuksia yhdessä YTA-alueiden ja MTK:n kanssa. Tarvittavien tilaisuuksien määrä, ajankohta, toteutustapa ja -paikat suunnitellaan yhdessä. Tiivistä yhteistyötä jatketaan muutoinkin mm. proAgrian, MTK:n ja pankkien kanssa maatalouden kehittämisessä.

Ruokaviraston ohjaamien valvontojen täysimääräisellä tekemisellä ja yrittäjien opastamisella parannetaan ja varmistetaan elintarvikkeiden turvallisuutta, eläinten hyvinvointia ja luonnonmukaisen tuotannon uskottavuutta. Samalla edistetään lähiruoan kilpailukykyä ja käyttöä ja sitä kautta alueen hyvinvointia. Valvonnoista laaditaan erilliset suunnitelmat, jotka sisältävät tarkastusmäärien ja kohteiden lisäksi niiden vaatimat resurssit, joihin ELY-keskus sitoutuu.

Maaseutuhallinnon työ rahoitus-, tuki- ja -valvontatehtävineen tukee jo sinällään laajalla tehtäväkirjolla alkutuotannon jatkuvuutta ja huoltovarmuutta kuten myös ELY-keskuksen oman toiminnan jatkuvuussuunnittelu. Tarpeen mukaan myös rahoitusvälineitä hyödynnetään varautumistyössä.

ELY-keskus perustaa yhdessä YT-alueiden ja muiden alueen varautumiseen liittyvien organisaatioiden edustajista koostuva alkutuotannon valmiusryhmän, joka mm. koordinoi ja suunnittelee alueensa alkutuotannon varautumista. ELY-keskus järjestää yhteistyössä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) sekä muiden tarvittavien organisaatioiden (mm. HVK) kanssa alueensa viljelijöille valmiuskoulutusta. Koulutuksissa perehdytään alkutuotannon varautumiseen ja aktivoidaan viljelijöitä laatimaan viljelyalueitaan koskevia poikkeusolojen suunnitelmia.

LAP	<ol style="list-style-type: none"> 1. Alkutuotannon kilpailukykyyn parantaminen uudistavin investoinnein (energiainvestoinnit, eläinten hyvinvointi-investoinnit, uudet tuotantorakennukset, ympäristöinvestoinnit). Ajantasaisen tiedon välittäminen investointipäätöksen teon tueksi (metsäkatoasetus, yms.) 2. Huoltovarmuuden vahvistaminen tukemalla koko ruokaketjun investointeja, mm. maatilojen energiainvestoinnit. 3. Maaseudun vesikriiseihin varautuminen tukemalla yleishyödyllisiä vesihuoltoinvestointeja. 4. NEUVO-palveluiden aktivointi viestimällä ja kouluttamalla palvelun käyttöön (kuntakierrokset, etäkoulu-tus, sidosryhmäyhteistyö). Tavoitteena erityisesti uusien asiakkaiden saanti palvelun piiriin. 5. Maatalousyrittäjien osaamisen vahvistaminen tarvelähtöisesti (koulutus ja tiedonvälityshankkeet).
-----	---

6. Viljelijäryhmähankkeiden aktivointi (uusi hankemuoto vaatii asian laajan informoimisen).
7. Lappilaisen vastuullisen ruokajärjestelmän edistäminen: lähiruokahankkeet, markkinavuoropuhelun ja hankintaosaamisen edistäminen, lähiruokaviestintä.
8. Luomun mahdollisuuksien viestintä ja aktivointi (viljelijäklubin käynnistäminen), keruuluomumahdollisuuksien edistäminen.
9. Luonnontuotealan keruu- ja jalostusverkostojen markkinalähtöinen kehittäminen.
10. Porotalouden jalostusasteen nostamiseen ja sivutuotteiden parempaan hyödyntämiseen tähtäävien kehittämishankkeiden ja investointien tukeminen.
11. Huoltovarmuustiedon jakaminen ja yhteistyön kehittäminen kuntien maaseututoimijoiden kesken.
12. Päivitetään alkutuotannon varautumiseen ja turvaamiseen liittyvä ohjeistus ja prosessit mahdollisissa häiriötilanteissa ohjaavien tahojen ohjeistuksen mukaisesti.

	3. Monipuolistetaan maaseudun elinkeinoja, parannetaan kilpailukykyä ja luodaan uutta yrittäjyyttä. Lisätään maaseudun elinvoimaa ja elämänlaatua, ml. Leader-toiminta, yhteistyö, verkostoituminen.
ELY	ELY-keskuksen sanallinen, tiivis kuvaus toimenpiteistä
UUD	<p>Kannattava elinkeinotoiminta ja elinvoimaiset kylät ovat elinvoimaisen maaseudun edellytys. Uudenmaan maaseudulla on vielä elinvoimaisia kyliä, ja ne pyritään pitämään sellaisina, vaikka maaseudun haasteet ovat samat kuin muualla. Uudenmaan alueellisen suunnitelman tavoitteena on, että maaseutualueiden elinkeinotoiminta on vireää ja uudistuvaa. Uusia ratkaisuja otetaan käyttöön ja osaaminen on korkealla tasolla.</p> <p>Painopiste maaseuturahoituksessa on yhteistyössä ja voimavarojen yhdistämisessä, järkevien ratkaisujen edistämässä sekä maaseudun yrittäjyiden kannustamisessa ja kehittämisessä.</p> <p>Verkostoitumisen edistämiseksi ELY-keskus perustaa alueellisia teemaryhmiä suunnitelman toteuttamisen edistämiseksi. Tarkoitus on olemassa olevien ja uusien verkostojen kautta tiedottaa mahdollisuuksista, aktivoida toimijoita ja edesauttaa yhteistyön syntymistä. Älykkäät kylät toimenpiteen avulla tähdätään maaseutualueiden laajempaan kehittämiseen juuri verkostojen ja yhteistyön kautta. Toimenpiteeseen kannustetaan etenkin ilmasto- ja ympäristöteeman toimien aktivoimiseksi, mutta myös muiden maaseutualueiden toimintaympäristön strategisesti merkittävien teemojen kehittämiseksi.</p> <p>Yhteistyö sidosryhmien, etenkin Leader-ryhmien ja yritysneuvojien kanssa on tiivistä, ja heidän kauttaan tavoitetaan yritysasiakkaat tehokkaimmin. MYR maaseutujaoston kautta tavoitetaan myös hyvin laajasti koko maaseutualueiden toimijakenttää, ja jaostosta pyritään kehittämään tehokas apu tiedonvälitykseen ja aktivointiin, jolla tavoitetaan oikea kohderyhmä.</p> <p>Uudenmaan tukikelpoisella maaseutualueella sijaitsee suuri määrä potentiaalisia tuensaajia. Kaupungin kehysalueen kunnille ja toimijoille ei juuri ole muuta rahoitusta tarjolla kuin maaseuturahoitus, joten kilpailu maaseuturahoituksesta on suurta. Rahoituslinjauksilla ja priorisoinneilla pyritään vaikuttamaan siihen, että Uudenmaan vähäiset kehittämisvarat saadaan suunnattua CAP-suunnitelman tavoitteiden mukaisesti kaupungin läheiselle maaseudulle, ydinmaaseudulle ja harvaan asutulle maaseudulle. Haasteena on tavoittaa "oikea" kohderyhmä, ilman, että samalla aktivoi "väärää". Rahoitushaun on oltava kaikille avointa, oikeudenmukaista ja syrjimätöntä. Viestintään satsataan, jotta se olisi oikein kohdistettua ja selkeää, jolloin on mahdollista suunnata rahoitus erinomaisesti suunnitelmaa toteuttaviin hankkeisiin.</p>
VAR	Jatkamme CAP-suunnitelman nopeaa jalkauttamista maakuntaan. ELY-keskuksella on rooli aktiivisena tiedottajana ja maaseutuviestinnän taso on kasvanut selvästi uuden alueviestijämallin myötä. Panostukset maaseutuasioiden viestintään ja

	<p>muutenkin asiakkuuksiin edesauttavat mm. CAP-suunnitelman toteutusta ja asiakaslähtöisten palvelujen tuottamista. Osallistumme myös aktiivisesti alueen verkostoihin ja työryhmiin.</p> <p>Ylläpidämme Leader-ryhmien ja ELY-keskuksen yhteistyötä mm. neljännesvuosittaisin yhteistapaamisin. Leader-toiminnan monipuoliset uudet työkalut edellyttävät ohjelman käynnistymisvaiheessa tiivistä yhteistyötä ELY-keskuksen ja Leader-ryhmien välillä.</p> <p>Keventynyt hakumenettely vauhdittaa edelleen maatalojen investointeja uusiutuvaan energiaan ja energian säästöön. Taloudellinen epävarmuus lykkää tuotannon laajentamiseen tähtääviä investointeja, minkä sijaan maatilat panostavat tuotannon laatuun ja tuotantokustannusten alentamiseen.</p> <p>Merkittävänä viljan ja erikoiskasvien tuotannon sekä viljasta riippuvaisen kotieläintuotannon maakuntana näemme tärkeäksi peltojen vesitaloutta parantavien investointien jatkuvuuden. Suosimme sääätösaloitusta ja näemme salaojitusinvestointien merkityksen kannattavan tuotannon edellytyksenä. Peruskuivatushankkeiden siirtyminen rakennetukilain piiriin selkeyttää peruskuivatushankkeiden markkinointia. Vesitalouden parantamisella peltoviljelyssä on selkeä yhteys tavoitteisiimme Saaristomeren tilan parantamiseksi. Kannustamme yrittäjiä muutoinkin kestävään luonnonvaroihin ja -tuotteisiin pohjautuvaan liiketoimintaan.</p> <p>Varsinais-Suomen elintarvikkeita ja juomia jalostavien yritysten toimiala on merkittävä (321 toimipaikkaa). Edistämme toimialan vientiä ja kansainvälistymistä, joka kasvattaa koko alueen ruokaketjun arvonlisäystä.</p> <p>Varsinais-Suomen maaseutu- ja saaristomatkailua kehitetään suunnitelmallisesti Varsinais-Suomen Matkailun tiekartta 2.0. työn tavoitteiden mukaisesti. Toimenpiteiden pääpainona on vastuullisen, kestävästi kasvavan ja ympärivuotisen maaseutu-, saaristo-, luonto- ja kulttuurimatkailun sekä ruokamatkailun kehittämisessä.</p> <p>Aktivoimme maaseudulle uutta yrittäjyyttä kohdentamalla toimia erityisesti nuoriin. Uuden yrittäjyyden aktivoinnissa on keskeistä tiivis yhteistyö seutukuntien kehittämisskeskusten, kuntien elinkeinopalveluiden ja Leader -ryhmien kanssa.</p> <p>Tiivistämme entisestään yhteistyötä Y-vastuualueen kanssa hanketukien uusien ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden yhteensovittamisessa alueella (erityishuomiona yleishyödylliset ympäristö- ja ilmastoinvestoinnit).</p>
SAT	<p>Vahvistetaan Satakunnan vastuullisesti kasvavaa, kestävyteen perustuvaa ja uudistuvaa yritystoimintaa sekä toimialarakenteen monipuolistamista. Tällä tavoin luodaan edellytykset maaseutualueiden ja -yritysten kilpailukyvyille. Satakunnan maaseudun elinvoima ja työpaikat perustuvat monipuoliseen yritystoimintaan alkutuotannosta jalostaviin pk-yrityksiin, teollisuuden alihankintayrityksiin, palvelusektoriin, matkailuun ja elämystalouteen sekä kiertotalouden ympärille rakentuviin yritystoimintoihin.</p>

	<p>Vuonna 2024 edistetään uusien työpaikkojen syntymistä, edesautetaan olemassa olevien työpaikkojen säilymistä ja vahvistetaan osaamista nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä toimimiseen. Keskeisinä teemoina käynnissä olevissa kehittämissankkeiden toimenpiteissä ovat mm. matkailun edistäminen erilaisten teemojen kautta, kuten pyörämatkailun ja ruokamatkailun kehittäminen.</p> <p>Vuonna 2024 edistetään Hyvä elämä -teeman mukaisia toimia Satakunnan maaseudulla. Erityisesti Leader-ryhmillä on keskeinen rooli maaseudun elämänlaatua edistävien toimenpiteiden edistämiseksi. ELY-keskus ja Leader-ryhmät jatkavat aktiivista ja laadukasta yhteistyötä paikallisten kehittämistoimien mahdollistamiseksi. Vuonna 2024 edistetään yhteisellä aktivointitilaisuudella Hyvän Elämän mahdollisuuksia Satakunnassa ja Älykäs kylä -toimenpiteen mukaisia hankkeita. Hyvin toimiva hallinnollinen yhteistyö ja yhteinen viestinnällinen näkyvyys edistää pienten toimijoiden aktiivisuutta paikallisten toimenpiteiden toteuttamiseen.</p> <p>Satakuntalaista maaseudun kehittämistä tehdään laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kesken ja ELY-keskus pyrkii myös omalla toiminnallaan verkottamaan toimijoita keskenään ja lisäämään mm. hanketoimijoiden keskinäistä osaamista ja tiedonvaihtoa. Alkutuotannon toimivuuden edistämiseksi on tehty yhteistyösopimus MELAn kanssa ja vuorovaikutus Välitä Viljelijästä palvelujen kanssa on aktiivista. Hyvä elämä Satakunnan maaseudulla edellyttää älykkäitä ilmasto- ja ympäristötoimenpiteitä sekä yhteistyöhön perustuvaa toimintaympäristöjen kehittämistä. Näihin teemoihin liittyviä yleishyödyllisiä ympäristöinvestointeja sekä Älykäs kylä -teeman mukaisia toimenpiteitä edistetään vuonna 2024.</p>
HÄM	<p>Hyödynnetään ja tehdään yhteistyötä käynnissä olevien valtakunnallisten kehittämissankkeiden kanssa Hämeen alueella mm. omistajanvaihdokset ja maatalouden kestävyys -teemoissa sekä uusissa vuonna 2024 käynnistyvissä kehittämissankkeissa (mm. matkailun verkostohanke).</p> <p>Toteutetaan Hämeen alueellisista maaseutus suunnitelmaa avaamalla rahoitushakuja koko ohjelman toimenpiteisiin ja viestimällä niistä aktiivisesti. Mahdollista on avata myös teemahakuja, mutta vuoden 2024 päätavoite on saada ohjelman eri toimenpiteitä laajasti käyntiin ilman erillisiä kohdennettuja teemoja. Hanke- ja yritystukiin yhteensä käytettävissä oleva rahoitus jaetaan noin puoliksi, ja tilannetta arvioidaan valintajaksoittain. Rahoitusta kohdennetaan alueellisen suunnitelman painopisteisiin, joita ovat luonnonvarojen kestävä käyttö, ruokasektori, maaseudun palvelut sekä asuminen maaseudulla.</p> <p>Kehittämissankerahoitus suunnataan pääosin strategiaan kehittämissankkeisiin, jotka parhaiten toteuttavat CAP-suunnitelmaa ja erityisesti alueellista maaseutus suunnitelmaa. Myös yleishyödyllisten investointien, erityisesti laajakaistarakentamiseen liittyvien, rahoittamiseen varaudutaan. Ilmasto- ja ympäristöinvestointien aktivointia pyritään lisäämään. EIP-hankkeita käynnistetään myös alueellisella rahoituksella ja siitä Yritys- ja viljelijäryhmähankkeisiin panostetaan.</p> <p>Yritysrahoituksen alueellinen suuntaaminen on linjattu Hämeen ELY-keskuksen omassa linjausasiakirjassa, ja myös se vaikuttaa osaltaan rahoituksen suuntaamiseen. Yritysrahoituksen eri tukivälineet hyödynnetään ja niiden kysynnän lisäämiseen panostetaan erilaisin toimenpitein.</p>

	<p>Pyritään toimimaan aktiivisesti alueiden välisten hankkeiden käynnistämässä ja rahoittamisessa. Yhteistyötä tehdään muiden ELY-keskusten kanssa hyvien alueiden välisten hankkeiden mahdollistamiseksi. Vuonna 2023 Hämeen ELY-keskuksen aloitteesta käynnistettyä Etelä-Suomen ELY-keskusten alueellista yhteistyötä kehittämisrahoitukseen ja alueelliseen kehittämiseen liittyen jatketaan.</p> <p>Valtakunnallinen hanketoiminta jatkuu vuonna 2024 Hämeen ELY-keskuksen hallinnoimana kokonaisuutena (EIP ja muut valtakunnalliset) ja siihen panostetaan käytettävissä olevien resurssien.</p> <p>Leader-ryhmien kanssa on laadittu yhteistyöasiakirja, jossa on sovittu mm. rahoituksen yhteensovittamisesta ja yhteistyön muodoista. Alueen Leader-ryhmien kanssa jatketaan tiivistä yhteistyötä ja ryhmät huolehtivat paikallisen strategiansa tehokkaasta toteuttamisesta, joka on tärkeä osa maaseudun kehittämistä Hämeessä. ELY-keskus on perustanut Y-pöydän, jossa käsitellään Leader ryhmien kanssa yritysrahoitukseen liittyviä asioita sekä K-pöydän, jossa käsitellään kehittämisasioihin ja –rahoitukseen liittyviä asioita.</p> <p>Jatketaan kehittämisrahoituksen suuntaamista vaikuttavuus -näkökulmaa korostaen sekä hanke- että yritystuissa. Nostetaan yhä enemmän esiin kehittämistoiminnan tuloksellisuutta ja vaikutuksia hankkeiden arvioinneissa ja viestinnässä.</p> <p>Elinkeinoja kehitetään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Hankkeiden tavoitteissa ja erilaisten toimenpiteiden sisällöissä otetaan huomioon laaja-alaisesti niiden ympäristö- ja ilmastovaikutuksia. Yritysten kilpailukykyä kehitetään lisäämällä mm. resurssi- ja energiatehokkuutta, digiosaamista parantamalla sekä lisäämällä yritysten verkostoitumista. Yritysryhmiin panostetaan käytettävissä olevilla resursseilla ja niissä pyritään aidon verkostoitumisen edistämiseen yrityskohtaisen kehittämistyön rinnalla. Yritysten kilpailukykyä pyritään kehittämään käyttämällä kaikkia tukivälineitä olemassa olevan rahoituksen puitteissa. Uutena tukivälineenä viljelijäryhmähankkeiden hakemista pyritään aktivoimaan.</p> <p>Maaseutualueiden ihmisten elämänlaatua ja yhteisöllisyyttä edistetään edelleen erityisesti Leader toimintatavalla. Pyritään lisäämään uudentyypisiä paikallisia hankkeita ja pilotteja, joilla maaseudun elinvoimaa ja vetovoimaa edistetään. Uutta näkökulmaa yhteisöllisyyteen ja uusien toimijoiden saamista yhä enemmän mukaan paikalliseen kehittämiseen tarvitaan.</p>
PIR	<p>Pirkanmaan ELY-keskus edistää, varmistaa ja toteuttaa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maaseutualueiden yritysrahoituksen kehittämistä ja monipuolistumista sekä yritysten kilpailukykyyn paranemista sekä osaavan työvoiman tarjontaa, rahoitusta ja yhteistyöverkostoja yrityksille panostamalla yrittäjien osaamistason kehittämiseen, yritysten uudistamiseen ja innovointiin sekä pyrkimällä lisäämään yritysten verkostoitumista ja yhteistyön tekemistä. Lisäksi rahoitetaan

	<p>toimia, joissa etsitään yritysten mahdollisuuksia hyödynnettäväksi ilmastonmuutoksen ratkaisuissa. Toimenpiteet: Neuvonta, tiedotus- ja koulutushankkeet, yhteistyö- ja yritysryhmähankkeet, yritysten investoinnit, käynnistys- ja kehittämistuet.</p> <p>- Toimintaa tukevaa infrastruktuuria ja laadukkaita palveluja, jotka mahdollistavat hyvän elämän, asumisen ja elinkeinotoiminnan maaseudulla sekä vahvistavat alueellista yhdenvertaisuutta panostamalla palveluiden kehittämiseen ja monipaikkaisuuden tukemiseen maaseudulla. Esimerkiksi digitalisaatiota hyödynnetään palveluissa, työskentelyssä ja elinkeinoelämän ratkaisuissa. Toimenpiteet: Laajakaistainvestoinnit, liikkuvat ja digitaaliset palvelut, yritysinvestoinnit, käynnistys- ja kehittämistuet, tiedonvälitys- ja koulutushankkeet, yhteistyö kuntien ja palveluntuottajien kanssa, Älykkäät kylät -hankkeet.</p> <p>- Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen sekä alueellisten ja paikallisten toimijoiden yhteistyön vahvistumista panostamalla erityisesti nuorten osallisuuden lisäämiseen kehittämistoiminnassa, tukemalla nuorten yrittäjyyttä, vaikutusmahdollisuuksia ja sukupolvenvaihdoksia. Alueiden kehittämistä kumppanuudessa maaseutu- ja kaupunkitoimijoiden kanssa mm. kohentamalla maaseudun vetovoimaisuutta digitaalisten ja ympäristön kannalta kestävien ratkaisujen avulla sekä käymällä aktiivista vuoropuhelua eri toimijoiden kanssa. Yhteistyöstä Leader-ryhmien kanssa on sovittu ELY-keskuksen ja ryhmien välisessä yhteistyöasiakirjassa. Toimenpiteet: aktivointi- ja yhteistyöhankkeet, yrittäjyyskasvatus ja nuorten osallistaminen, oppilaitosten, korkeakoulujen ja yritysten yhteistyön lisääminen, yrityskummitoiminta ja yhteistyöpisteet.</p> <p>- Päätöksenteon valmistelussa maaseutuun kohdistuvien vaikutusten tunnistamista ja näkyväksi tekemistä mm. osallistamalla Pirkanmaan maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristön toimintaan sekä alueen kehittämis- ja yhteistyötilaisuuksiin. Maaseutuun kohdistuvia vaikutuksia ja toimien vaikuttavuutta tuodaan esiin aktiivisilla viestintätoimilla etenkin maaseutuviestinnän koordinaattorin ja alueellisen viestintäverkoston toimin. Verkoston ns. työnyrkkiin kuuluvat alueen Leader-ryhmien, YT-alueiden ja ELY-keskuksen edustajat.</p>
KAS	<p>Kaakkois-Suomen kehittämisen keskeisenä tavoitteena on monimuotoisten maaseutualueiden elinvoiman säilyttäminen kestäväällä tavalla. Haasteina ovat heikko väestökehitys, osaavan työvoiman saatavuus sekä elinkeinoelämän yksipuolisuus. Viimeiset neljä vuotta ovat edelleen synkistäneet Kaakkois-Suomen kehitysnäkymiä. Pandemia sekä hyökkäyssodan aiheuttamat pakotteet ja vastapakotteet vaikuttavat merkittävästi useaan toimialaan alueella.</p> <p>Toimintaympäristön voimakas heikkeneminen edellyttää myös maaseudun kehittämisessä priorisointia. Pääpaino on yrittäjyyden vahvistamisessa. Maaseudun yrittäjyyttä vahvistetaan tukemalla yritysten toimintaedellytyksiä, kilpailukykyä, osaamista ja yritysyritysyrityksiä. Alueen maaseutu tarjoaa vetovoimaisen ja toimivan ympäristön maa- ja metsätalousyrittäjyyden lisäksi myös muulle uudistuvalla ja monipuolistuvalla yritystoiminnalle. Kasvua ja kilpailukykyyn kehittämistä vahvistetaan rahoittamalla yritysten tarvelähtöistä kehittämistä sekä investointeja. Uudistuva metsäteollisuus sekä kehittyvä kierto- ja biotalous vahvistavat elinkeinotoimintaa.</p>

	<p>Hanketoiminnassa arvostetaan uudistumista synnyttävää elinkeinollista kehittämistä sekä klusteripohjaisten verkostojen (esim. metalli-, ruoka-, puutuote- ja hyvinvointialat) syntymistä ja vahvistumista. Toimijoita aktivoidaan valmistelurahan tai elinkeinollisten kehittämishankkeiden kautta valmistelemaan viljelijä- ja yritysryhmähankkeita.</p> <p>Alueen sijainti pääkaupunkiseudun läheisyydessä sekä rata- ja satamaverkoston logistisena keskuksena antaa mahdollisuuksia yritystoiminnan monipuolistamiselle ja kansainvälistymiselle. Palveluelinkeinot työllistävät yhä useampia, samoin luontomatkailu ja luonnontuotealan yrittäjyys. Kannustamalla nuoria yrittäjyyteen turvataan samalla yritysten sukupolvenvaihdoksia. Uusien yritysten alkutaipaleen tukeminen eri välinein on tärkeää.</p> <p>Alueen yrityksiä kannustetaan kehittämään toimintaansa, synnyttämään uutta yritystoimintaa ja siten luomaan alueelle uusia työmahdollisuuksia. Uusien, alueen elinkeinotoimintaa monipuolistavien, yritysten perustamista pyritään edistämään. Tätä kautta vahvistetaan maaseudun elinvoimaa, yritysten kilpailukykyä ja luodaan uusia työpaikkoja. Yrittäjiä aktivoidaan yhteistyössä kumppanuusverkoston kanssa hyödyntämään erilaisia rahoitusmahdollisuuksia toimintansa kehittämisessä sekä osallistumaan aktiivisesti alueellisten ja valtakunnallisten hankkeiden kehittämistoimintaan. Yrityspalveluja kehitetään Team Finland -toimijoiden ja seudullisten yrityspalvelujen sekä oppilaitosten ja Leader -ryhmien kanssa. Yritysasiantuntijoiden keskinäistä yhteistyötä tiivistetään. Tavoitteena on entistä tehokkaammin tarjota ratkaisukeskeisiä rahoituspalveluja yrityksille.</p> <p>ELY-keskuksen järjestämät kumppanuusverkostojen tapaamiset sekä osallistuminen kumppanuusverkostojen järjestämien tapahtumiin ja yhteistyökokoukseen tukevat osaltaan tiedon jakoa ja yrittäjien aktivointia rahoitushakuihin liittyen. Yritysten osaamisen kehittämistä ja vertaisoppimista tuetaan. Teknologinen kehitys muuttaa työtä ja työntekemisen tapoja, joten investointien ohella kehittämistoimintaa korostetaan uudistumisen mahdollistajana. Ohjelmakauden tukivälineistä jaetaan tietoa kumppanuusverkostolle ja suoraan yrityksille koulutuksin ja erilaisia viestintävälineitä hyödyntäen. Tavoitteena on, että yritysrajapinnassa toimivat asiantuntijat tunnistavat maaseuturahoituksen mahdollisuudet ja osaavat ohjata yrityksiä näihin rahoituspalveluihin. Yrittäjien tulee löytää helposti eri rahoitusvälineitä koskeva tieto.</p> <p>Alueen neljän Leader-ryhmien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Yhteistyössä alueen Leader -ryhmien kanssa jaetaan tietoa ohjelmakauden tukivälineistä ja järjestetään näihin liittyviä koulutuksia alueen toimijoille. Säännöllisesti kokoontuvalla, ELY-keskuksen ja Leader-ryhmien yhteisellä YHES-ryhmällä, on tärkeä rooli kehittämistoimenpiteiden ja niiden tulosten seurannassa ja yhteensovittamisessa sekä yhteisten prosessien kehittämisessä. Leader -ryhmien kanssa käydään jatkuvaa vuoropuhelua toimien yhteensovituksesta.</p>
ESA	<p>Matkailu on yrittäjyyden painopiste Etelä-Savon maaseudun kehittämisohjelmassa. Maaseutumatkailun kehittymistä tuetaan matkailuyrittäjien verkostoitumista, asiakaslähtöistä osaamista ja innovatiivisuutta tukevilla yhteistyö- ja muilla kehittämishankkeilla. Aiempien vuosien tapaan merkittävä osa ELY-keskuksen maaseutuohjelman yritysrahoituksesta tulee kohdistumaan maaseutumatkailun kehittämiseen. Matkailuyritysten hankkeet ovat usein myös kooltaan suuria ja kokonaisrahoituksen kokoon</p>

saaminen saattaa kestää kauan. Toisaalta Etelä-Savon matkailun ”lumovoima” on herättänyt viime vuosina myös matkailuyrityksiin sijoittavien henkilöiden ja toimijoiden kiinnostuksen. Maaseudun yritystoiminnan kehittämiseksi maaseuturahaston varoin toteutetaan ProVisio-hanketta.

Maaseudun elinvoimaisuutta edistetään alueen maaseutustrategian mukaisesti monipuolisella hanketoiminnalla yhdessä Leader-ryhmien kanssa painottamalla aktiivista toimintaa rahoitetuissa yhteisissä tiloissa. Hanketoiminnassa painotetaan erityisesti maaseudun yritysten toimintaympäristön kehittämistä ja yrittäjyyden edistämistä. Yritysinvestointeja ja yhteistoimintaa pyritään vauhdittamaan suosimalla erityisesti yritysryhmähankkeita, joita Etelä-Savon ELY-keskus päättäneellä ohjelma- ja siirtymäkausilla rahoittikin yli 20 kpl. Yritysryhmähankkeiden syntyä voidaan vauhdittaa valmistelurahan avulla.

Maaseudun nuorten ja alueen monipaikkaisten asukkaiden tarpeisiin kiinnitetään myös hanketoiminnassa huomiota. Kausiasukkaat muodostavat merkittävän osan maakunnan asukkaista (heinäkuussa maakunnassa asuu noin 85 000 kausiasukasta) esim. Yrittäjyyttä kausityöstä hanke no 211022. Etelä-Savossa laajakaistayhteyksien kattavuus on vajavaista. Yhdessä maakuntaliiton kanssa operaattoreita ja muita laajakaistatoimijoita aktivoidaan hankkeiden toteutukseen. käytävissä oleva rahoitus ei välttämättä riitä kaikkiin vireille tuleviin hankkeisiin. Hankkeiden valinnassa pyritään valitsemaan ne toimet, jotka edistävät ensisijaisesti yritysten ja alueen asukkaiden (monipaikkaiset asukkaat mukaan lukien) sujuvaa arkea ja myös nuorten verkottumista ja harrastetoimintaa (esim. Yrittäjyyttä kausityöstä hanke no 211022).

Elinkeinojen kilpailukyvyn edistämiseksi yritysten toimintaympäristöä kehitetään rahoitusresurssit huomioon ottaen hanketoiminnalla. Yritysinvestointeja vauhditetaan tiedotustilaisuuksin ja yrittäjätapaamisin sekä lisäämällä tiedotus- ja viestintä yhteistyötä Etelä-Savon yrittäjäjärjestön sekä MTK:n kanssa. Yhteistyötä kuntien elinkeinoviranomaisten ja kehittämissyhtiöiden kanssa.

Metsä on Etelä-Savossa vahva strateginen painoala ja energian tuotanto liittyy vahvasti metsätalouden harjoittamiseen alueella. Metsätalouden kannattavuutta ja vaihtoehtoisia energiantuotannon muotoja on päättyneillä ohjelmakausilla selvitetty useiden tiedotus- ja yhteistyöhankkeiden avulla, joissa on tarkasteltu metsän omistusta, monimuotoisuutta, puunkorjuuta haasteellisilla alueilla ja toimialan aluetaloudellista tulevaisuutta. Hankkeita tuetaan myös jatkossa tarpeen mukaan. Turpeentuotannon pienentyessä metsäenergian kysyntä on lisääntymässä.

Leader-toiminnassa tavoitteena on parantaa maaseudun vetovoimaisuutta ja elämän tasoa. ESAELY osallistuu Leader-ryhmien hallitusten koulutukseen ja ryhmien toiminnan suunnitteluun yhteistyösopimuksen mukaisesti. Leader-yhteistyötä ELY-keskuksen kanssa tukee yhteinen CAP viestintä, jonka puitteissa viestitään maaseutuohjelmasta rahoitettujen yritys- ja kehittämishankkeiden kuin myös maatalouden rakennerahoituksen tuloksista.

POS	<p>Alueellisen suunnitelman kolmantena painopisteenä on elinvoimainen maaseutu, jossa tuetaan maaseutualueiden elinvoimaisuuden säilyttämistä ja parannetaan maaseudun ja sen tarjoamien palveluiden saavutettavuutta sekä yritystoiminnan edellytyksiä. Tavoitteena on, että maaseutualueille syntyy uutta liiketoimintaa ja uusia yrityksiä ja olemassa olevien yritysten toimintamahdollisuudet paranevat. Maaseutuyrittäjyys on monipuolista ja uudistuvaa. Yrityksissä hyödynnetään laajalti maakunnan tutkimus- ja koulutusosaamista. Yrityksiin löytyy jatkajia. Pohjois-Savon maaseutualueilla on kattavat laajakaistayhteydet. Digitaalisuutta hyödynnetään palvelutuotannossa. Tavoitteisiin päästään mm.</p> <ul style="list-style-type: none"> • tukemalla monipuolisten, eettisten maaseutuyritysten toimialojen uudistumista ja yritysten kasvua. • Kehittämällä yritysten asiakaslähtöisiä tuotteita ja palveluja. • Yritysten yhteistyön ja alihankintaketjujen rakentamisella. • Hyödyntämällä alueemme raaka-aineet ja sivuvirrat jalostetuiksi tuotteiksi huomioiden tuotantoketjun ympäristö- ja ilmastovaikutukset. • Vahvistamalla innovatiivista, kuluttajalähtöistä ja uusinta teknologiaa hyödyntävää ruoan tuotantoa ja jalostusta. • Hyödyntämällä uusinta teknologiaa, digitalisaatiota, uusia markkinoita ja jakelukanavia. • Edistämällä omistajavaihdoksia. • Liikkuvien palveluiden kokeiluilla ja pilotoinneilla maaseutualueilla. • Hyödyntämällä monipaikkaisuutta ja työteon ja asumisen houkuttelevuutta. • Edistämällä laajakaistan hyödyntämistä palveluiden saatavuudessa ja yritystoiminnan kehittämisessä. • Edistämällä luonnon virkistyskäyttöä sekä uusien digitaalisten ja lähipalveluiden kehittämistä. • Vastuullista maaseutumatkailua ja palvelujen ja elämysten yhdistämistä lisäämällä <p>Uuden rahoituskauden toteuttamista jatketaan vahvasti käynnistyneiden hanke- ja yritystukien osalta. Uudet toimet vaativat tiedottamista ja hyödynämme lisäksi tarvittaessa teemahakuja kysynnän herättämiseksi tietyissä toimenpiteissä ja toimialoilla. Osallistumme aktiivisesti yhteistilaisuuksiin asiakkaiden informoimiseksi ja järjestämme omia tilaisuuksia. Rahoitus kohdennetaan mahdollisimman tehokkaasti vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden kannalta tavoitteiden toteuttamiseksi. Rahoituksen kohdentamisessa huomioidaan loppukauteen kohdistuvat säästötarpeet ja painopisteet, huomioiden alueellisen suunnitelman ensisijaiset tavoitteet. Toimimme aktiivisesti ja joustavasti mikäli itäisen Suomen muuttunut tilanne edellyttää uudelleenkohdennuksia.</p> <p>ELY-keskuksella on hyvä yhteistyö alueen Leader -ryhmien kanssa. Yhteistyötä jatketaan edelleen ml. pysyvää käytäntöä yksikön ja ryhmien säännöllisillä tapaamisilla rahoituskauden aikana. Yhteistyössä hiotaan rahoituskauden tulkintoja ja käytänteitä ja toteutetaan yhteistyösopimusta. Uusien ja muuttuneiden rahoitusmahdollisuuksien hyödyntäminen vaatii tulevan vuoden aikana edelleen keskustelua ja yhteensovittamista. Etelä-Savon ELY-keskuksen ja paikallisen Leader-ryhmän kanssa on sovittu yritysten palvelumallin toteuttamisesta Joroisissa, jossa Leader-alue on muilta osin Etelä-Savon ELY-keskuksen toiminta-alueella.</p>
-----	--

	Painotamme toiminnassamme aktiivista ja tavoitteellista sidosryhmä- ja asiakasrajapintatoimintaa.
POK	<ul style="list-style-type: none"> • Panostetaan alueen elinvoimaisuuden kannalta keskeisten painopistealojen kehittämiseen yhteistyössä muiden aluekehitysohjelmia toimeenpanevien kumppaneiden ja Leader -yhdistysten kanssa. • Vahvistetaan kumppanuuksia ja verkostoja teemapohjaisen kehittämistyö kautta. • Käynnistetään uuden ohjelmakauden strategisia kehittämishankkeita (biotalous, uusiutuva energia, omistajanvaihdokset, maatilojen kilpailukyky, tuotekehitys, ympäristö- ja ilmastoteemaiset hankkeet). • Maataloustuotteiden (maito, marjat, vilja, palkokasvit) ja luonnontuotteiden jalostuksen kehittämiseen panostetaan erityisesti maaseutuohjelman rahoitusvälineillä. • Edistetään monipaikkaisen työntekemisen mahdollistavia maaseudun toimintaympäristöhankkeita ml. maaseudun huoltovarmuuden ja turvallisuuden kehittäminen. • Jatketaan vahvaa ohjelmarahoituksen painotusta monialaisen maaseudun yritystoiminnan kehittämiseen yhteensovittaen rahoitusinstrumenttien käyttöä Leader-ryhmien ja rakennerahastohankkeista vastaavan ELY-keskuksen kanssa. • Digitalisaation ja laajakaistainfrastruktuurin rakentamisen avulla kehitetään maaseutua kilpailukykyisenä toimintaympäristönä. • Uusien toimijoiden aktivoiminen maaseudun kehittämiseen, yrittäjiksi ja työntekijöiksi (yritysten omistajanvaihdosten edistäminen, työvoiman saatavuuden ja osaamisen kehittäminen). • Pitkäjänteinen kehittämistoiminta tavoitteena maaseudun elinkeino- ja yritystoiminnan vahvistuminen, sekä toimenpiteet, joilla panostetaan yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen.
KES	<p>Yritystuet ovat keskeisin keino vastata elinkeinojen monipuolistamisen, kilpailukykyyn parantamisen ja uuden yrittäjyyden luomisen tavoitteisiin. Rahoitusta suunnataan suoraan yrityksiin, infraan (mm. laajakaistat) ja kehittämiseen tavoitellen mahdollisimman suurta vaikuttavuutta. Yritysrahoituksen työnjakoon Leader-ryhmien kanssa panostetaan, erilaisten rahoitusvälineiden mukaisesti. Yhteistyö on sujuvaa, jotta asiakas löytää parhaan mahdollisen kanavan rahoitukselle vaivattomasti.</p> <p>Yritys- ja viljelijäryhmien tärkeys yhteiskehittämisessä tunnustetaan. Hankkeiden potentiaalisia hallinnoijia aktivoidaan ja koetetaan hyödyntää myös valmistelurahan mahdollisuutta. Kehittämishankkeilla voidaan tukea laajempaa toimialakohtaista elinkeinojen kehittämistä. Uusien älykäs kylä -hankkeiden avulla pyritään käynnistämään kokonaisuuksia, jossa yhdistyvät alueellisen suunnitelman maaseudun vetovoiman kaksi osa-aluetta, elinkeinot ja asuminen.</p> <p>Tuetaan elinvoimaa, hyvinvointia, turvallisuutta ja elämälaatua parantavia hankkeita ja lisätään maaseudun asukkaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä yhteistyössä Leader-ryhmien kanssa.</p>

	<p>Alkutuotannon kehittämisessä tuemme kannattavaa ja kestävästä tuotantoa. Kiinnitämme huomiota uuden teknologian ja digitalisaation hyödyntämiseen, yrittäjien sukupolvenvaihdokseen ja yhteistyöhön kilpailukyyn ja uudistumisen edistämiseksi. Kannustamme kehittäjäyhteisöjä hyödyntämään myös EIP-toimenpiteen mahdollisuuksia uudenlaisten kumppanuusverkostojen ja innovaatioiden rakentamisessa</p> <p>Edistämme paikallisten elintarviketuotteiden tuotekehitystä ja markkinoille saattamista sekä ruokaan liittyvien, luonnontuotteet mukaan lukien, innovaatioiden kehitystä. Metsäbiotalouden edellytyksiä parannetaan ja edistetään metsävaroihin perustuvien yritysten syntymistä ja kasvua. Vesibiotalouden kehittämisessä laajennamme kumppanuusverkostoa JÄSMY-ohjelman ja ELY:n vastualueet ylittävällä yhteistyöllä. Aktivoimme sekä matkailu- että muiden toimialojen yritys ja viljelijäryhmien muodostumista.</p> <p>Leader-yhteistyön ohjauksessa hyödynnetään yhteistyöasiakirjaa, jossa on sovittu alueellisten ja paikallisten maaseudun kehittämistoimenpiteiden työnjaosta ja menettelytavoista. ELY-keskuksen ja Leader-toiminnan osittain eriytettyjä rahoitusinstrumentteja pyritään hyödyntämään tehokkaasti. Älykkäät kylät -toiminta-ajatus ja toimenpidekokonaisuus antaa kehittämistyölle uuden työkalun.</p> <p>Yleishyödyllisillä investoinneilla pyritään vastaamaan mm. ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin sekä kehitetään esimerkiksi vesihuoltoa ja paikkariippumattoman työnteon mahdollisuuksia. Yleishyödyllisten investointien yhtenä painopisteenä on laajakaistayhteyden saatavuuden lisääminen.</p> <p>Yritys- ja kehittämishankerahoituksessa jatketaan hyvin toimivaa yhteistyötä myös muiden rahoituslähteiden edustajien ja alueellisten kehittämistahojen kanssa mm. osallistamalla maakunnan yhteistyöryhmän ja sen sihteeristön toimintaan.</p>
EPO	<p>YRITTÄJYYS JA ELINKEINOJA TUKEVA KEHITTÄMISTOIMINTA</p> <p>Tuetaan alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman mukaisia painopisteitä ja tavoitteita. Siirtymäkaudella on jo käynnistetty näitä painotuksia tukevia hankkeita esimerkiksi yritystoiminnan kehittämiseksi, kansainvälisen työvoiman rekrytoimiseksi ja maaseudun palvelujen tuottamiseksi. Yritystoimintaa uudistetaan ja monipuolistetaan mm. hyödyntämällä alustatalouden, digitalisaation ja datatalouden mahdollisuuksia. Perinteisen liiketoiminnan kehittämisen rinnalle kestävä kehitys ja yhteiskuntavastuun huomioiminen. Yritysryhmähankkeiden avulla edistetään yritysten kilpailukykyä, luodaan uusia yhteisiä konsepteja, lisätään näkyvyyttä nykyaikaisissa viestintäympäristöissä ja kansainvälistymistä. Työllisyyteen vaikutetaan tekemällä maaseudun työpaikoista houkuttelevia, nuorten ja ulkomaalaisen työvoiman osaamista hyödyntämällä sekä etätyömahdollisuuksia parantamalla. Nostetaan esiin uusia yrittämisen muotoja.</p> <p>YRITYSTUET</p>

Yritystoiminnan tukemisen tavoitteena on edistää maakunnan vahvojen toimialojen uudistumista ja parantaa alihankintaverkostoissa toimivien yritysten kilpailukykyä kansainvälistymistä. Lisäksi pyritään tukemaan yritysten kasvua, uudistumista ja kehittymistä elinkeinotoiminnan ja –rakenteen monipuolistamiseksi. Tavoitteena on edistää uuden teknologian, digitalisaation ja robotiikan tuomien mahdollisuuksien hyödyntäminen yritysten kasvuun ja tuotannon tehokkuuteen.

Elintarvikealan yritysten kasvua, kehittymistä ja kilpailukykyä pyritään parantamaan. Maataloustuotteiden jalostusarvon lisääminen, laadun parantaminen ja tuotevalikoiman monipuolistaminen ovat etusijalla pyrittäessä vastaamaan kotimaisiin ja kansainvälisiin tarpeisiin ja kilpailuun. Tuetaan ja vahvistetaan elintarvikkeiden lyhyiden toimitusketjujen kehittämistä sekä parannetaan lähiruokaa tuottavien yritysten kilpailukykyä ja kannattavuutta kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen edistämisen kautta.

Edistetään ilmasto- ja ympäristökestäviä ratkaisuja uudistaessa yritysten liiketoimintaa. Kiertotaloudessa nähdään myös täysin uusia merkittäviä mahdollisuuksia. Vastuullista ja kestävää yritystoimintaa sekä vähähiilisiä energiaratkaisuja pyritään myös edistämään.

Monimuotoista uusyrittäjyyttä pyritään edistämään Leader-ryhmien kautta monipuolistaen samalla maaseutualueiden palvelutarjontaa. Aloittavat, sivutoimiset ja paikallisilla markkinoilla toimivat yritykset ohjataan Leader-ryhmien rahoituksen piiriin.

Yrityspalvelukeskuksessa (kokoaa TEM:n alaiset yrityspalvelutoimijat yhteen) toteutetaan yritysten aktivointityötä. Yhteistyön tiivistäminen maakunnallisten yrityspalvelujen ja elinkeinotoimijoiden kanssa on osa tätä aktivointia. Tavoitteena on, että yrityspalveluiden ja –rahoitusten paremman näkyvyyden kautta yhä useampi yritys kehittäisi toimintaansa kasvun mahdollistamiseksi. Maaseudun yritystuet osana yrityspalvelukeskuksen kokonaisuutta ovat tärkeässä roolissa maaseudun yritystoiminnan kehittämisessä ja kasvussa. Yrityspalvelukeskuksen markkinointitoimet edistävät myös maaseudun yritystukien näkyvyyttä ja sitä kautta potentiaalisia uusiasiakkaita.

ALUEELLINEN VETOVOIMA, PALVELUJEN, KYLIEN JA MATKAILUN KEHITTÄMINEN (ELY-keskus ja Leader)

ELY-keskus ja Leader -ryhmät edistävät monipuolisilla toimilla alueen ja kylien vetovoimaa ja yhteisöllisyyttä sekä palveluja. Kylien asukkaiden, yritysten ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö vahvistuu. Vahvistuvat verkostot kehittävät alueen toimintaa. Toimenpiteissä aktivoidaan kylien asukkaita ja myös pieniä yrityksiä, aktivoinnin tuloksena syntyy kehitysideoita. Toteutetaan kylien yhteisiä investointeja; harrastustiloja ja -kenttiä, vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksia, kokoontumispaikkojen kunnostamista ja myös uusiutuvan energian investointeja mm. kokoontumistiloihin (esim. maalämpöjärjestelmät, aurinkopaneelit). Leader -ryhmät edistävät asukkaiden ja muita toimijoiden pyrkimyksiä kansainvälisyyteen.

Ajankohtaisia teemoja toimenpiteiden toteutuksessa ovat myös monipuoliset palvelut kylillä, nuoret, yhteistyö ja yhteisöllisyys, luonto- ja pyöreäreitit, uusiutuva energia, vesihuolto (pienehköt investoinnit) digitalisaatio ja kestävä kehitys. Vahvistetaan

matkailualan toimintaympäristöä, tuetaan matkailufoorumien toimintaa sekä yritysryhmähankkeella matkailualan pienten yritysten kehittymistä ja yhteistyötä. Tuodaan esille erityisesti tiedolla johtamisen ja kestävän kehityksen merkitystä liiketoiminnan tavoitteellisessa kehittämisessä. Tuetaan Geopark-verkostojen pitkäjänteistä ja jatkuvaa kehittämistä. Kehitetään maakunnan pyöräilyä sekä pyöräharrastajien että matkailun näkökulmasta. Suunnitellaan reittejä alueen asukkaiden ja harrastajaryhmien kanssa sekä tehdään reittien sisältökuvaukset ja reitit näkyviksi ja helposti saavutettaviksi. Alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman 2023–2027 "Maaseudun elinvoima ja asukkaiden hyvinvointi"-painopisteen toimenpidekokonaisuuksissa jatketaan kehitystyötä huomioiden ilmastomyönteisyys, monimuotoinen luonto, luonnonvarojen kestävä käyttö sekä vähähiilisyys ja uusiutuva energia elinvoimainen ja kehittyvä maaseutu, monipuoliset palvelut, viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö sekä hyvinvoivat asukkaat, maaseudun kestävä tulevaisuus).

LAAJAKAISTAT

Tuetaan kiinteään valokuituun perustuvien kyläverkkojen rakentamista ja kehitetään (erityisesti Leader -ryhmissä paikallisia kehittämistoimia) digitaalisuuteen ja verkkoihin liittyviä palveluja alueilla. Laajakaistarakentamista on aktivoitu edellisen rahoituskauden ja siirtymäkauden aikana mm. ELY-keskuksen rahoittamana ja Leader -ryhmien toteumalla maakunnallisella hankkeella. Hankkeen tuloksena useissa kylissä on aktivoiduttu ja suunniteltu laajakaistainvestointien käynnistämistä ja digitaalisten palvelujen kehittämistä.

ÄLYKÄS KYLÄ KOKONAISUUS

Yleisesti suunnitellaan, aktivoidaan ja käynnistetään Älykäs kylä -kokonaisuuteen liittyviä toimenpiteitä maakunnassa (ELY-keskus) ja paikallisesti (Leader -ryhmät), tiivis yhteistyö tavoitteena. Pyritään aktivoimaan koko maakunnan alueen kyliä ja kuntia ja niiden toimijatahoja innovatiivisiin toimiin. Digitaalisuus, tiedon hyödyntäminen, uusi teknologia ja innovaatiot huomioidaan kehittämistyössä. Älykkään kylien hankkeilla on tarkoitus edistää kylän tai kunnan elinvoimaa hyvin konkreettisesti.

Käynnistetään 2024 maakunnallinen Älykäs kylä -hankekokonaisuus. Hankkeessa pyritään vahvistamaan Etelä-Pohjanmaan kylien elinvoimaisuutta ja viihtyisyyttä innovatiivisten toimintamallien kautta. Perustetaan kuntiin ja kyliin teemaryhmiä (pilottikylät), joissa kokeillaan ja jaetaan uusia malleja valituista teemoista. Kylät saavat tietoa ja välineitä valituista teemoista monistettavien toimintatapojen rakentamiseen sekä kokemuksen ja tiedon jakamiseen. Kylät kehittävät valitsemiaan teemoja ja tekevät yhteistyötä maakunnan teemaryhmien kanssa. Tuloksena syntyy strategia ja suunnitelma jokaiselle osallistuvalla pilottikylälle ja kunnalle, sekä kokeiluja ja testattuja malleja alueen kehittämiseen. Älykkäiden kylien verkostoituminen tapahtuu paikallisesti, maakunnallisesti ja kansainvälisesti. Älykkäiden kylien kehitysteemat ovat: Energia ja kiertotalous, digitaalisten palvelujen kylät, imagokylät 2030. Hankkeen myötä edelleen pyritään rakentamaan siltoja kylien välille, edistäen alueen hyvinvointia ja positiivista kehitystä.

	<p>LEADER RYHMIEN TOIMINTA JA ERI TUKIMUODOT</p> <p>ELY-keskuksen ja alueen Leader-ryhmien yhteistyöasiakirjassa on sovittu alueellisten ja paikallisten maaseudun kehittämistoimenpiteiden työnjaosta ja keskinäisestä yhteistyöstä rahoituskaudella. Leader-ryhmien kautta voi hakea rahoitusta yleishyödyllisiin kehittämis- tai investointihankkeisiin sekä yrityshankkeisiin. Tehdään tiivistä yhteistyötä mm. rahoitusten yhteensovituksessa ja ohjataan hankkeita tarpeen mukaan alueen Leader-ryhmille takaamaan tavoitteiden toteutuminen.</p> <p>Alueen Leader-ryhmät ovat laatineet paikalliset maaseudun kehittämisen strategiat vuosille 2023–2027.</p> <p>Aisapari ry:n strategia "Virtaa uusissa uomissa" sisältää monimuotoisten yhteisöjen sekä talouden virran. Strategian läpileikkaavat teemat ovat älykäs maaseutu, yhteisellä veneellä, uudet uomat.</p> <p>Kehittämisyhdistys Liiveri ry:n strategia "Juuret ja siivet" sisältää painopisteet yhteisö kukoistamaan uudistamalla – avaimia yhteiseen tekemiseen, yritys uskalla niin onnistut – tehoja menestyksen moottoreille, nuori sinussa on tulevaisuus - tehdään se yhdessä ja oppi ei ojaan kaada – kohti uutta tiedolla ja yhteistyöllä. Strategian läpileikkaavat teemat ovat osaaminen, innovaatiot, digitalisaatio, ilmasto- ja ympäristötoimet, kansainvälisyys.</p> <p>Kuudestaan ry:n strategia "Elinvoimainen, hyvinvoiva ja kehittyvä kuudestaan seutu 2027" sisältää painopisteet aktivointi yrittäjyyteen ja yrittäjyyden kehittäminen, muuttuviin olosuhteisiin sopeutuminen, asukkaiden ja ympäristön hyvinvoinnin kehittäminen ja vahvuuksien esille nostaminen ja nuoret alueen voimavarana. Strategian läpileikkaavat teemat ovat ilmasto- ja ympäristötoimet, digitaalisuus ja kansainvälisyys.</p> <p>Suupohjan Kehittämisyhdistys ry:n strategia "Virtaa viisikkoon" painopisteet ovat elinvoimainen maaseutu, hyvinvoiva ja taitava seutu, ainutlaatuinen ja aktiivinen seutu. Strategian läpileikkaavat teemat ovat älykkyys, innovatiivisuus ja kestävä kehitys.</p>
POH	<p>Alueemme maaseutu on elinvoimainen ja monipuolinen. Alueella on paljon mikro- ja pienyrityksiä ja hanketoiminta on aktiivista. Epävakaasta maailmantilanteesta ja korkeasta korkotasosta huolimatta yritysrahoituksen kysyntä on melko vilkasta, mutta yritystukien hakemusmäärä on kuitenkin normaalia alhaisempi, koska alueella on ollut melko paljon JTF-varoja haettavana. Kiinnostus kehittämishankerahoitusta kohtaan on syksyllä 2023 ollut suurta, mikä ennakoi vilkasta vuotta 2024.</p> <p>Vahvistamme maaseudun elinvoimaisuutta rakennetukien, kehittämishankkeiden ja yritystukien avulla. Tiedotamme aktiivisesti CAP-suunnitelman rahoitusmahdollisuuksista maaseutuviestinnän koordinaattoria hyödyntäen ja pyrimme saavuttamaan asetettuja tavoitteita ja mitattavia tuloksia. Seuraamme säännöllisesti myös alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman toteuttamista alueellamme.</p> <p>Yritystuissa pääpaino on kasvavissa yrityksissä ja kilpailukykyä parantavissa kehittämistoimenpiteissä. Tuemme yritysten kasvua ja työllisyyttä parantavia investointeja. Pyrimme monipuolistamaan alueen yritystoimintaa tukemalla aloittavien yritysten</p>

perustamistoimenpiteitä ja toimivien yritysten uudistamista. Moni yritys on vientipainotteinen ja on riippuvainen globaalista muuttuvista markkinoista. Yritystukea on esimerkiksi myönnetty kuminan jalostamiseen erikoistuneelle yritykselle, joka vie 98 % kuminastaan ulkomaille. Autamme maaseudun yrityksiä tukemalla mm. yritystoiminnan uudistamista digitalisaation avulla, uusien tuotteiden/palvelujen kehittämistä sekä viennin edistämistä.

Yritystuilla tuemme uusiutuvan energian käytön lisäämistä, resurssitehokkuuden parantamista ja uuden tekniikan käyttöönottamista, mikä lisää yritystoiminnan kestävyyttä.

Kehittämishankkeiden avulla vastaamme ajankohtaisiin haasteisiin liittyen mm maatalouden ilmastoviisaisiin ratkaisuihin sekä maaseutuyrittäjien osaamisen kehittämiseen. Kiinnostus liikkuu luonnossa on edelleen suosittua ja tulemme jatkossakin rahoittamaan esim. reitistöjä. Alueella on runsaasti hyödyntämätöntä potentiaalia matkailun suhteen ja kärkiteemoja ovat kestävyys, luontomatkailu ja uudet ansaintamahdollisuudet. Tavoitteena on saada matkailun tiekartta koordinoimaan matkailua molempiin maakuntiin. Olemme siksi rahoittaneet kehittämishankkeen, jossa tavoitteena on kehittää alusta keskeisille matkailutoimijoille Pohjanmaalla sekä laatia matkailun tiekartta. Näin pyrimme myös lisäämään matkailuyritysten yhteistyötä. Tulemme myös rahoittamaan koulutushankkeen, ”Våga växa hållbart”, jonka tavoitteena on kouluttaa mikro- ja pienyrityksiä kestävä kehityksen periaatteista ja hyödyntää tätä osaamista kilpailuetuna. Hanke suuntautuu erityisesti alueen matkailuyrityksiin.

Edistämme etätöiden tekemistä maaseudulla rahoittamalla uusien kyläverkkojen rakentamista. Tiedotamme mahdollisuuksista hakea tukea laajakaistainvestoinneille.

ELY-keskuksen ja Leader-ryhmien yhteistyö jatkuu tiiviinä ja maaseutuviestinnän koordinaattorin myötä yhteistyö on tiivistynyt entisestään viestinnän osalta. ELY-keskuksen ja Leader-ryhmien välillä laadittu yhteistyöasiakirja ohjaa yhteistyötä CAP-rahoituskauden aikana. Leader-ryhmien merkitys erityisesti asumisviihtyvyyteen ja vapaa-ajan hankkeiden rahoittajana on suuri. Alueemme Leader-ryhmissä on vireillä runsaasti hakemuksia.

Suurin osa maan turkistarhoista sijaitsee Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella ja elinkeinon taloudellinen tilanne on hyvin huolestuttava. Turkistalouden ahdinko vaikuttaa laajasti myös esim. rehukeittiöihin ja kuljetusliikkeisiin sekä kuntien talouteen. Lintuinfluenssa on vakava uhka turkistarhaajille. Tukeaksemme turkistarhaajia tulemme rahoittamaan alueiden välisen tiedonvälityshankkeen, jonka tavoitteena on lintutorjunnan parantaminen turkistiloilla. Hankkeessa kartoitetaan tarhaajien tilannetta ja laaditaan suunnitelmat sekä opas lintutorjunnan parantamiseksi.

Tiedotamme valmistelurahan hakumahdollisuuksista. Esimerkkinä tulemme rahoittamaan valmistelurahahankkeen, jossa tavoitteena on käynnistää tuulivoimapuistojen alihankintaketjuihin liittyvä yritysryhmähanke.

	<p>Osaavan työvoiman pulan osalta viitataan kohtaan 2. Lisäksi voidaan todeta, että käynnistymässä on yhteistyöhanke, jossa luotaisiin työvoiman osaamispooli. Pooliin kuuluvia osaajia voitaisiin jakaa yritysten kesken ja tällä tavalla lieventää yritysten työvoimapulaa ja myös jakaa osaamista yritysten kesken.</p> <p>Alueelle suunnitellut mittavat energiateollisuuden investoinnit luovat toteutuessaan alueelle työpaikkoja ja niillä on alihankintaketjujen kautta kerrannaisvaikutuksia alueen maaseutuyrityksiin. Asukkaiden houkuttelevuus maaseudulle edellyttää, että palvelut, harrastusmahdollisuudet ja asumisviihtyvyyden kokonaisuutena ovat hyvällä tasolla. Tässä Leader-ryhmienrahoittamilla hankkeilla on suuri rooli.</p> <p>Pohjanmaan maakunnassa rahastojen välistä yhteensovitusta toteutetaan hankeidearyhmässä, jossa on mukana merkittävimpien julkisten rahoittajien edustajat. Lisäksi ELY-keskuksella on poikkihallinnollinen yhteistyö mm Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen Y- ja L- puolen kanssa. Alueen JTF- ja EAKR-varat tuovat helpotusta varojen riittävyyteen.</p> <p>Meillä toimii myös POH ELY - KES ELY rahoitusryhmä, jossa käsitellään yritys- ja hanketukihakemuksia ja jossa toteutetaan yhteensovitusta JTF- ja EAKR-rahastojen kanssa.</p>
POP	<p>Tavoite</p> <p>Kilpailukykyinen, pito- ja vetovoimainen maaseutu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Monipuolistuvalla maaseudulla kehittyy kannattavaa liiketoimintaa ja työpaikkoja • Maaseutu mahdollistaa hyvän elämän • Maaseutualueilla on vetovoimaa- yrittäminen sekä työskentely maaseudulla on houkutteleva vaihtoehto <p>1. Monipuolistuvalla maaseudulla kehittyy kannattavaa liiketoimintaa ja työpaikkoja</p> <p>Maaseudun yritysten hyvän toimintaympäristön varmistaminen on keskeistä, jotta yritykset voivat toimia kannattavasti ja jatkuvasti toimintaansa kehittämällä markkinakysyntää vastaavaksi. Lisäksi on tärkeää, että maaseudulle saadaan uutta kehittyvää yritystoimintaa, joka voi perustua esimerkiksi maaseudun tuotteiden ja palvelujen kehittämiseen sekä uusille markkina-alueille saattamiseen. Yrityksillä tulee olla hyvät mahdollisuudet toimia valtakunnallisesti ja kansainvälisesti, löytäen samalla myös parhaita käytäntöjä Suomen ulkopuolelta ja soveltaa niitä omalla alueellaan.</p> <p>Kannattavuuden merkitys yritystoiminnassa on myös keskeinen paitsi yritystoiminnan ylläpitämisen myös työllistävyyden jatkumon näkökulmasta. Yrittäjyyden tukeminen on tärkeää ja muuttuvassa toimintaympäristössä erityisesti liiketoimintaosaamisen rooli on keskeinen. Yrittäjien osaamisen kehittämistä on tärkeä tukea. Yritysten kehittämistoimiin myönnettävällä tuella helpotetaan erilaisissa tilanteissa olevien yritysten liiketoiminnan uudistumista ja innovaatioita, jotka edesauttavat uusien työpaikkojen syntymistä</p>

ja olemassa olevien työpaikkojen säilymistä ja sekä ehkäisevät osaamisen, pääoman ja tulovirtojen siirtymistä pois maaseutualueilta.

Monimuotoinen elinkeinotoiminta, erilaiset ja erikokoiset yritykset pitävät maaseudun asuttuna ja elinvoimaisena. Maaseudulle tarvitaan erilaisia palveluja tarjoavia yrityksiä, erityisesti: matkailuun, luontopalveluihin, ympäristöä säästäviin palveluihin, bio- ja kiertotalouteen, sekä puuttuvien uudella tavalla toteutettujen sosiaali- ja terveystalouden tuottamiseen ja kehittämiseen. On tärkeää, että tuotteet ja palvelut ovat hyvin tuoteistettuja, jotta ne vastaavat asiakastarpeisiin ja ovat samalla houkuttavia laajemmallekin asiakaskunnalle. Yritysten tuotteiden ja palvelujen on oltava myös digitaalisesti hyvin löydettävissä ja saavutettavissa.

Maa- ja metsätaloussektorilla kuten laajemminkin yritystoiminnassa tulee monipuolistaa tuotantoa ja lisätä esimerkiksi tuotteiden jatkojalostusta, digitaalisuutta ja tuotantoketjuja. Trendit vaikuttavat markkinakysyntään, kuluttajat odottavat myös nopeaa reagoitua heidän tarpeisiinsa tuoden painetta siihen mitä yrityksissä tulisi tuottaa. Pienten maaseutuyritysten toimintaa tulee kehittää ja hakea osaamista yhteistyöhön, näin mahdollistetaan osallistuminen esimerkiksi suurhankkeisiin tai julkisiin hankintoihin.

Alueen tuotannossa on erityistä maailmanmarkkinapotentiaalia, mm. luonnontuotteiden ja luonnon raaka-aineiden hyödyntämisessä. Suurten volyymien tavoittelemisen vaihtoehtona maaseudulla toimivat yritykset voivat erikoistua. Yritysten tuotteiden ja palvelujen kehitystyössä uusia mahdollisuuksia voi löytyä erilaisista yhteistyö- ja alihankintaverkostoista, sekä toimiala että aluerajat ylittävistä yhteistyöstä.

Maaseudun yritysten omistajanvaihdoksiin ja niihin liittyvään "omistaja - jatkaja" -kohtaanto-ongelmaan tulee hakea uusia ratkaisuja, jotta yritysten toiminta voisi jatkua joustavasti. Niin yritysten kuin niiden tuotannon ja tuotteiden kehittäminen on tärkeää, jotta riittävää uudistumista tapahtuu - pysytään kehityksessä mukana ja vastataan esimerkiksi vientihaasteisiin. Kaikilla toimijoilla on jatkossa entistä enemmän huomioitava ja kehitettävä omavaraisuuteen ja huoltovarmuuteemme liittyviä kysymyksiä sekä vihreän siirtymän mahdollisuuksia ja haasteita investoidessaan ja kehittäessään toimintojaan.

Yritysten toimintaympäristö on maakunnan eri maaseutualueilla erilainen. Kehittämisen toimenpiteet suunnataan erityisesti ydinmaaseudulle ja harvaan asutulle maaseudulle. Joissakin tilanteissa yritystoiminnan edellytykset vaativat uusia rakennusinvestointeja, mutta ensisijaisesti on selvitettävä olemassa olevan rakennuskannan jatkokäyttö.

2. Maaseutu mahdollistaa hyvän elämän

Pohjois-Pohjanmaan maaseudun tulee olla kaikille väestöryhmille viihtyisä paikka asua ja tehdä työtä. Maaseudulla hyvän elämän mahdollistavat arjen turvallisuus, ansaintamahdollisuudet, toimivat yhteydet, infrastruktuuri ja palvelut. Hyvät tietoliikenneyhteydet

ovat tulevaisuudessa yhä enenevässä määrin edellytys kaikelle toiminnalle ml. työntekemiselle ja yrittäjyydelle maaseudulla. Maaseudun asukkaiden erilaisiin kriisitilanteisiin varautumisessa on parannettava valmiuksia mm. puhtaan veden ja energian turvaamisessa sekä tulvasuojelussa.

Suurena haasteena väestön ikääntyessä on myös toimijoiden ikääntyminen ja nuoremman väestön poismuutto. Aktiivisia tekijöitä tarvitaan paitsi hankkeiden toteutukseen, myös yhteiseen tekemiseen ja ideointiin. Haasteena tulee olemaan yhä enenevässä määrin olemaan myös työikäisen aktiiviväestön puute jopa kuntatasolla. Palvelujen tuottaminen, erityisesti hoivapuolella tulee olemaan suuri haaste maaseudulla asumisen mahdollistamiseksi. Työikäisen väestön puute vaikuttaa myös yritysten sijoittumiseen maaseutualueille.

Maaseudulla asumiseen ja palvelujen saatavuuteen tuleekin etsiä uudenlaisia älykkäitä ratkaisuja. Älykkäät ratkaisut on tehtävä usein eri alueille eritavoin – on etsittävä erilaisten maaseutualueiden ratkaisuja niiden omista vahvuuksista ja mahdollisuuksista. Digitalisuutta, uusia kumppanuuksia ja kokeiluja hyödyntäen voidaan toteuttaa ja kehittää aivan myös uusia alueille räätälöityjä yhteistyötapoja. Uudenlaisella palvelutuotannolla voi olla positiivisia vaikutuksia myös yritystoiminnan monipuolistumiselle (esimerkiksi erilaiset maaseutuasukkaiden arkea helpottavat palvelut).

Maaseutualueilla palveluiden toteuttamisessa kolmannen sektorin toimijoilla ja vapaaehtoisilla on merkittävä rooli. Maaseudun palveluiden toteutusta tulee kehittää yrittäjien tarjoamien palveluiden ohella myös yhteistyössä julkisen ja kolmannen sektorin kanssa. Palveluja kehitettäessä on tärkeää varmistaa niiden saavutettavuus eri väestöryhmille, hahmottaa palveluiden kysyntään vaikuttavat tekijät sekä palveluiden käytöstä tiedottaminen ja käyttöönoton osaaminen.

3. Maaseutualueilla on vetovoimaa- yrittäminen sekä työskentely maaseudulla on houkutteleva vaihtoehto

Maaseutualuiden vetovoimaa luovat luonnonvarat, monipuoliset asumisen ratkaisut, maaseutuympäristö ja sen tarjoamat vapaa-ajanvietto mahdollisuudet, riittävät palvelut, mahdollisuus tehdä työtä, kotiseuturakkaus, asukkaiden mahdollisuus osallistua alueensa kehittämiseen sekä alueen kulttuuri. Paikasta riippumattomat työpaikat ja etätö luovat nyt uutta elinvoimaa maaseudulle. Työn murros ja maaseudun vetovoimatekijät voivat houkutella paluumuuttajia ja uusien yritysten perustajia sekä toivottavasti myös investointeja. On tärkeää lisätä maaseudun toimijoiden ja yrittäjien osaamista ja keinoja myös rekrytoida uusia tekijöitä alueille. Nuorten aikuisten maaseudulle muuttoa tai päätöstä jäädä kotiseudulle voidaan tukea luomalla keinoja yhteistyön, näkyvyyden ja kohtaamisen paikkojen aikaansaamiseksi.

Maaseutualueiden vetovoiman lisäämiseksi tarvitaan älykkäitä ratkaisuja ja erilaisia kokeiluja, joilla voidaan tunnistaa ja luoda puitteita uusien toiminta- ja ansaintatapojen löytämiseksi. Paikkariippumaton työskentely voi pidentää myös vapaa-ajan asukkaiden ja matkailijoiden viipymää alueella. Luontoympäristön, maaseutualuiden kulttuuriin ja vapaa-ajan palvelujen kehittämisessä ja

	<p>investoinneissa tulee huomioida yhä paremmin eri käyttäjäryhmien tarpeet, elinkeinolähtöisyys, monikäyttöisyyden mahdollisuudet ja saavutettavuus sekä no harm done -periaate sekä saavutettavuus. Oulun kulttuuripääkaupunkihanke tulee osaltaan lisäämään maakunnan vetovoimaa ja sen tuomat mahdollisuudet tulee hyödyntää myös Pohjois-Pohjanmaan maaseutualueilla.</p> <p>Painopisteen rahoituksen suuntaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • yritystoimintaa sekä kehittämistoimia, jotka liittyvät maaseudun palvelujen (kuten matkailun) tuotantoon tai tuotteiden (erityisesti maa- ja metsätalouden sekä luonnontuotealan toimintaketjut) jalostamiseen ja markkinoille saattamiseen. Rahoituksessa priorisoidaan mahdollinen monikäyttöisyys, uusiokäyttö sekä laaja tuensaajien joukko • investointeja ja kehittämistyötä omavaraisuuden, huoltovarmuuden ja vihreän siirtymän edistämiseksi • kannattavaa, maaseutua työllistävää ja kestäväää yritystoiminnan kasvua sekä kehittymistä etenkin vientipotentialiaa hyödyntäen • uusien yritysten perustamista; omistajanvaihdoksiin ym. muutostilanteisiin liittyviä toimia • digitaalisia yhteyksiä ja niihin liittyvien palvelujen kehittymistä sekä innovaatioiden syntyä palvelujen järjestämiseksi aloille, jotka tukevat maaseudulla viihtymistä (pito- ja vetovoimaa). • isoja/seutukuntatasoa laajempia tai maaseudun kehittämisen kannalta erityisen merkittäviä yleishyödyllisiä investointeja, priorisoiden elinkeinolähtöisyys ja monikäyttöisyys • maaseutualueiden omista vahvuuksista ja mahdollisuuksista lähtevää ratkaisukeskeistä kehittämistä, jossa hyödynnetään uusinta osaamista ja uusia kumppanuuksia
KAI	<p>Kainuun alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman 2023–2027 keskeisiä päämääriä ovat elinvoimainen ja entistä monipuolisempi maatalous, metsien monipuolinen hyödyntäminen, elinkeinorakenteen monipuolistaminen, maaseudun elinolosuhteiden kehittäminen sekä ilmasto- ja ympäristöasioiden kehittäminen.</p> <p>Kainuun maaseudulla on tarpeen tukea kaikenlaista kilpailutilannetta vääristämätöntä yritystoimintaa, joka tuo uutta toimeentuloa, palveluja ja työpaikkoja alueelle. Noussut korkotaso ja inflaatio sekä Ukrainan sodan muut pakotevaikutukset heikentävät talousnäkyymiä. Vuonna 2023 yrityshankkeiden kysyntä on ollut varsin hiljaista. Aktivointia on syytä jatkaa. Matkailussa ja erilaisissa palveluissa lienee edelleen kysyntää. Yritystukia priorisoidaan jatkossakin rahoituksen vaikuttavuuden parantamiseksi. Hyvää yhteistyötä yritys- ja kehittämishankerahoituksessa jatketaan muiden rahoittajien kanssa mm. MYR:n sihteeristön kokouksissa, joissa esitellään/käsitellään kaikki maaseutu- ja rakennerahastohankkeet. Elinkeinoja kehittäviä hankkeita rahoitetaan kysynnän ja mahdollisuuksien mukaan sekä yksin että ylimaakunnallisesti.</p> <p>Toimijoita aktivoidaan hakemaan tukia ja tuet suunnataan vaikutuksiltaan parhaisiin hankkeisiin valintakriteerejä noudattaen. Tavoitteena on ELY-keskukselle asetettujen määrällisten tavoitteiden saavuttaminen.</p>

	<p>Maaseudun asukkaiden hyvinvointia parannetaan tukemalla vaikuttavimpia pieniä infrahankkeita kysynnän mukaan (vesi- ja viemärihankkeet, reitit, laajakaistat). Hyvää ja vakiintunutta yhteistyötä Y-vastuualueen kanssa jatketaan vesi- ja viemäri- ja reittihankkeiden valmistelussa ja hankkeiden toteutuksen ohjauksessa. Älykkäät kylät -yhteistyöhankkeita aktivoidaan uusien kokeilujen ja avausten aikaansaamiseksi kylien kehittämiseen.</p> <p>Pääpaino ihmisten hyvinvointia lisäävissä kylähankkeissa on tehdyn työnjaon mukaisesti alueen LEADER-ryhmillä. ELY-keskus keskittyy isompiin infrahankkeisiin. Jatkamme hyvää yhteistyötä Leader -ryhmiemme kanssa ja olemme tehneet yhteistuumin työnjakoa yritys- ja hankerahoitusten päällekkäisyyksien välttämiseksi. Päällekkäisyys vähenee jo säädöstenkin kautta, kun uuden yritystoiminnan aloittamisvaiheen tuet ovat pääosin toimintaryhmillä.</p>
LAP	<ol style="list-style-type: none"> 1. CAP-suunnitelmakauden yritystukien aktiivinen viestintä, koulutus ja neuvonta. Uusien tukimuotojen esil-letuonti mm. kehittämisavustus, ja ohjaus hyödyntämään Leader-ryhmien uusia tukimuotoja. Tehdään tii-vistä yhteistyötä Leader-ryhmien kanssa yhteistyöasiakirjan mukaisesti. 2. Lisätään maaseudun elinvoimaa laajakaista- ja vesihuoltoinvestoinnein: painotus kyläverkko toimijoiden hankkeilla, joissa sitoutumista osoitetaan talkootöillä. Vesihuoltorahoitus ohjataan kohteisiin, joissa on ennakolta tehty perusteelliset suunnitelmat investoinneille 3. Lisätään maaseudun elinvoimaa tukemalla maaseudun ympäristöä parantavia kylien/kyläyhteisöjen ym-päristö- ja ilmastoinvestointeja. 4. Tuetaan maaseudun yritysryhmiä mm. kestävän matkailun kehittämisessä, elintarvikkeiden tuotekehityksessä yms. kilpailukykyä parantavissa toimenpiteissä. 5. Viestitään aktiivisesti NEUVO-rahoituksesta, jolla voidaan parantaa mm. maatalousyrittäjien hyvinvointia ja siten parantaa heidän elämänlaatuaan.

	4. Uudistuva ja kestävä luonnonvaratalous lisää hyvinvointia ja korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä.
ELY	ELY-keskuksen sanallinen, tiivis kuvaus toimenpiteistä
UUD	<p>Ilmastotavoitteet ja hiilineutraalius huomioidaan kaikessa toiminnassa ja tavoitteiden eteen tehdään aktiivisia toimia. Keskiössä ovat investoinnit uusiutuvaan energiaan, maan hiilensidonta, puun käytön edistäminen, toimijoiden yhteistyö ja ilmastotietoisuuden lisääminen.</p> <p>Ilmastoön liittyvää verkostoitumista ja yhteistyötä tehdään kaikilla tasoilla; ELY-keskuksen sisällä vastuualueiden välisessä "ilmastotiimissä", sidosryhmien kesken esim. Uudenmaan ilmastoyhteistyöryhmässä ja toimijoiden välillä esim. Uudenmaan ELY:n koolle kutsumassa Uudenmaan maaseudun kestävä kehityksen verkostossa. Etevästi ELYssä - ympäristöohjelman päätavoitteena oli pienentää Uudenmaan ELYn oman toiminnan hiilijalanjälkeä. Tähän on pyritty mm. parantamalla energia- ja materiaalitehokkuutta sekä ympäristövastuullisuutta ja edistämällä kestävää liikkumista. Ohjelman hyväksi havaittuja keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi tullaan jatkamaan myös vuonna 2024. Yhteistyön avulla pyritään jakamaan tietoja ja hyviä käytäntöjä.</p> <p>Tavoitteena on erityisesti niistä maatalouden ympäristö- ja ilmastotoimenpiteistä viestiminen, jotka vähentävät maatalouden kasvihuonekaasupäästöjä, edistävät kiertotaloutta sekä hiilinielujen ja -varastojen ylläpitämistä ja vahvistamista. Avainasemassa ovat erityisesti alueelle tyypillisille kivennäismaille soveltuvat vaikuttavat toimenpiteet. Pääpaino ilmastomuutoksen hillintäkeinoissa maataloilla on maaperään ja lantaan liittyvillä toimilla.</p> <p>Uusi rahoituskausi jalkauttaa tilatasolla välineitä ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden lisäämiseen esim. tilakohtaisessa toimenpiteessä viljavuustutkimuksen lisänä on hiilen määrätyt liitetty toimenpiteeseen ja lannan kierrätystä tuetaan lohko-kohtaisella vapaaehtoisella toimenpiteellä. Tuensaajan on myös laadittava tilakohtainen ympäristö-ilmastosuunnitelma. Ympäristö-ilmastosuunnitelman tarkoituksena on tunnistaa, millaisia konkreettisia ympäristöhaasteita ja kehittämismahdollisuuksia tuensaajan tilalla on liittyen maatalouden vesiensuojeluun, maaperän kasvukunnon parantamiseen, ilmastomuutoksen hillintään, ilmastomuutokseen sopeutumiseen, ilmansuojeluun, energiaan ja maatalousluonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseen ja edistämiseen sekä myös kartoittaa, mitkä haasteet ja mahdollisuudet ovat tuensaajan keskeisimmät mielenkiinnon kohteet</p> <p>Maataloudessa on tuettava keinoja, joilla saavutetaan monihyötyisyyttä: hillitään ilmastomuutosta, lisätään luonnon monimuotoisuutta ja parannetaan Itämeren tilaa sekä maatalouden toimintaedellytyksiä. Hiiliviljelyn hyvien käytäntöjen edistäminen maataloilla on tavoitteissa tärkeä painopiste. Maatalouden harjoittajia kannustetaan ottamaan käyttöön hiilivarastoja ylläpitäviä viljelymenetelmiä ja hiiltä sitovia viljelykiertoja esimerkiksi siirtymällä suosimaan viljelyssä monivuotisia nurmia yksivuotisten</p>

	<p>viljelykasvien sijaan. Tätä ohjataan myös CAP-suunnitelman viljelykiertovaatimuksella. Keskeisiä toimenpiteitä tavoitteiden toteuttamisessa ovat CAP-suunnitelman ympäristökorvausjärjestelmään sisältyvät tilakohtaiset toimenpiteet, jotka ovat kaikille pakollisia ja valinnaiset lohko-kohtaiset toimenpiteet, kuten kerääjäkasvien viljely, peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys, monivuotiset ympäristönhoitonurmet ja maanparannus- ja saneerauskasvit. Kiertotaloutta pyritään myös edistämään valinnaisella lohko-kohtaisella toimenpiteellä. Lisäksi ympäristösopimusten puolella olisi tärkeää saada lisättyä kosteikkojen perustamista ja hoitoa ja saavuttaa luonnonmukaisen tuotannon toimenpiteelle asetettu laajuustavoite.</p> <p>Kun tehdään viljelijöille suunnattua ajankohtaista ilmasto- ja ympäristöviestintää, niin hyödynnetään alueellista sidosryhmäyhteistyötä, osaamisverkostoja, kehittämishankkeita ja markkinoidaan Neuvo2030 -järjestelmää. Neuvonnalla on jatkossa merkittävä rooli tiedonjakamisen lisäksi myös viljelijöiden asenteiden muokkauksessa, sekä tilakohtaisten viljelysuunnittelun ohjaamisessa. Eri toimijoiden yhteistyö ja aktiivinen vuorovaikutus on maatalouden ilmastotyössä vaikuttavuuden aikaansaamiseksi erityisen tärkeää.</p> <p>Kaikkia rahoitusvälineitä ilmasto- ja ympäristötoimien edistämiseksi pyritään hyödyntämään täysimääräisesti. Älykkäät kylät toimenpiteen kautta on tavoitteena käynnistää isompia toimenpideohjelmia ilmasto- ja ympäristötavoitteiden edistämiseksi laajassa yhteistyössä koko alueella. Toimenpiteen kautta toivotaan aktivoivan paljon myös paikallisia ilmasto- ja ympäristötoimia.</p>
VAR	<p>Ilmastonmuutokseen sopeutuminen, kannattavuus ja elintarviketuotannon kestävyys huomioiden edistämme osaltamme regeneratiivisen eli uudistavan viljelyn periaatteiden ja toimintatapojen yleistymistä alueemme maataloustuotannossa. Lisäämme viljelijöiden tietoutta maaperän hoidosta ja viljelyn tuottavuuden parantamisesta kestäväällä tavalla. Edistämme maanviljelystekniikoita. mm. maanmuokkauksen vähentämistä, typensitojakasvien viljelyä ja jatkuvaa kasvipeitteisyyttä. Kotieläintaloudessa edistämme elintarviketurvallisuutta, tautivapaata tuotantoa, eläinten hyvinvointia ja vastuullisuutta.</p> <p>Viljelijätukien ympäristövaatimukseen ja ympäristösopimukseen liittyvät koulutus-, neuvonta-, hallinto- ja valvontatehtävät toimivat jo itsessään osana kestävästä kehityksestä ja ympäristön tilan parantamisesta. Olemme aktiivinen kumppani maatalouden ympäristöasioita edistävissä tehtäväkokonaisuuksissa. Panostuksilla ympäristösopimukseen ja (laiduntavien eläinten) kotieläintalouteen edistämme samalla myös luonnon monimuotoisuuden, maisemaan ja vesiensuojeluun liittyviä tavoitteita.</p> <p>Kannustamme ja edistämme erikoiskasvien viljelyä ja jatkojalostusta elintarvikkeiksi kulutusikäytymisen muutosten mukaisesti. Huolimatta luomutuotteiden viimeaikaisesta kysynnän taantumisesta, tulemme jatkossakin edistämään luomutuotantoa kansalliset strategiset tavoitteet huomioiden.</p> <p>Maatilojen investoinnit uusiutuvaan energiaan niin lämmön- kuin sähköntuotannossa tulevat jatkossakin olemaan keskeisiä rakennetuen kohteita. Odotamme biokaasuinvestointien taloudellisten edellytysten paranevan kohonneiden energiakustannusten myötä.</p>

	<p>Panostukset kiertotalouden edistämiseksi ovat nykyisessä toimintaympäristössä hyvin tärkeitä mm. kestävien elinkeinojen, kannattavuuden ja laajemminkin huoltovarmuudenkin näkökulmista katsottuna. Varsinais-Suomen ELY-keskus hallinnoi valtakunnallisesti biokaasulaitoksille suunnatun ravinnekiertokorvauksen tukipakettia ja kerää samalla kokemuksia ja ideoita tämänkaltaisen tukijärjestelmän edelleen kehittämiseksi. Myös hanketukien avulla parannetaan ravinne- ja energiaomavaraisuutta sekä edistetään kierrätysravinteiden hyödyntämistä ja käyttöönottoa.</p> <p>Osallistumme aktiivisesti ELY-keskuksen ilmasto- ja kiertotalousverkoston toimintaan.</p>
SAT	<p>Bio- ja kiertotaloutta sekä puhtaan siirtymän uusien ratkaisujen kehittämistä edistetään vuoden 2024 toimenpiteissä. Tavoitteena on, että Satakunta toimii edelläkävijänä bio- ja kiertotaloudessa. Lisätään osaamista ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä, jotta maaseudun tuottamia uusiutuvia luonnonvaroja hyödynnetään ravinnon, energian, tuotteiden, palvelujen ja aineettomien ekosysteemipalvelujen tuottamiseen kestävästi ja resurssiviisaasti. Ilmasto- ja ympäristötoimien sekä kiertotalouden kehittäminen liittyy kiinteästi kaikkeen toimintaan toimialasta riippumatta. Kiertotalouden edistäminen on keskeisessä roolissa myös Suomen huoltovarmuuden ja omavaraisuuden kehittämisessä.</p> <p>Kehittämishankkeilla edistetään mm. kiertotalouden mahdollisuuksien hyödyntämistä ja kestävien ratkaisujen käyttöönottoa maaseutuyrityksissä. Lisäksi pyritään etsimään energiaälykkäitä toimintamalleja ja levittämään niitä tiedotuksen ja Neuvo-palvelun kautta maataloille ja muihin maaseutuyrityksiin. Maataloja ja maaseutuyrityksiä tuetaan siirtymisessä uusiutuvien energialähteiden käyttöön.</p>
HÄM	<p>Alueellisessa maaseutus suunnitelmassa yhtenä neljästä päätavoitteesta on, että luonnonvarojen kestävä käyttö turvaa alueen hyvinvoinnin ja elinvoimaisuuden. Biotalous, uusiutuvan energian ja kiertotalouden antamat mahdollisuudet luovat edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle, uusille työpaikoille ja uusille tuotteille ja palveluille. Pyritään rahoittamaan hankkeita, jotka mm. edistävät luonnonvarojen kestävä käytön älykkäitä ratkaisuja, luovat biokiertoalouteen uutta liiketoimintaa sekä lisäävät hiilensidontaa maa- ja metsätaloudessa. Puhdasta siirtymää ja energiamurrosta tuetaan laajasti ohjelman eri tukivälinein. Yhteistyöhankkeilla haetaan uutta näkökulmaa kestävä luonnonvaratalouden kehittämiseen Hämeessä. Etsimme uusia ratkaisuja ilmastonmuutoksen hallintaan verkostoitumalla, välittämällä tietoa ja hankkimalla osaamista.</p> <p>Hämeen ELY-keskuksessa tehdään myös poikkihallinnollista yhteistyötä eri vastuualueiden henkilöstön kesken. Tässä yhteydessä luodaan entistä parempaa kokonaiskäsitystä alueen tilasta ja tunnistetaan näiden pohjalta oman toiminnan kehittämistarpeita ja – mahdollisuuksia. Samalla kehittämistoimet sidotaan organisaation yksiköiden perustehtäviin aidon lisäarvon saavuttamiseksi myös esimerkiksi maaseudun kehittämistehtäviin ja maaseutuyrityksiin sekä maataloihin vaikuttaviin muihin tehtäviin.</p>
PIR	<p>Pirkanmaan ELY-keskus edistää, varmistaa ja toteuttaa:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Huoltovarmuuden turvaamista, hyvinvoinnin lisäämistä ja uusiutumattomien raaka-aineiden korvaamista ja energian käyttöä kestäväen luonnonvaratalouden mukaisesti panostamalla kestävien ratkaisujen kehittämiseen mm. metsätaloudessa, bio- ja kiertotaloudessa ja luonnon monimuotoisuudessa. Toimenpiteet: uusien energiamuotojen ja teknologioiden käyttöönottoaminen, liikkumisen resurssien jakaminen, sen palveluratkaisut ja -teknologiat, kierrätystä, huoltoa ja kunnossapitoa edistävät sekä tehokkuutta lisäävät teknologiat ja palvelut, ravinteiden talteenotto ja kierrätys sekä uudet ratkaisut, resurssi- ja sivuvirtoja yhdistävät ja jalostavat palvelut, energiatehokkuus, rakennus- ja purkujätteen kierrätys ja uudelleenkäyttö, aktivointi-, koulutus-, yhteistyö- ja yritysryhmähankkeet, yritysten investoinnit, käynnistys- ja kehittämistuet. • Luonnon aineettomien hyödykkeiden ja hyvinvointipalveluiden käytön lisääntymistä panostamalla lähi- ja luontomatkailun kehittämiseen osana kestäväää kuluttamista ja uudenlaisen arvonluonnin mahdollisuuksia maaseudun yrityksille. Toimenpiteet: lähi- ja luontomatkailupalveluiden tuotteistaminen, matkailukohteiden ja yritysten saavutettavuuden parantaminen ja toimijoiden yhteistyön lisääminen.
KAS	<p>Luonnon monimuotoisuutta, perinnebiotooppien ennallistamista sekä ympäristön ja vesien hoitoa ja kunnostusta edistetään eri tahojen yhteistyönä rahoituksen ja viestinnän keinoin. Luonto-, liikunta- ja kulttuurimatkailua kehitetään rahoittamalla monikäyttöisten palvelurakenteiden kehittämistä, reitistöjä sekä yksittäisiä kohteita (esim. Hiitolanjoki, Saimaa Geopark, Erämuseo ja Repovesi).</p> <p>Vihreää siirtymää koskevia kohdennettuja teemahakuja valmistellaan. Toimenpiteissä edistetään materiaalien uudelleen käyttöä, materiaalitehokkuutta ja resurssiviisautta. Skaalautuvia ratkaisuja suunnataan ja pilotoidaan sekä maaseudun asukkaille että yrityksille. Erilaisten toimialarajapintojen ylittämisen lisäksi tarvitaan tuotekehitystaitoa ja tutkimustietoa sekä uusien menetelmien ja teknologioiden hyödyntämistä. Ympäristötietoisuutta vahvistamalla sekä kokeiluilla luodaan uusia toimintatapoja ja ekosysteemejä. Metsäteollisuuden ja ruokajärjestelmän yritykset ovat keskeisessä roolissa kehittämässä ekologisia tuotantomalleja ja vähähiilistä tulevaisuutta.</p> <p>Kierto- ja biotalouden vahvistuminen mahdollistaa myös uudenlaista liiketoimintaa, maaseudun talouksien monipuolistumista ja älykästä erikoistumista. Tarvetta on myös uudennlaisille hallintamalleille sekä julkisten hankintojen ja markkinavuoropuhelun syventämiselle.</p> <p>Uusiutuvan energian, energiatehokkuuden ja resurssiviisaiden ratkaisujen käyttöä tuetaan. Biotalouskehittämisessä hyödynnetään alueen vahvaa tutkimusta. Yrittäjien ja muiden toimijoiden bio- ja kiertotalouden osaamista vahvistetaan. Ympäristönäkökulma on osa yrittäjille (ml. alkutuotanto ja metsätilat) suunnattua tiedotusta ja koulutusta. Edistetään teollisuuden sivuvirtojen hyödyntämistä peltoviljelyssä (mm. maanparannuskuidut ja kierrätyslannoitteet). Toimialojen välistä yhteistyötä edistetään resurssiviisaiden kiertojen aikaansaamiseksi. Edistetään molempien maakuntien (Etelä-Karjala ja Kymenlaakso) hiilineutraali maakunta -toimintaa. Ilmastomuutoksen hillintään, siihen sopeutumiseen sekä luonnonvarojen kestävään käyttöön liittyviä kehittämistoimia rahoitetaan.</p>

	<p>Metsätalouden ympäristövaikutukset kohdistuvat pääasiassa luonnon monimuotoisuuteen ja vesiensuojeluun. Metsätalouden vaikutukset ympäristöön ovat voimakkaampia metsänuudistamisen, ojituksen ja lannoituksen aikoina. Riskejä voidaan hallita ja ennaltaehkäistä lisäämällä metsänomistajien ja metsäammattilaisten tietoisuutta ja osaamista.</p> <p>Maatiloja tulee kannustaa kohti vihreää siirtymää. Kysyntä uusiutuville energiamuodoille tulee joka tapauksessa kasvamaan, koska fossiilisten polttoaineiden hinnat ovat jääneet pysyvästi korkealle. Mm viljan kuivureissa hakkeen käyttö tulee kasvamaan. Hakkeen tai muiden puuperäisten polttoaineiden käyttö lämmityksessä on lisääntymässä maaseudulla ja haja-asutusalueilla yhdessä muiden fossiilista energiaa korvaavien energialähteiden kanssa. Liiketaloudellisesti kannattavien biokaasulaitosten rahoitusta edistetään.</p> <p>Maatalouden ja maaseudun vesiensuojelu-, ilmasto- ja muita ympäristötavoitteita edistetään "Järvi-Suomen" ELY-keskusten (KAS, ESA, POK, POS ja KES) yhteisen Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelman toimeenpanon kautta. Eri teemoihin (biotalous, hiilineutraalius, kiertotalous, vesiensuojelu) voidaan rahoittaa koko tai osaa em. ohjelma-aluetta koskevia yliaalueellisia kehittämishankkeita. Järvi-Suomi -yhteistyölle laaditaan tarkempi toimintasuunnitelma vuodelle 2024. Ohjelmassa järjestetään yhteinen teemahaku, joka tukee myös yleishyödyllisten ympäristöä koskevien investointihankkeiden toteutusta. Ohjelman puitteissa lisätään toimijoiden ja ELY-keskusten asiantuntijoiden verkostoitumista sekä viestinnän yhteistyötä.</p>
ESA	<p>Etelä-Savon ELY-keskus maaseutuohjelmansa mukaisesti tukee ja aktivoi uudistuvien energiamuotojen tuotantoa ja käyttöä rahoittamalla maatilojen, muiden yritysten ja teeman mukaisten kehittämishankkeiden rahoitusta. Rahoituksella osallistutaan myös alueiden välisiin energia-, kiertotalous sekä uusiutuvien raaka-aineiden käyttöä lisäävien hankkeiden toteutukseen.</p> <p>ELY-keskus myös aktivoi viestinnän ja yhteistyön avulla hanketoimintaa, jolla kehitetään asukkaiden ja monipaikkaisten asukkaiden palveluja kestävämmiksi. Myös monipaikkaisten asukkaiden energiaratkaisuihin vaikuttavia toimia pyritään aktivoimaan.</p> <p>Älykkäät kylät aloitteen mukaiset toimenpiteet osaltaan voivat olla merkittävä osa energian ja luonnonvarojen vastuullisen käytön kehittämisessä. Mahdollistamalla digitaalisten palvelujen ja yritystoiminnan kehittämistä voidaan saada merkittäviäkin vaikutuksia energian ja materiaalien käytössä</p> <p>Yritysrahoituksessa vastuullisuus ja kestävyys ovat merkittävässä rooleissa. Investointitukia kohdennetaan investointihankkeisiin, joilla on myös kestävää luonnonvarataloutta edistäviä vaikutuksia. Vastuullisuus kaikissa ulottuvuuksissaan otetaan huomioon hankkeiden ja investointitukien valinnassa valintakriteereiden mukaisesti.</p> <p>ELY-keskus hanketoiminnan rahoituksella tukee uusiutuvan energian käyttöä edistäviä hankkeita. Maatilojen ja yritysten investoinneissa uusiutuvaa energiaa tuottavien hankkeiden tukeminen on merkittävää. Kuluvana vuonna mm. maatilojen aurinkoenergiainvestoinnit ovat olleet lukumäärältään eniten rahoitettu investointitoimenpide.</p>

	<p>Biokaasutuotannon kehittämistä tuetaan JÄSMY-teemojen mukaisesti ja alueiden välisinä hankkeina sekä yritysten omina hankkeina. Biokaasutuotannon investointihankkeiden valmistelu tosin kestää melko pitkään ja mahdollisen toteutusajankohdan arviointi on vaikeaa.</p> <p>Etelä-Savon alueella ei juurikaan ole mahdollisuuksia tuulivoimatuotannon lisäämiseen, jolloin aurinko-, ja biopohjaisten energialähteiden merkitys korostuu muuta Suomea enemmän.</p>
POS	<p>Pohjois-Savon alueellisen suunnitelman toinen painopiste, ympäristö ja ilmasto, vastaa hyvin valtakunnalliseen tavoitteeseen. Painopisteessä tuotetaan ratkaisuja ilmastonmuutoksen hillintään ja torjuntaan mm. metsätalouden, ympäristönhoidon sekä bio- ja kiertotalouden toimenpiteillä. Tavoitteena on, että hiilensidonta lisääntyy maa- ja metsätaloudessa ja hiiltä varastoituu pitkäaikaisesti esimerkiksi puurakentamiseen. Peltomaiden multavuus lisääntyy ja eroosio vähenee. Maa- ja metsätaloudesta peräisin oleva vesistökuormitus pienenee. Luonnon monimuotoisuudelle arvokkaat perinnebiotoopit ja kulttuurimaisemat säilyvät. Ilmasto- ja ympäristötavoitteet on liitetty osaksi elinkeinojen kehittämistä taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys huomioiden. Alueen maataloustoimijat ovat hyödyntäneet vahvasti tilakohtaisissa sähköntuotantoratkaisuissa tukia varsinkin aurinkovoimaloihin. Suurin kysyntä niiden osalta lienee taittumassa ja vuoden 2024 aikana Suomen ensimmäisen teollisen koon biokaasulaitoksen valmistuminen on etenemässä. Samoin kyseistä liikennebiokaasun tuottamista palvelevia sivulaitoksia on tulossa alueellemme kaksi ja Pohjois-Karjalaan yksi. Pyrimme tukemaan omalta osaltamme tätä siirtymää.</p> <p>Toimenpiteitä tavoitteeseen pääsemiseksi ovat mm. Uusiutuvan energian tuotannolla ja käytöllä sekä energiatehokkaiden ratkaisujen käyttöönotolla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lannan ympäristöystävällisellä prosessoinnilla ja biokaasutuotannolla. • Ravinteiden kierrätyksellä. • Sitomalla hiiltä maaperään ja biomassoihin ja ylläpitämällä hiilivarastoja. • Korvaamalla uusiutumattomia raaka-aineita uusiutuvilla. • Edistämällä materiaalivirtojen kierrätykseen liittyviä ratkaisuja. • Tukemalla ruokajärjestelmän yhteistyökettuja ja agroekologisia symbiooseja usean maatilán tai muun toimijan yhteistyöverkostoina. • Edistämällä ilmastokestävää metsäbiotaloutta ja laadukkaan metsänviljelyketjun kehittämistä ja metsien monikäyttöä. • Edistämällä vesistöjen tilan parantamista ja hyvänä säilymistä. • Tukemalla puun kestävää käyttöä, uusia käyttökohteita ja puurakentamista, puutuotteiden tuotantoketjujen syntymistä. • Ekosysteemipalvelujen kehittämisellä. • Luonnon monimuotoisuuden säilyttämisellä ja parantamisella. • Ilmastonmuutokseen sopeutumisella ja varautumisella.

	<p>Alueelle laadittu Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelma edistää ympäristö- ja ilmastopainopisteen tavoitteiden toteutumista. Ohjelman toteuttamista jatketaan alueiden välisellä yhteistyöllä mm. seminaarien, ja tiedotuksen avulla.</p>
POK	<ul style="list-style-type: none"> • Edistetään fossiilisen energian käytön korvaamista rahoittamalla kehittämishankkeita ja yritysinvestointeja, joissa kehitetään uutta energiateknologiaa sekä uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä (mm. biokaasu, aurinkosähkö, geoterminen energia) huomioiden muut luonnonvarojen käyttötarpeet kuten elintarviketuotanto (ennakoidaan mahdollista kilpailua vaihtoehtoisesta pellon käytöstä energian vs. ruuan tuotantoon). • Varmistetaan kestävään maataloustuotantoon tarvittavan peltoalan pysyminen aktiivituotannossa. • Tuetaan yritysten ja maatilojen tuotantotoiminnassa tarvittava uusiutuvan energian käytön lisäämistä (sähkö ja biopolttoaineet) sekä energiansäästön ja tehokkuuden lisäämistä tavoitteena energiaomavaraisuuden ja huoltovarmuuden kehittäminen. • Edistetään metsien kestäväää käyttöä, puurakentamista sekä puuraaka-aineesta kehitettävien uusien tuotteiden syntyä edistäviä hankkeita. • Tunnistetaan luonnontuotteiden, luonnonmukaisesti tuotettujen elintarvikkeiden ja luontomatkailun mahdollisuudet maakunnallisena voimavarana sekä tuetaan näiden alojen kestäväää kasvua. • Parannetaan kiertotalouden ja resurssien käytön tehokkuutta maaseutuohjelmasta rahoitettavilla hankkeilla ja kokeiluilla sekä edistetään kehittämistoiminnan vaikuttavuutta yhteensovittamalla kumppanuusverkostojen ja rahoitusohjelmien resursseja yhteisten tavoitteiden mukaisiin hankekokonaisuuksiin. • Edistetään hyvien viljelymenetelmien käyttöä, hiilen sidontaa ja maatalousluonnon monimuotoisuuden säilyttämistä sekä maatalouden vesiensuojelua ympäristösopimusten ja kehittämishankkeiden avulla. • Viljelykäytöstä poistuneiden peltojen ja muiden vajaatuottoisten alueiden parempi hyödyntäminen ympäristö- ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi (mm. pölyttäjähönteiset ja energian tuotanto).
KES	<p>Biotalous on vuosille 2023–2027 laaditussa Keski-Suomen maaseudun alueellisessa kehittämissuunnitelmassa määritelty maaseuturahoitteisen kehittämistoiminnan toiseksi painopisteeksi vetovoimaisen maaseudun ohella. Biotaloitusta ja sen kehittämistavoitteita tarkastellaan ruokatuotannon, vesistöjen sekä metsäluonnon ja -varojen näkökulmasta. Yritysrahoituksessa vastuullisuus- ja kestävyysnäkökohdat ovat merkittävässä roolissa. Lähiruoka, puhdas vesi, metsäalan uudet teknologiat ja järvikalat ovat hyviä esimerkkejä kehittämisen mahdollisuuksista biotaloudessa. Keski-Suomessa on laajaa biotalouden osaamista ja yrityksillä on kansainvälisiä verkostoja. Alueen toisen ja korkea-asteen oppilaitoksilla on iso rooli koulutus- ja kehittämis-tehtävissä.</p> <p>Alueellisen suunnitelman mukaan kehittämisrahoituksella kannustetaan maatalo- ja muita yrityksiä sekä kehittämisorganisaatioita</p> <ul style="list-style-type: none"> • lisäämään ruokajärjestelmän läpinäkyvyyttä ja tietoa ruokaketjun vastuullisuudesta ja ilmastomuutokseen vaikuttavista tekijöistä. • edistämään uusiutuvien energialähteiden ja bioenergian tuotantoa ja käyttöä

- hyödyntämään alueen vesistöjä kestävästi kalastuksessa, matkailussa ja muussa liiketoiminnassa
- tekemään toimenpiteitä, joilla pinta- ja pohjavedet saadaan hyvään tilaan
- nostamaan puupohjaisten tuotteiden jalostusarvoa, kehittämään uusia metsästä saatavia tuotteita, edistämään puurakentamista sekä tehostamaan energiapuun hyödyntämistä
- lisäämään yleistä ymmärrystä metsien monimuotoisuudesta, myös muista kuin puuntuotannollisista arvoista sekä hakemaan keinoja niiden kestävään hyödyntämiseen kansalaisten hyvinvoinnin lisäämiseksi

Energiatalouden kestävyyttä voimme tukea monin tavoin, mm.

- Edistetään uusiutuvista energialähteistä kestävästi tuotetun energian (mm. biokaasu, vähäarvoisen puun hyödyntäminen) käyttöön siirtymistä tukemalla maatilojen ja mikroyritysten energiantuotantoon ja -käyttöön investointeja, ottaen huomioon myös Leader-ryhmien kautta haettavat tuet
- Tuetaan ja kannustetaan maaseudun toimijoita uusiutuvan energian käyttöön
- Kannustetaan maaseudun yrityksiä ja muita toimijoita uusiutuvien energiamuotojen etsimiseen ja kehittämiseen

Luonnon monimuotoisuutta ja vesiensuojelua edistetään myös maatalouden ympäristösopimuksilla. Maatalouden ja maaseudun vesiensuojelu- ja muita ympäristötavoitteita edistetään lisäksi Viiden ELY-keskuksen (ESA, KAS, KES, PKA, PSA) alueelle laaditun Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelman (JÄSMY) kautta. Ohjelman tavoitteet ovat hyvin yhteensopivia CAP27-ohjelman ilmasto- ja ympäristötavoitteiden kanssa. JÄSMYn puitteissa rahoitettavaksi haetaan JÄSMY-aluetta tai sen osaa koskevia yliaalueellisia kehittämishankkeita.

JÄSMYn toteuttamisen myötä lisätään ELY-keskusten eri vastuualueiden asiantuntijoiden verkostoitumista ja yhteistyötä sekä tietoisuutta ympäristö- ja ilmastotavoitteiden CAP-rahoitteisista toimenpiteistä. Samalla pyritään löytämään myös sellaisia uusia asiantuntija- ja toteuttajatahoja, jotka eivät ehkä aiemmin ole tunnistaneet maaseuturahoituksen tuomia mahdollisuuksia ympäristö- ja ilmastotavoitteiden edistämässä, mutta joiden toimintaa tukemaan maaseuturahoitus voisi asiantuntemuksen ja erilaisten verkostojen myötä sopia luontevasti. Alueella toimivat maaseutuviestinnän koordinaattorit tuovat lisäresurssin myös JÄSMY-viestintään.

EPO METSÄTALOUDEN EDISTÄMINEN

Edistetään kestävä metsätaloutta ja metsätalouden yrittäjyyttä; koulutustoimenpiteet kohdistuvat metsätalouden eri toimenpiteiden aktivointiin ja osaamisen vahvistamiseen, sukupolvenvaihdosten edistämiseen (metsänomistajien korkea keski-ikä), metsien omistajuuteen, yhteismetsien perustamiseen ja laajentamiseen sekä metsäpalveluyrittäjyyteen. Edistetään suometsiä omistavien metsänomistajien tietoja, taitoja ja päätöksentekokykyä suometsiensä käytössä, huomioiden myös ilmasto- ja ympäristöasiat sekä luonnon monimuotoisuuteen liittyvät asiat. Yksityisteiden tiekuntien (mm. metsätiet) hallintoelimille ja osakkaille järjestetään

tiedotustilaisuuksia yksityistielain sisällöstä ja vaatimuksista sekä kehitetään teisännöintipalveluja. Kehitetään hankealueen metsänomistajien tietoja, taitoja ja päätöksentekokykyä suometsiensä käyttöön liittyen, suometsien vesistövaikutusten vähentäminen, fossiilisista polttoaineista luopuminen ja energiaomavaraisuuden vahvistaminen sekä metsäluonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja myös muiden arvojen kuten virkistyskäytön ja maisema-arvojen huomioonottaminen suometsätaloudessa. CAP27 -kauden käynnistäminen, suunnitellaan mahdollisia toimenpiteitä mm. seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

- uusien osaamistarpeiden tunnistaminen maa- ja metsätaloudessa
- ilmaston ääriolosuhteisiin ja tuhoihin varautuminen maa- ja metsätaloudessa, luonnontuhojen integroitu torjunta, huoltovarmuus
- uudistuva metsänhoito, suometsien uudistaminen sekä puustojen hiilinielujen kasvattaminen

ILMASTONMUUTOS, MONIMUOTOINEN LUONTO JA PUHDAS YMPÄRISTÖ, VESIEN HOITO (VÄHÄHIILISET RATKAISUT JA UUSIUTUVA ENERGIA)

Hanketuet

CAP27 kauden toimenpiteitä suunnitellaan ja käynnistetään. Huomioidaan luonnonvarojen kestävä käyttö, ympäristövastuullisuus, ilmastonmuutoksen hillintä ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen:

- ilmastonmuutokseen reagointi ja ennakointi, monimuotoinen luonto ja puhdas ympäristö
- energia- ja resurssitehokkuuden uudet ratkaisut, vähähiiliset energiaratkaisut, uusiutuva energia
- lyhyiden jakeluketjujen, kumppanuusmaatalouden ja ekosysteemipalvelujen kehittäminen
- toimintamallien kehittäminen hiilen sidontaan

RAVINTEIDEN KIERRÄTYKSEN KOKEILUOHJELMA, RAHOITUSKOKONAISUUS

MMM:n rahoittama ja Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen koordinoima valtakunnallinen Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma oli alun perin kirjattu Sanna Marinin hallitusohjelmaan osana biotalouden ja kiertotalouden edistämistoimia. Ensimmäinen ohjelmakausi toteutettiin vuosina 2016–2018, ja se kuului Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeisiin.

Venäjän hyökkäyssodasta johtuva muuttunut maailmantilanne ja huoli kansallisen huoltovarmuuden riittävydestä ovat lisänneet kiinnostusta ravinteiden kierrätykseen ja kierrätysravinteiden käyttöön. Energian hintojen nousu ja Venäjän tuontirajoitukset ovat nostaneet mineraalilannoitteiden hintaa ja pakottaneet etsimään niille korvaavia vaihtoehtoja. Ongelmana on myös ravinteiden jakautuminen Suomen sisällä epätasaisesti, mihin pyritään löytämään ratkaisua. Alun perin kolmivuotiseksi tarkoitettu rahoitusohjelma sai kesällä 2022 valtion huoltovarmuuspaketista lisämäärärahaa vuosille 2022 ja 2023. Lisärahoituksen turvin ohjelmaa voidaan jatkaa vuoden 2025 loppuun saakka.

Ohjelmasta myönnetään tukea tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeisiin, joilla edistetään ravinteiden kierrätystä maatalouden hyväksi. Tukea voidaan myöntää hankkeisiin, jotka liittyvät biomassojen prosessointiin, kierrätyslannoitevalmisteiden tuotantoon ja tuotekehitykseen, ravinteiden kierrätyksen logistiikkaan ja palveluratkaisujen kehittämiseen tai biomassoista peräisen olevien tuotteiden jalostusasteen nostamiseen. Tuki on suunnattu pääasiassa pk-yrityksille sekä tietyin ehdoin myös julkis- ja yksityisoikeudellisille yhteisöille ja suurille yrityksille. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeisiin käytettäväksi on vuosina 2020–2023 myönnetty varoja n. 12,4 milj. euroa.

Tuotannollisen toiminnan käynnistämiseen liittyviin rakennus- ja laiteinvestointeihin on ollut lisäksi käytössä vuosina 2021–2023 erillinen n. 14,4 milj. euron määräraha. Näitä varoja on käytetty pk-yritysten investointien tukemiseen, joiden tarkoituksena on käsitellä lantaa tai biokaasulaitoksen rejektejä pitkälle jalostetuiksi lannoitevalmisteiksi tai muiksi pitkälle jalostetuiksi tuotteiksi. Lisäksi niitä on voitu käyttää myös muiden ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointien tukemiseen. Näillä näkymin investointeihin varatut määrärahat käytetään loppuun vuoden 2023 aikana. Varoihin kohdistui uuden hallitusohjelman mukainen leikkaus eikä ole tiedossa, että niitä jatkossa myönnettäisiin lisää.

Tähän mennessä RKKO:sta on tällä ohjelmakaudella rahoitettu yhteensä 53 TKI-hanketta, joihin on sidottu määrärahoja n. 6,6 milj. euroa. Kuusi tuotannollisen toiminnan aloittamiseen liittyvää investointihanketta on saanut myönteisen päätöksen ja niihin on varoja käytetty n. 7,1 milj. euroa. Kokeiluohjelmalla on rahoitettu monentyyppisiä hankkeita, joiden teemat ja aiheet vaihtelevat. Ehkä tärkeimpänä nousevat hankkeet, joissa on etsitty menetelmiä tai teknologiaa, jolla ravinteita saadaan erilaisista biomassoista paremmin talteen tai helpommin käsiteltäviksi. Näitä ovat mm. biokaasulaitosten mädätysjäännösten jalostaminen erilaisilla menetelmillä lannoitevalmisteiksi sekä hevosen ja kanan lannan prosessointi lannoitteeksi ja maanparannusaineeksi. Myös erilaisten orgaanisten sivuvirtojen, kuten kalanjalostuksen prosessivesien, elintarviketeollisuuden ja kasvihuoneviljelyn kasvijätteen sekä järvivuo'on hyödyntämistä ja prosessointia tutkitaan. Kasvuturpeen korvaaminen muilla orgaanisilla kasvualustamateriaaleilla on ollut myös tutkimuskohteena. Investointivaroista on tuettu mm. erityyppisten kierrätyslannoitetta tuottavien laitosten rakentamista.

Vuoden 2024 toiminnassa pääpaino on aktivoida yrityksiä hakemaan rahoitusta erilaisiin TKI-hankkeisiin, jotka edesauttavat uusien keinojen löytämiseksi ravinteiden hyödyntämiseen. Kokeiluohjelman myöntämän rahoituksen vaikuttavuudesta tehdään vuoden aikana analyysi. Siinä huomioidaan molemmat ohjelmakaudet ja tarkoitus on selvittää, mikä merkitys kokeiluohjelman myöntämällä rahoituksella on ollut yksittäisten yritysten toimintaan ja kehittämiseen sekä myös ravinnekierrätykseen yleisellä tasolla.

Monikanavainen viestintä on keskeinen osa rahoituskokonaisuutta. Kokeiluohjelmaan on palkattu kokoaikainen viestintäasiantuntija, joka aloitti toukokuussa 2023. Rahoitusmahdollisuuksista viestitään tuenhakijoille oikea-aikaisesti ja ymmärrettävästi. Lisäksi kerrotaan toteutuneista hankkeista, niiden tuloksista ja yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta myös laajemmalle yleisölle esimerkiksi videoiden, tiedotteiden ja artikkeleiden muodossa. Kokeiluohjelmasta viestitään verkossa, sosiaalisessa mediassa sekä erilaisissa

tilaisuuksissa yhteistyössä hallinnonalojen ja mm. CAP-viestinnän kanssa. Vuonna 2024 kokeiluohjelman viestintä keskittyy erityisesti TKI-hanketoimijoiden tavoittamiseen sekä vaikuttavuusviestinnän kokonaisuuden koostamiseen.

LUOMUTUOTANTO (SITOUKSET, EDISTÄMINEN JA LUOMUVALVONTA)

Elintarvikkeiden kuluttajahintojen noustessa, ovat useat kuluttajat alkaneet sopeuttamaan kulutuksen määrää sekä rakennetta ja suosimaan halvempia tuotteita. Tämä käyttäytyminen on osaltaan näkynyt myös luomutuotteiden alhaisempana kysyntänä. Halu maksaa luonnonmukaisista elintarvikkeista enemmän kuin tavanomaisesti tuotetuista tuotteista näissä olosuhteissa mittaa kuluttajien arvokysymyksiä. Euroopan unionin tavoite saada neljännes peltoalasta vuonna 2030 luomutuotantoon ennustetaan olevan iso haaste, elleivät markkinat tasapainotu.

Luonnonmukaisen tuotannon sitoumushakemuksia tehtiin keväällä yhteensä 412 kpl, edellisvuoteen verrattuna vähennystä on 12,7 %. Vastaavasti sitoumuspinta-ala väheni 4,4 % vuoden takaisesta alasta. Etenkin pieniä toimijoita koskettava luomutarkastusmaksujen nousu saattoi aiheuttaa eroamisen luonnonmukaisesta toiminnasta, myös tiukentuneet tukiehdot ja monikirjava byrokratia ovat osaltaan vaikuttaneet päätöksiin. Uuden maksusitoumuskauden alkaessa muuttui luonnonmukaisen tuotannon korvausehdot ja esimerkiksi myyntikasvivelvoitteen täyttäminen on haasteellista tiloille, joissa pellot ovat luomussa, mutta eläimet tavanomaisessa tuotannossa.

Yksi ELY-keskuksen toiminnan tavoitteista on jatkuvasti edistää luomutuotannon suosiota ja kannustaa siihen liittymistä. Tavoitteeseen pyritään kouluttamalla ja tiedottamalla aktiivisesti alueen viljelijöitä, sidosryhmiä ja ELY-keskuksen eri yksiköiden henkilökuntaa, sekä panostamalla sujuviin asiointi-, sitoumus- ja maksatusprosesseihin.

POH	<p>Edistämme puhdasta ja vihreää siirtymää Suomen CAP-suunnitelman ja alueellisen kehittämissuunnitelman mukaisesti. Tiedotamme erilaisista tukimuodoista ja tuemme toimenpiteitä, joilla parannetaan ilmaston ja ympäristön tilaa. Tavoitteena on edistää luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä hillitä ilmastomuutosta tukemalla uusiutuvan energian, kiertotalouden ja biotalouden hyödyntämistä. Tuemme myös energiatehokkaita ratkaisuja. Biotalous merkitys alueella on suuri ja kiertotalouden merkitys on kasvamassa. Alueella on vahva energiaklusteri, joka tuo kerrannaisvaikutuksia myös maaseudun yritysille.</p> <p>Biotalous, uusiutuvan energian ja kiertotalouden antamat mahdollisuudet luovat edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle, uusille työpaikoille ja uusille tuotteille ja palveluille. Luonnontuotteiden osalta löytyy alueella toimivia yrityksiä, jotka ovat avanneet tuotteilleen vientimarkkinoita. Yritystuella tulemme tukemaan investointeja, jotka parantavat resurssitehokkuutta ja vähentävät ruokahävikkiä (esim. perunan kuorintalinja joka perustuu höyryteknoologiaan).</p> <p>Suuri kiinnostus uusiutuvia energiamuotoja kohtaan jatkuu ja tuemme esim. yritysten aurinkopaneelien investointeja. Tuemme myös yritysten vähäpäästöisten laitteiden hankintoja, jotka lisäävät kapasiteettia ja tehokkuutta (esim. murskaimia, joilla</p>
-----	---

murskataan energia- ja kuitupuuta). Hakkeen kysyntä on kasvussa ja tuemme haketuskoneiden hankintoja. Samalla yritysten turpeen käyttöä voidaan vähentää.

Keski-Pohjanmaan kemian, biotalouden ja mineraalitalouden Biolaakso-osaamiskeskittymä perustuu alueen vahvaan kemianteollisuuteen ja alkutuotantoon. Maaseuturahaston hanke- ja yritystukien kautta edistämme monin tavoin alueen Biolaakso-kokonaisuutta.

Panostamme kestäväan rakentamiseen eli puurakentamiseen yhteistyössä Team Finlandin kanssa ja edistämme kestäväan metsän käyttöön perustuvia elinkeinoja ja hankkeita, joissa korostuu esimerkiksi metsän rooli hiilinieluna. Rahoitamme myös hanketta "Ash2Carbon", jossa edistetään tuhkan hyötykäyttöä metsien lannoitteena ja maanrakennusaineena. Hanke "Monitaitoinen metsänomistaja" on suometsien omistajille suunnattu hanke, jossa haetaan ratkaisuja suometsille.

Rahoitamme myös energiatehokkuuteen tähtääviä hankkeita. Esimerkiksi Kase Mauro-hankkeessa on rakennettu pilottiluonteisesti maaseudun uutta, hajautetun ja uusiutuvan energian tuotantoon ja jakeluun perustuvaa roolia Kaustisen seutukunnan alueella.

Älykkäät kylät -toimintamalli antaa mahdollisuuden kehittää kylien ja yhteisöjen paikallista energian tuotantoa, energiaomavaraisuutta ja muita kestäväan kehityksen ratkaisuja. Alustavia keskusteluita teemaan liittyvistä kehittämishankkeista käydään parhaillaan.

Happamat sulfaattimaat ovat ongelmallisia Pohjanmaan rannikon vesistöillä ja pyrimme myös jatkossakin rahoittamaan tähän ongelmaan liittyviä hankkeita.

Viljelijöiden koulutustilaisuuksissa informoimme tukimuodoista, jotka edistävät ympäristön hyvää tilaa, esim. ympäristötuista, jotka edistävät luonnon monimuotoisuutta. Tuemme kehittämishankkeita, jotka panostavat uusien ympäristöystävällisten viljelymenetelmien kehittämiseen.

Maatalouden investointituella tuemme ympäristöä parantavia hankkeita, mm uusiutuvan energiatuotannon rakentamisinvestointeja ja energiatehokkaita tuotantorakennuksia. Kasvihuonetuotannon osalta investoinnit keskittyvät energiatehokkaisiin LED-valoihin ja veden kierrättämissjärjestelmiin. Viljelijät ja myös muut maaseudun yrittäjät investoivat paljon aurinkopaneeliin. Ylimaakunnallisessa MIKA-hankkeessa korostetaan ilmastönäkökulmaa nautatiloilla. Peltotuotannossa tuemme täsmäviljelyä rahoittamalla uutta teknologiaa.

Ympäristön ja maatilojen kannattavuuden kannalta on tärkeää panostaa salaojitukseen, säätösalojitukseen, peruskuivatuksiin sekä tilusjärjestelyihin. Tuetaan ravinteiden huuhtoutumista vähentäviä investointeja kuten lietelannan sijoituslaitteistoja ja kattojen

	<p>rakentamista kuivalantaloihin. Viisasta vesiensuojelua-Vettigt Vattenskydd-hankkeen avulla edistetään vesiensuojelua, maaperän hoitoa sekä luonnon monimuotoisuutta.</p> <p>Edistämme hiilensidontaa lisäävien ja ilmastopäästöjä vähentävien menetelmien kehittämistä. VattRe-hankkeessa tavoitteena on kasvihuoneiden ympäristökuormituksen pienentämisen veden kierrätyksellä.</p> <p>Pohjanmaan ELYssä toimii ilmastotiimi ja maaseutuyksiköllä on edustajia siinä. Maaseutuyksikön edustaja on mukana ELYjen valtakunnallisessa ilmastoverkostossa.</p> <p>Hankkeiden yhteensovituksessa teemme yhteistyötä maakuntien liittojen kanssa, esim. koskien JTF-rahoitusta. Tällä hetkellä JTF-rahoitusta on runsaasti ja sen kautta on rahoitettu myös suoraan maaseutuelinkeinoihin liittyviä hankkeita.</p> <p>ELY-keskus tekee myös poikkihallinnollista työtä; esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen Y- ja L-puolen kanssa pidetään yhteistyökokouksia alueen ajankohtaisista asioista. Lisäksi teemme yhteistyötä Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen ja Y-puolen kanssa ympäristösopimusten maastokatselmointeihin liittyen ja pidämme kokouksia, joissa sovitaan tulkinnoista.</p>
POP	<p>Tavoite</p> <p>Resurssitehokkaampi ja ympäristömyönteisempi maaseutu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ilmastonmuutoksen hallintaan liittyvät toimet sisältyvät vahvasti tekemiseemme • Uudet ympäristömyönteiset ratkaisut tukevat vesien suojelua ja luonnon monimuotoisuutta • Teemme sektorirajat ylittävää yhteistyötä ja ilmastoviisaita toimia, jotka perustuvat uusimpaan tietoon <p>1. Ilmastonmuutoksen hallintaan ja fossiilivapauteen liittyvät toimet sisältyvät vahvasti tekemiseemme</p> <p>Tarvitsemme uusia älykkäitä ratkaisuja matkatessamme kohti entistä ympäristömyönteisempää maaseutua. Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja hiilensidonnin edistäminen ovat keskeisiä toimenpiteitä ympäristö- ja ilmastoviisaan maatalouden ja maaseudun edistämiseksi. Luomme paikkoja tiedotukselle ja keskustelulle näistä aiheista. Osana hiilineutraaleja ratkaisuja tuemme alueella yrityksiä ja maatiloja niiden siirtymää fossiilisten polttoaineiden käytöstä puhtaampiin energialähteisiin, kuten biokaasun käyttöön sekä muihin teknologisiin resurssitehokkuutta lisääviin investointeihin. Uusia hiilivapaita ratkaisuja tarvitaan kaikilla yhteiskunnan sektoreilla.</p> <p>Maaperän sekä sen kasvustojen (ml. viljelyalat ja metsät) pitäminen kasvukuntoisina on hiilensidonnin kannalta erityisen merkittävää. Maanomistajia ja tuottajia tulee kannustaa aktiivisiin ja oikea-aikaisiin hoitotoihin. Viljelyalojen sekä metsien uudistamisessa huomiota tulee kiinnittää kasvipeitteisyyteen sekä tuhojen ennakoivaan torjuntaan. Huomiota tulee kiinnittää myös maanmuokausmenetelmän valintaan ja vesiensuojeluun sekä maaperän hiilivarastojen säilyttämiseen. Maaseutualueiden</p>

elinvoimaisuuteen ja ilmastokestävään metsätalouteen liittyy esimerkiksi puun hyödyntäminen pitkäikäisiksi lopputuotteiksi - hiilivarastoksi.

Resurssitehokas viljely on yhtäältä kilpailukykyistä ja toisaalta myös ilmastoviisasta. Resurssitehokkuuden edistämisen tärkeitä keinoja ovat peltoviljelyn optimointi hiilen sitomiseksi, tilusjärjestelyjen edistäminen, tilojen materiaaivirtojen tarkempi hyödyntäminen, logistiikan tehostaminen ja ravinteiden kierrätys. Tärkeää on kehittää yhteistyötä ja elinkaariajattelua maataloilla ja yrityksissä. Turvapeltojen käyttö ja päästöjen vähentäminen tarvitsee käytäntöön sopivia toimintatapoja ja uutta tietoa.

2. Uudet ympäristömyönteiset ratkaisut tukevat vesien suojelua ja luonnon monimuotoisuutta

Maatalousympäristön monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa liittyy pääosin karjatalouden ja laidunnuksen vähenemiseen. Pohjois-Pohjanmaa on nautamaakunta ja laidunnus onkin tärkeä keino turvata luonnon monimuotoisuutta perinnemaiseman säilyttämiseksi ja perinnebiotooppien vaalimiseksi. Lisäksi ympäristön monimuotoistaminen, esimerkiksi kosteikkojen ja tulvasanteiden perustaminen, ovat keinoja ylläpitää ja monipuolistaa lajistoa sekä elinympäristöjä. Tuotannollisesti vähemmän merkitykselliset viljelyalueet, ympäristön kannalta merkitykselliset kohteet ja joutomaat voisivat toimia uusina suojeluun ja monimuotoisuuteen liittyvinä alueina.

Ympäristöhoitoyritys tulisi saada paremmin kannattavaksi, hyväksyttäväksi ja tunnetuksi. Pilottikohteet ja niissä tehtävä vaikuttavuuden arviointitutkimus on yksi tapa edistää asiaa. Luonnon monimuotoisuutta ylläpitävien Pohjois-Pohjanmaalle soveltuvien toimintatapojen kehittäminen ja siihen liittyvän monipuolisen biodiversiteetin sekä geeniperimän säilyttäminen maaseudulla edellyttää tietoa, osaamista ja tukea kokeilujenkin toteutukseen. Kehittämistyössä tulee hyödyntää tutkimus- ja oppilaitosten, neuvontaorganisaatioiden, kolmannen sektorin toimijoiden sekä tuottajien monialaista osaamista ja näkemystä.

Uusien toimintamenetelmien ja -tapojen kehittäminen on tärkeää luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi, luonnonhoidon ja vesiensuojelun toimenpiteiden vaikuttavuuden parantamisessa sekä toimenpiteiden vaikutusten arvioinnissa. Luonnon monimuotoisuutta ja geeniperimää uhkaavat myös vieraslajit. Onkin tärkeää saada estettyä elintilaa valtaavien vieraslajien leviäminen luontoomme. Metsäluonnon monimuotoisuutta on ylläpidettävä niin vanhoissa metsissä kuin moni-ikäisissä ja –lajisissa talousmetsissäkin.

Vesiensuojelukeinoja etsittäessä ja vesienhallintaa suunniteltaessa on huomioitava, että toimia ja niiden vaikutusta arvioidaan kokonaisvaltaisesti. Maa- ja metsätalouden vesien hallinnan toimet linkittyvät ojitusverkoston kanssa kiinteästi toisiinsa. Toimijoiden välinen - sektorirajat ylittävä yhteistyö, kehittämis- ja suunnittelutoiminta ovat keskeisiä vesien suojelun ja kestävä peltoviljelyn edistämiseksi. Eroosion torjunta, viljelylajien ja -menetelmien valinta, maan kasvukunnosta, ravinteiden tasapainosta ja pellon vesitaloudesta huolehtiminen ovat asioita, joihin panostamalla voidaan vaikuttaa siihen, että maatalouden huuhtoumat vesistöihin jäävät vähäisiksi.

Erityisesti happamilla sulfaattimailla ja turvepelloilla edistetään säätösalaajitusta. Ojituksen ohella myös ojituksen liittyvistä hoitotoimenpiteistä huolehditaan ja toimia edistetään. On tärkeää etsiä mahdollisuuksia myös säätökasteluun ja veden lisäämiseen salaojastoon, maaperän kuivumisen ehkäisemiseksi ja kasvien vedensaannin turvaamiseksi. Vedenpinnan hallinnalla vähennetään sulfidien hapettumista ja turvemaiden ilmastopäästöjen muodostumista. Maatalouden peltojen kuivatuksessa kiinnitetään nykyistä enemmän huomiota peruskuivatukseen. Peruskuivatuksen osalta on huomioitava hankkeiden ympäristöystävällinen suunnittelu ja toteutus esimerkiksi kosteikkorakentamista, pohjapatoja ja muita luonnonmukaisia vesirakenteita hyödyntäen.

3. Teemme sektorirajat ylittävää yhteistyötä ja ilmastoviisaita toimia, jotka perustuvat uusimpaan tietoon

Koulutus ja tiedon tuottaminen ympäristön huomioimisesta ja ilmastomuutokseen sopeutumisen keinoista on keskeistä ympäristö- ja ilmastoviisaan maaseudun kehittämisessä. Osaamista, yhteistyötä ja verkottumista on vahvistettava kaikkien toimijoiden osalta, jotta varmistetaan ajankohtaisen ja oikean tiedon saavutettavuus ja hyödyntäminen käytännössä.

Yhteistyöllä, osaamisen ja tiedon jakamisella voidaan saavuttaa merkittäviä hyötyjä alueelle soveltuvien uusien ilmastoviisaiden menetelmien löytämiseksi, esimerkiksi uusilla kiertotalouden ratkaisuilla tai hävikkiä vähentävillä menetelmillä voidaan viedä maaseutua entistä ympäristömyönteisempään suuntaan. Innovaatioiden kehittäminen ja käytäntöön vieminen edellyttävät oikean tiedon tuottamista, neuvontaa ja koulutusta. Osaamisen ja tiedon jakaminen voivat tuoda uusia näkökulmia kehittämisen tueksi - yhteistyöhön on tärkeä saada mukaan myös eri toimialojen yrityksiä. Yhteistyö ei ole itseisarvo, mutta sen kautta on mahdollista löytää myös kilpailukykyä edistäviä uusia toimintamalleja/innovaatioita. Keskeistä on varmistaa kaikkien osapuolten sitouttaminen kehittämiseen, sekä tiedon ja innovaatioiden käytäntöön viemiseen.

Teknologia sulautuu yhä enemmän kaikkeen tekemiseen, erilaisia digitaalisia ratkaisuja voidaan hyödyntää ympäristö- ja ilmastoviisaan toiminnan kehittämisessä. Digitaaliset ratkaisut tarjoavat mahdollisuuksia eri sektoreiden kehittämiseen. Paikka- ja tilakohtaisia tietosisältöjä voidaan myös jatkojalostaa hyötykäyttöön toimien kohdentamiseksi ja erityisten riskialueiden tunnistamiseksi.

Painopisteen rahoituksen suuntaaminen

- Tuemme ensisijaisesti yritysten ja maatilojen energiasiirtymää fossiilisista energialähteistä uusiutuviin, biomassoihin perustuvaa uusiutuvaa energian tuotantoa sekä energian ja resurssien käytön tehostamiseen tähtääviä toimia
- Tuemme investointeja, joilla maatilat ja yritykset tähtäävät uuden teknologian käyttöönottoa
- Rahoitamme toimia, jotka liittyvät luonnonvarojen kestävään käyttöön, luonnon monimuotoisuuteen ja vesien hoitoon
- Tuemme maatalouden ja maaseutualueiden ympäristön parantamiseen tähtääviä toimia, priorisoiden yleishyödyllisissä investoinneissa, vaikuttavuus, siirrettävyys ja elinkeinölähtöisyys
- Etsimme uusia ratkaisuja ilmastomuutoksen hallintaan verkostoitumalla, välittämällä tietoa ja hankkimalla osaamista
- Otamme käyttöön paitsi uusia teknologisia innovaatioita, myös perinteitä vaaliaksemme luonnon- ja perinnemaisemaa

KAI	<p>Metsät ovat merkittävin kestävä luonnonvara Kainuussa. Alueellinen metsäohjelma vuosille 2021-2025 on toteutusvaiheessa. Ohjelmassa asetetaan tavoitteita ja toimenpiteitä metsien monipuoliseen ja kestäväan hyödyntämiseen. Merkittävimmät hyödyt saadaan hakkuiden ja hoitotoimenpiteiden sekä paikallisen puunjalostuksen lisäämisellä, jonka puureservit ja metsien kasvu mahdollistavat.</p> <p>Tekeillä olevat metsäteollisuuden investoinnit lisäävät puun kysyntää, joka heijastuu myös Kainuuseen. Paltamon sellutehtaan lupa- ja suunnitteluprosessit ovat edenneet ja toteutuessaan tehtaalla olisi valtava merkitys Kainuun aluetalouteen. Paikallista puunjalostusta (mm. Kuhmon jatkojalostuskeskittymä) tuetaan kaikin keinoin yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa.</p> <p>Kainuussa on useita metsämarjoja hankkivia ja jalostavia yrityksiä. Hanke- ja yritysrahoituksella kehitetään toimintaa. Alan yritykset ovat kehittäneet toimintaansa ja niiden investointeja on tuettu ja tuettaneen jatkossakin.</p> <p>Maaseuturahaston tuella kunnostetaan tai ylläpidetään yhteensä n. 60:ntä arvokasta kosteikkoa, perinnebiotooppia, luonnonlaidunta tai maisema-aluetta, jotka ympäristöviranomaisen on arvioinut arvokkaiksi. Myös alkuperäisrotujen säilymistä turvataan tukisopimuksin. Yhteistyötä tehdään Y-vastuualueen kanssa mm. Helmi -rahoituksen yhteensovittamiseksi. Y-vastuualueella inventoidaan laajasti erilaisia arvokkaita ympäristöalueita ja osa niistä tulee maaseuturahoituksen kautta kunnostettaviksi/säilytettäväksi. Luonnon monimuotoisuutta edistetään uuden hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti myös talousmetsissä, huomioimalla metsien käsittelyssä luontoarvot ja erityisen arvokkaat luontokohteet. Hanketuilla on mahdollista lisätä maanomistajien tietoisuutta näistä kohteista ja niiden huomioimisesta.</p> <p>Kainuun ympäristön tila on hyvä, mm. vedet ovat pääosin erittäin hyvässä kunnossa. Maaseutuohjelman varoin on mahdollista tukea tarpeellisia vesihankkeita. Raaka-aineiden/jätteiden kierrätys on Kainuussa hyvällä mallilla ja kaatopaikalle päätyy hyvin vähän tavaraa. Kierrätys Hankkeita tuetaan edelleen tarpeen mukaan. Tarvittavaa yhteistyötä tehdään sujuvasti mm. ELY-keskuksen ympäristöpuolen kanssa.</p> <p>Luontoon tukeutuva matkailu tulee olemaan merkittävä Kainuun elinkeinotoiminnan alue jatkossakin ja maaseuturahaston toimin sitä tullaan kehittämään yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa. Uusiutuvan energian hyödyntämiseen tehtäviin investointeihin ja edistämishankkeisiin suhtaudutaan erittäin positiivisesti.</p>
LAP	<ol style="list-style-type: none"> 1. Edistetään uusiutuvien energiamuotojen käyttöä uudistavin investoinnein. Viestinnässä huomioidaan mahdollisuutta tukea myös työkoneiden muuttamista uusiutuvalla energialla toimivaksi. 2. Edistetään luonnontuotealan kestävyttä kehittämällä alan yhteistyöverkostoja esim. raaka-aineiden hankinnassa ja yhteistyössä metsänomistajien kanssa. 3. Edistetään kestävien hankintajärjestelmien käyttöä (elintarvikehankkeet, logistiikka, yhteistyö elintarvikealan toimijoiden välillä)

4. Lisätään asiakkaiden ja oman henkilökunnan tietämystä kestävydestä ja vihreästä siirtymästä (oma koulutus, Lapin ELY-keskuksen vihreän siirtymän teemaryhmä, Lapin maakunnan yhteistyöryhmän vihreän siirtymän jaosto). Osallistutaan aktiivisesti porotalouden ilmastotiekartan (mahdollisesti alkavaan) suunnittelutyöhön. 5. Edistetään perinnebiotooppien säilyttämistä ja muuta luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimia ympäristösopimuksin sekä lisätään ympäristöosaamista hankkeilla, koulutuksella ja viestinnällä. Tiivistetään yhteistyötä Y-vastuualueen toimijoiden kanssa entisestään, jotta vältettäisiin päällekkäistä rahoitusta ja löydettäisiin oikeat ratkaisut asiakkaiden tarpeisiin.

5. Elintarviketalouden toimeenpanotehtävien tavoitteet		
	1. ELY-keskus toteuttaa elintarviketurvallisuuden valvontasuunnitelmat täysimääräisesti. (Tulosopimuksen tavoite)	2. Säädösten vaatimukset täyttävien elintarvikeketjun toimijoiden osuus on vähintään 90 %. (Tulosopimuksen tavoite)
ELY	ELY-keskuksen ennakoarvio tavoitteen saavuttamisesta	ELY-keskuksen ennakoarvio tavoitteen saavuttamisesta
UUD	Tavoite saavutetaan.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
VAR	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
SAT	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
HÄM	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
PIR	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoite saavutetaan.
KAS	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
ESA	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
POS	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
POK	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
KES	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
EPO	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
POH	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
POP	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
KAI	Tavoite saavutetaan.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
LAP	Tavoite saavutetaan.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.

	3. Keskeiset toimenpiteet, joilla ELY-keskus varmistaa toimijoiden säädösten vaatimusten tuntemuksen ja tukee toimijoita saavuttamaan lisäarvoa säädösten vaatimuksista.
ELY	ELY-keskuksen kuvaus toimenpiteistä
UUD	<p>Uudenmaan ELY-keskus toteuttaa annettuun toimenpidesuunnitelmaan pohjautuvia tarkastuksia alueellaan erikseen Ruokaviraston kanssa määritetyillä osa-alueilla vuosittain. Kolmen vuoden aikasyklillä toistuvat teemat valvonnoissa keskittävät tietyn osa-alueen painotusta alueella enemmän. Toimenpidesuunnitelmassa määriteltyjen tarkastusmäärien sektorikohtainen ohjaus on tarkentunut viime vuodesta alkaen. Toimijoiden ja tarkastuskohteiden valinta on sen myötä nopeutunut ja helpottunut.</p> <p>Tarkastusten yhteydessä aktiivisesti ohjeistetaan toimijoita lainsäädännön ja ohjeistuksen mahdollisista uudistuksista ja muuttuneista vaatimuksista. ELY-keskus toimii linkkinä toimijoiden ja kauppaliikkeiden välisessä tiedon jakamisessa ja lisäämisessä. Osa tarkastuksista on ns. pistokokeita, joissa valvontakohteen valinta perustuu tarkastusta tekevän arviointiin mahdollisesta riskistä kohteessa. Näiden tarkastusten yhteydessä tietämyksen ja ohjeistuksen lisääminen toimijalle ovat ensisijainen tavoite. Pistokoe tyylisesti toteutetut tarkastukset myös tuovat parhaiten esiin ne osa-alueet joihin tiedotusta on syytä jatkossa painottaa. Samassa yhteydessä teemme tunnetuksi niitä tahoja, Ruokavirasto ja ELY-keskus, joiden puoleen on hyvä kääntyä tietoa saadakseen.</p> <p>ELY-keskus kouluttaa yhdessä YT-alueiden kanssa toimijoita sekä verkossa että läsnä tilaisuuksissa. Viljelijäkirjeitä lähetetään ajankohtaisista asioista ja säädöksistä, mitä toimijoiden tulee huomioida toimintaansa suunnitellessa. ELY informoi valvonnan ohjeistuksen lisäksi luonnonmukaisen tuotannon ehdoista sekä ympäristösopimuksista ja YT-alueet maksamiensa tukien ehdoista.</p>
VAR	<p>Tiivistetyt toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koulutuksen järjestäminen - Toimijakohtainen neuvonta ja muutenkin neuvonnallinen työskentelyote - Ruokajärjestelmän kehittämishankkeet - Neuvonnan piiriin ohjaaminen esim. eläinten merkintää ja rekisteröintiä sekä hukkakauraa koskevissa asioissa. - Tiivis ELY-keskusten välinen yhteistyö ja yhteydenpito sidosryhmiin - Uuden tekniikan hyödyntäminen - Investointituet tuotantohygieniaa parantavissa hankkeissa - Viljelijätukien ja investointitukien valvontojen koordinointi
SAT	Valvonnat ja tarkastuskäynnit suoritetaan valvontasuunnitelman mukaisesti. Käyntien yhteydessä edistetään säädösten tuntemusta toimijoiden neuvonnalla ja opastuksella. Elintarvikeketjun toimijoiden säädösten tuntemista edesautetaan myös ELY-keskuksen viestinnällä.

HÄM	ELY-keskus varmistaa toimijoiden tuntemusta säädösten vaatimuksista koulutustilaisuuksien ja opastavan sekä neuvonnallisen viranomaistyön avulla. Valvontakäynneillä annetaan myös tarvittavaa ohjausta ja neuvontaa toimijoille. Pidetään yllä omaa ammattitaitoa koko ajan muuttuvassa toimintaympäristössä.
PIR	ELY-keskus varmistaa toimijoiden tuntemusta säädösten vaatimuksista koulutustilaisuuksien ja opastavan sekä neuvonnallisen viranomaistyön avulla. Asiakkaita aktivoidaan neuvontakorvausjärjestelmän hyödyntämisessä ja pyritään lisäämään asiakkaiden tietoisuutta vaatimusten noudattamisesta koituvasta lisäarvosta.
KAS	Aktivoidaan alueen yrittäjiä ja yrittäjyydestä kiinnostuneita hyödyntämään erilaisia neuvontapalveluja ja valmennuksia sekä osallistumaan Agrihub/maaseutu - osaamisverkostoon. ELY-keskus järjestää yhdessä yhteistoiminta-alueiden ja muiden sidosryhmien kanssa ruokajärjestelmän toimijoille ajankohtaista valmennusta sekä osaltaan tehostaa Ruokaviraston ja alan kehittäjien tuottaman aineiston ja valmennusten aktiivista hyödyntämistä alueella.
ESA	ELY-keskus suorittaa valvontatehtävät ratkaisukeskeisesti tiiviissä yhteistyössä asiakkaan kanssa. Valvonnassa ja lupapalveluissa tuodaan selkeästi esiin lupa- ja valvontajärjestelmien merkitys laadukkaan elintarviketuotannon takaajana ja uskottavuuden perustana. ELY-keskuksen vuoden 2023 keskeinen tehtävä on viestiä uuden CAP-27 ohjelman sisällöstä ja tiedottaa siihen sisältyvistä ajankohtaisista muutoksista ja vaatimuksista. Alkutuotannon toimijoille ELY-keskus yhdessä YT-alueiden kanssa järjestää viljelijätukiin ja niiden vaatimuksiin liittyvää koulutusta ja tiedotusta. Kehittämishankkeiden avulla yrittäjät ja alan kehittäjät voivat parantaa osaamistaan. Kehittämishankkeiden avulla välitetään uusinta tietoa asiasta. Etelä-Savon ruokaohjelma on laadittu ELY-keskuksen rahoituksen turvin. Ohjelma lisää vaatimusten tuntemusta ja lisää myös yritysten mahdollisuuksia hyödyntää mm. vastuullisuudesta saatavaa ”mainehyötyä”. ELY-keskus on mukana myös Etelä-Savon ruokaklusterityössä.
POS	Toteuttamalla valvontaa ja samalla ohjeistamalla ja neuvomalla. Rahoituskauden muutokset vaativat edelleen viestintää ja neuvontaa. Yhteistyötä tehdään sidosryhmien kanssa ja alueviestijän toimintamallia hyödynnetään ja rakennetaan viljelijätukien koulutukseen uutta toimintamallia.
POK	Vaatimusten tuntemusta edistetään aktiivisella neuvonnalla ja koulutuksella sekä varmistetaan valvontatoiminnalla.
KES	Vaikutetaan elintarvikeketjun toimijoihin tarvittaessa koulutuksen ja valmennuksen avulla yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Pyritään esimerkiksi ohjaamaan toimijoita hankkimaan lisäosaamista Neuvo-järjestelmästä esimerkiksi esim. eläinten merkintää- ja rekisteröintiä sekä hukkakauraa koskeissa asioissa.
EPO	Keskeisiä toimenpiteitä ovat koulutus, tiedottaminen ja valvontatilanteissa toimijoiden ohjaus ja neuvonta (valmentaminen). Myös tiivisyhteistyö alueen neuvonnan, ammattikoulujen ja toisten viranomaisten kanssa lisää tietoisuutta säädösten vaatimuksista.
POH	Vastuullisen ruokajärjestelmän edistämiseksi panostetaan elintarviketurvallisuuteen. Panostetaan ennaltaehkäisevään ja riskiperusteiseen toimintaan ja tehdään tiivistä yhteistyötä tuottajien ja alan organisaatioiden kanssa ”valvojasta valmentajaksi”-periaatetta noudattaen. Ulkomailta tuodaan yhä enemmän siemeniä, taimia, hedelmiä ja vihanneksia ja kasvitautiriskit ovat kasvamassa. Yritykset, kuten esimerkiksi kasvihuoneyritykset, ovat isot ja silloin myös taloudelliset riskit kasvavat. Tarkastuksia tehdään valvontasuunnitelman mukaisesti. Lisäksi tehdään ylimääräisiä tarkastuksia ja kartoituksia jos tähän on olemassa erityisiä syitä, esim. kasvintuhooja uhkaa tuotantoa.

	<p>Panostetaan uuden kasvinterveyslainsäädännön osaamisen lisäämiseen neuvonnalla ja tekemällä yhteistyötä tuottajien ja alan organisaatioiden kanssa. Puhtailla ja turvallisilla elintarvikkeilla parannetaan tuottajien ja yritysten vientimahdollisuuksia ja kilpailukykyä. Huoltovarmuuden kannalta on tärkeää, että uusia viruksia, kuten esim. ToBRFV, pystytään estämään leviämistä. Keväällä 2023 löydetty tomaatin ruskokurttuvirus taimituotannossa Pohjanmaalla aiheutti suurta huolestuneisuutta tuottajien kesken. Huomattiin, miten tärkeää on, että toimimme tällaisissa tilanteissa asiallisesti ja nopeasti sekä että teemme luottamuksellista yhteistyötä tuottajien kanssa. Myös joustava henkilöstö on tällöin avainasemassa.</p>
POP	<p>Toiminnan vaikuttavuutta pyritään tehostamaan mm. kehittämällä neuvonnallista otetta valvontatyössä. Asiaan kiinnitetään huomiota ennen valvontakautta ja työparit muodostetaan siten, jokaisessa parissa on aina kokenut tarkastaja nuoremman tarkastajan kanssa. Tarvittaessa järjestetään koulutusta asiakastyön parantamiseksi tai asioita käydään läpi yksikkö- ja ryhmäpalavereissa. Projektitoiminnan (luomu- ja elintarvikesektorin projektit), neuvonnan ja neuvo palveluiden kautta lisätään toimijoiden tietoisuutta säädösten vaatimuksista.</p> <p>Näitä säädösten vaatimusten tuntemuksen tavoitteita tuetaan myös sidosryhmäyhteistyön avulla (AVI, ProAgria, MTK, viljelijöiden tiedonvälitysprojektit, Yta-alueyhteistyö). ELY-keskuksella on useita eri foorumeita yllä olevien tahojen kanssa, joissa kyseisiä asioita käydään yhdessä läpi. Hyvään tulokseen pääsemisen edellytyksenä on myös eläinten merkinnän ja rekisteröinnin puutteiden kohtuullisen vähäinen määrä.</p>
KAI	<p>Tukikoulutusten järjestäminen yhdessä YTA-alueiden ja MTK:n kanssa keväällä 2024. Luomukoulutusten järjestäminen ja tiivis yhteydenpito luomuviljelijöihin. Tarvittaessa muun koulutuksen järjestäminen ja tiedotusmateriaalin lähetyt. Opastava ote kaikissa valvonnoissa.</p>
LAP	<p>Ohjeistus valvontakäyntien yhteydessä ja tarvittaessa erilliset muistutusviestit. Koulutuskuntayhtymä Lappian Lisää luomua -hankkeessa annetaan tietoa luomutuotannon vaatimuksista (luennoija ELY:stä). Elintarvike-hankkeissa viestitään lainsäädännöstä.</p>

6. Maatalouden toimeenpanotehtävien tavoitteet		
	1. ELY-keskus toteuttaa maatalouden valvontasuunnitelmat täysimääräisesti (100 %). (Tavoite sisältyy ELY-keskusten tulossopimukseen.)	2. ELY-keskus toteuttaa ympäristösopimusten hallinnolliset tarkastuskäynnit (maastokatselmukset) vuosien 2023 ja 2024 aikana.
ELY	ELY-keskuksen ennakoarvio tavoitteen saavuttamisesta	ELY-keskuksen ennakoarvio tavoitteen saavuttamisesta
UUD	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida.	Tavoite saavutetaan.
VAR	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on epätodennäköistä
SAT	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida.	Tavoite saavutetaan.
HÄM	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
PIR	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
KAS	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
ESA	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
POS	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
POK	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
KES	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
EPO	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoite saavutetaan.
POH	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoite saavutetaan.
POP	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
KAI	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.

LAP	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
-----	--	--

3. ELY-keskus osallistuu viljelijätukihakukoulutuksiin omalla alueellaan.

ELY	ELY-keskuksen kuvaus omasta roolistaan viljelijätukihakukoulutusten järjestämisessä ja niihin osallistumisesta alueella	
UUD	Uudenmaan ELY-keskus tulee myös vuonna 2024 järjestämään alueellisia tukikoulutustilaisuuksia viljelijöille (suomi/ruotsi) yhteistyössä kuntien yhteistoiminta-alueiden ja muiden sidosryhmien kanssa. Tilaisuuksien määrää tai jakaumaa läsnä/webinaari tilaisuuksiin ei ole vielä päätetty. Tilaisuudet tullaan myös tallentamaan verkkoon kirjallisen materiaalin lisäksi.	
VAR	<p>Maaseutuviestintää Varsinais-Suomessa ohjaa viestinnän työnyrkki, jossa on edustajia ELY-keskuksesta, Leader-ryhmistä, kunnista ja Haloo maaseutu -hankkeesta. Viljelijätukikoulutuksia järjestetään jatkossakin alueen toimijoiden välisenä yhteistyönä, mutta varsinaisten viljelijätukien haku- ja tukiehdosta tiedottamisesta vastaavat YT-alueiden ja ELY-keskuksen virkailijat. Alueellisella CAP-viestijällä on osaltaan koulutuksia koordinoiva rooli.</p> <p>Koulutusta tuotetaan yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa mutta myös eri maakuntien välisenä yhteistyönä. Koulutukset järjestetään pääosin sähköisesti erilaisia viestinnän välineitä ja menettelytapoja hyödyntäen. ELY-keskus huolehtii ensisijaisesti myöntämiensä tukien, valvontamenettelyiden sekä eräiden laajempien tukiehtokokonaisuuksien (esim. ympäristökorvaus) koulutuksesta. ELY-keskus myös seuraa ja varmistaa viljelijäkoulutusten yleistä määrällistä ja laadullista riittävyttä alueellaan. Kattavasta ruotsinkielisen koulutuksen järjestämisestä huolehditaan ja sitä tuotetaan myös omaa maakuntaa laajemmassa yhteistyössä.</p>	
SAT	ELY-keskus sopii yhdessä kuntien kanssa vuoden 2024 koulutusten toteuttamisesta ja toteutustavasta. Yhteistyö muiden ELY-keskusten kanssa on myös mahdollista erityisesti eläintukien koulutuksessa. ELY-keskuksen asiantuntijat osallistuvat koulutusten toteuttamiseen ja maaseutuviestinnän koordinaattorilla on keskeinen rooli yhteisten koulutusten viestinnässä ja järjestämisessä.	
HÄM	Hämeen ELY-keskus on osallistunut vuosikaudet aktiivisesti viljelijätukien koulutusten järjestämiseen. Vuonna 2023 koulutuksia on järjestetty ELY-keskuksen ja yt-alueiden yhteistyöllä, minkä lisäksi MTK-Häme on ollut aktiivisesti mukana tiedotuksessa. Koulutusten yhteyteen on voitu liittää myös lyhyitä tietoiskuja esim. maatalouden investointituista tai ympäristöasioista. Koulutusten käytännön järjestelyistä on vastannut maaseutuviestinnän koordinaattori. Vuonna 2024 koulutuksia on suunniteltu jatkettavan vanhalta yhteistyöpohjalta, koska viljelijät ovat olleet tyytyväisiä koulutusten sisältöön ja koulutustapaan. Vuoden 2023 koulutustilaisuuksiin osallistuminen oli poikkeuksellisen runsasta. Paikan päällä järjestettyihin tilaisuuksiin osallistui yhteensä noin	

	1000 viljelijää. Pyritään lisäämään alueiden välistä yhteistyötä, jotta mahdollisuuksien mukaan voitaisiin hyödyntää yhteisiä koulutusmateriaaleja.
PIR	ELY-keskus koordinoi ja toteuttaa koulutukset yhdessä YT-alueiden, ja MTK:n kanssa maaseuturahaston teknisen avun varoin. Koulutukset toteutetaan läsnä- ja/tai verkkokoulutuksina. Kouluttajina toimivat ELY-keskuksen ja YT-alueiden asiantuntijat sekä mahdollisesti ulkopuoliset asiantuntijat. Maaseutuviestinnän koordinaattori osallistuu koulutusten käytännön järjestelyihin ja hoitaa koulutuksista tiedottamista aktiivisesti eri tiedotuskanavissa.
KAS	ELY-keskus koordinoi ja järjestää yhdessä alueen yhteistoiminta-alueiden kanssa viljelijätukikoulutuksia ja -infoja. Koulutuksen toteutustapa voi olla omana tuotantona (ELY/YTA) tai ostopalveluna järjestetty koulutus. Maaseutupalvelut-yksikön ja kuntien yhteistoiminta-alueiden henkilöstölle järjestetään koulutuksia.
ESA	ELY-keskus toteuttaa yhdessä YT-alueiden kanssa viljelijätukikoulutukset sekä läsnä-tilaisuuksina, että webinaareina. Lisäksi yhdessä YT-alueiden kanssa tuotetaan videomateriaalia, jonka jakelussa hyödynnetään ELY-keskusten yhteistä YouTube--kanavaa. Läsnä-tilaisuuksia tulee olemaan 3 kpl ja Webinaareja 2-3 kpl, Videomateriaalia tehdään tarpeen mukaan eri tukimuodoista.
POS	Pohjois-Savossa on hyvät kokemukset eri toimijoiden (YT-alueet, MTK Pohjois-Savo, ProAgria Pohjois-Savo, Savonia-amk, ELY-keskus) verkottuneesta yhteistyöstä viljelijätukien hakuun liittyvissä koulutuksissa. Tätä toteutettiin tiedonvälityshankkeilla tähän vuoteen saakka. Uuden mallin rakentaminen on viestintäsuunnitelman yhtenä tärkeimpänä painopisteenä vuodelle 2024. Vuoden aikana viljelijätukien toimintamalli tulee rakentaa ja käyttöönottaa yhdessä sidosryhmien kanssa. Yhteistyö kuntien YT-alueiden kanssa on säännöllistä, ajankohtaispalavereja järjestetään kuukausittain.
POK	Viljelijätukikoulutukset järjestetään vakiintuneen mallin mukaisesti ELY-keskuksen, YT-alueen ja neuvonnan yhteistyönä. Toimivaa mallia on tarkoitus jatkaa ja kehittää. ELY-keskuksen henkilöt toimivat kouluttajina tilaisuuksissa tarpeellisessa laajuudessa.
KES	ELY-keskus järjestää koulutusta yhteistyössä YTA-alueiden ja sidosryhmien kanssa. Koulutusten suunnittelussa ja toteuttamisessa käytetään verkostomaista toimintatapaa ja vahvistetaan verkoston kaikkien osapuolten osaamista ja menettelyjen yhtenäisyyttä viljelijätukien toimeenpanon onnistumiseksi. Koulutuksia voidaan toteuttaa fyysisinä tilaisuuksina tai virtuaalisesti tilanteen mukaan.

	<p>Päävastuu viljelijäkoulutusten järjestämisessä on alueen YTA-yksiköillä. ELY-keskus varmistaa, että viljelijäkoulutuksia on kattavasti koko ELY-keskusalueella. Koulutusmääristä, -ajankohdista ja -sisällöistä sekä tiedottamisesta sovitaan yhteisesti ELY-keskuksen ja YTA-yksiköiden kesken. ELY-keskuksen tuki- ja valvontaryhmän asiantuntijaresurssia hyödynnetään myös kouluttajina.</p> <p>ELY-keskus viestittää koulutuksista omien viestintäkanaviensa kautta. Viestinnässä hyödynnetään myös maaseutuviestinnän koordinaatiotyön avulla luotua alueellista viljelijäviestinnän yhteistyötiimiä.</p>
EPO	<p>ELY-keskusten ja kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten velvoite järjestää alueellaan maataloustukiin liittyvää koulutusta viljelijöille jatkuu edelleen.</p> <p>Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ja sen yhteistoiminta-alueet sekä Ruokaviraston verkostoyksikkö ja maatalousosasto toteuttavat koulutukset yhdessä jo keväällä 2022 luodun mallipohjan perusteella.</p> <p>Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus koordinoi alueellaan koulutusten järjestelyjä ja koulutukset toteutetaan yhteistyössä YTA-alueiden kanssa. Koordinoinnissa ja järjestelyissä on mukana omalla työpanoksellaan myös jo vuonna 2023 maaseutuviestinnän koordinaattori. Koulutukset tullaan jatkossakin toteuttamaan etäkoulutuksina sekä paikan päällä toteutettuina koulutuksina. Etäkoulutusten etu on suuri tavoitettavuus ja niiden helppo tallennettavuus. Tarvittaessa niiden sisältöön on mahdollista palata myöhemmin ja tarkentaa epäselviksi jääneitä asioita. Paikan päällä toteutettavat koulutukset tarjoavat puolestaan hallinnolle ja viljelijöille tilaisuuden tavata toisiaan, keskustella ajankohtaisista aiheista ja jakaa vertaistukea.</p> <p>Koulutusaineisto saadaan Ruokaviraston Pikantista. Aineistoja voidaan käyttää koulutusten pohjana ja tarvittaessa muokata niitä kohderyhmälle sopiviksi. Koulutusten saavutettavat aineistot ja koulutuskalenteri jaetaan viestintäkoordinaattorin tai muun sovitun henkilön kautta maaseutu.fi-sivustolle, jonne on toteutettu alueille omat sivut. Koulutuksien tiedotusta ja viestintää tehdään lisäksi ELY-keskuksen ja kuntien omilla tiedotuskanavilla. Koulutusten toteutusta ja toimivuutta arvioidaan kysymällä käyttäjiltä palautetta koulutusten jälkeen. Tähänastinen koulutuspalautte on ollut positiivista.</p> <p>Viljelijäkoulutusten lisäksi jatkuvat kuukausittain järjestetyt työkoukukset YTA-päälliköiden kanssa sekä kuntien maataloustoimistojen YTA-koulutukset. Tapaamiset ja koulutukset toteutetaan mahdollisuuksien mukaan paikan päällä, mutta tilaisuuteen on mahdollista osallistua myös etäyhteyksin. YTA-koulutukset toimivat samalla myös ELY-keskuksen asiantuntijoiden omana koulutustapahtumana.</p>
POH	<p>ELY-keskus suunnittelee viljelijätukihakukoulutukset yhdessä maaseutuviestinnän koordinaattorin kanssa. ELY-keskuksen virkamiehet osallistuvat koulutuksiin luennoitsijoina ja tekevät yhteistyötä kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten ja</p>

	tuottajajärjestöjen kanssa. Koulutukset järjestetään sekä suomeksi että ruotsiksi. Hyödynnetään digitalisaation antamat mahdollisuudet.
POP	<p>ELY-keskuksella on alueen viljelijäkoulutuksissa johtava rooli ja ELY-keskus varmistaa yhteistyössä kuntien YT-alueiden ja muiden toimijoiden kanssa, että alueen viljelijöille on saatavilla ja tarjolla riittävästi koulutusta ja että koulutus on tarkoituksenmukaista sekä alueellisesti riittävän kattavaa.</p> <p>Viljelijäkoulutustilaisuuksia järjestetään yhdessä YT-alueiden kanssa ja yhteistyössä on mukana myös muita organisaatioita. Koulutuksissa on mukana ELY:n asiantuntijoita ja YT-alueen henkilöitä. Uuden tukijärjestelmän ja rahoituskauden takia koulutusta tarjotaan edelleen normaalia vuotta laajemmin.</p> <p>Tiedotetaan ympäri vuoden rahoituskauden asioista, muutoksista ja havainnoista yhteistyössä YT-alueiden ja myös muiden sidosryhmien kanssa, kuten ProAgria, MTK, alueen oppilaitokset ja muut yhteistyökumppanit. Muuta tarpeen mukaista viljelijöiden ja maatalousyrittäjien koulutusta/pellonpiennarpäiviä ym. järjestetään näiden keskeisten toimijoiden kanssa yhteistyössä.</p>
KAI	Koulutukset suunnitellaan yhteistyössä YTA-alueiden ja MTK:n kanssa. ELY-keskus osallistuu koulutuksiin, erityisesti hallinnoimiensa tukien ja valvontahavaintojen osalta.
LAP	Yhteistyö YT-alueiden toimijoiden kanssa tiivistyy, koska käytössä on maaseutuviestinnän koordinaattorin työpanosta. Viljelijätukikoulutuksissa on tarvittaessa mukana ELY:n asiantuntijoita aihealueittain (aloitustuki, investointituet, NEUVO, luomu) ELY-asiantuntijat antavat ympäristösopimukseen liittyvää koulutusta tarvittaessa myös pienemmille ryhmille kysynnän mukaan.

	7. Maaseudun kehittämisen toimeenpanotehtävien tavoitteet
	<p>1. Alueelliset maaseudun kehittämissuunnitelmat toteutuvat täysimääräisesti.</p> <p>Seuranta: MMM ja Ruokavirasto, CAP-suunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta varainhoitovuosittain</p>
ELY	ELY-keskuksen keskeiset toimenpiteet
UUD	Alueellisen suunnitelman toimeenpanossa panostetaan viestintään ja neuvontaan etenkin sidosryhmille, joilla on suora kontakti asiakasrajapintaan (esim. Leader-ryhmät ja yritysneuvojat). Kehitettävien teemojen hankkeiden aktivoimista jatketaan ja perustetaan teemaverkostoja, joiden kautta pyritään jakamaan tietoa ja edistämään toimijoiden yhteistyötä. Yleisiä tuki-infoja järjestetään, ja materiaalia kootaan helposti löydettäväksi. Hankkeiden toteutusta seurataan alusta loppuun. Rahoitusprosessia kehitetään ja henkilöstöressurssin riittävydestä ja osaamisesta huolehditaan.
VAR	<p>ELY-keskus on aktiivinen toimija alueen strategisissa verkostoissa sekä sidosryhmäkeskusteluissa tuoden esille maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä.</p> <p>ELY-keskus seuraa alueellisen rahoitussuunnitelman toteutumista ja erityisesti vihreän siirtymän rahoituskokonaisuuden toteutumaa maakunnassa suunnitelman kokonaisrahoituksen varmistamiseksi.</p> <p>Myös tuotannollisten investointien aktivoimiseksi panostetaan tiedottamiseen ja kouluttamiseen eri asiakas- ja sidosryhmissä.</p>
SAT	<p>Toimeenpanossa jatketaan tiivistä yhteistyötä ELY-keskuksen sisällä myönnön, maksatuksen, jatkotoimenpiteiden sekä viestinnän kesken. Tukien valintakäsittelyssä ovat mukana sekä yritys- että hanketukia käsittelevät henkilöt, mikä lisää valintojen strategisuutta ja ohjelman kokonaisuuden toteutumista. Sisäisen yhteistyön toimivuus korostuu myös pysyvyyden seurannan toteuttamisessa sekä toimenpiteiden lopettamisessa.</p> <p>Alueellisen viestintäkoordinaattorin myötä alueellinen yhteistyö tiivistyy entisestään ELYn, Leader-ryhmien ja kuntien YT-alueen toimijoiden kesken. ELY-keskuksen ja Leader-ryhmien yhteistyö on jatkuvaa, ratkaisukeskeistä ja vuorovaikutteista. Säännölliseen vuoropuheluun kehitetään uusia toimintamalleja ja panostetaan erityisesti yhteiseen keskusteluun CAP27-suunnitelman toimenpiteistä ja niiden mahdollisuuksista.</p>

	<p>Aktiivinen ja aloitteellinen sidosryhmätyö tukee alueellista yhteistyötä ja yhteistä strategista tekemistä, mikä edesauttaa merkittävästi ohjelman tavoitteiden toteutumista ja toimeenpanon sujuvuutta. Vuonna 2024 järjestetään erilaisia tilaisuuksia eri toimijoiden verkostojen vahvistamiseksi ja yhteistyön lisäämiseksi maaseudun kehittämistoimenpiteissä.</p>
HÄM	<p>Rahoitusta suunnattaessa huomioidaan alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelmien lisäksi hallitusohjelma 2023, uusi AVI-ELY-strategia, CAP-suunnitelma sekä tulevan vuoden talousarvioesityksen alustavat vaikuttavuustavoitteet.</p> <p>Hämeen ELY-keskus sitoutuu alueellisen suunnitelman (Hyvää elämää Hämeen maaseudulla) mahdollisimman hyvään ja täysimääräiseen toteuttamiseen vuonna 2024. Rahoitusta suunnataan vaikuttavimpiin toimenpiteisiin, sillä Hämeen ELY-keskuksella hanke- ja yritystukiin käytettävissä olevat varat ovat merkittävästi pienemmät kuin arvioitiin alueellisen suunnitelman rahoitustarpeeksi.</p> <p>Rahoitusta suunnataan erityisesti uudentyypisiin ja uuteen ohjelmakauteen hyvin soveltuviin kehittämishankkeisiin sekä vaikuttaviin yritystukiin, joilla saavutetaan mahdollisimman hyvin alueellisen suunnitelman tavoitteita. Hankkeiden valintamenettelyissä kiinnitetään erityistä huomiota hankkeiden oletettuun tuloksellisuuteen, uutuusarvoon sekä vaikuttavuuteen. Tarkemmin alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman strategisia tavoitteita on esitetty kohdissa 2–4.</p> <p>On mahdollista, että alueellisen suunnitelman toimeenpanoon vuoden 2024 aikana vaikuttaa myös hallitusohjelmaan tehty kirjaus hanke- ja yritystukien leikkauksista vuodesta 2025 alkaen.</p>
PIR	<p>Rahoitusta suunnattaessa huomioidaan hallitusohjelma, AVI-ELY-strategia, CAP-suunnitelma, Pirkanmaan alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma 2023–2027, maakuntaohjelma sekä tulevan vuoden talousarvioesityksen alustavat vaikuttavuustavoitteet.</p> <p>Rahoitusta suunnataan maatalouden rakennetukien avulla toimenpiteisiin, joissa alkutuotannon kehittämisen tavoitteina ovat kannattavuusongelman parantaminen, alkutuotannon mahdollisuuksien hyödyntäminen ilmastonmuutoksen ratkaisuihin, sukupolvenvaihdosten ja nuorten yrittäjien innostaminen, tuottajaorganisaatioiden perustaminen sekä alkutuottajien osaamistason kehittäminen.</p> <p>Ruokajärjestelmän kehittymistä vahvistetaan tukemalla hankkeissa ja yrityksissä elintarvikkeiden jalostusasteen nostamista ja lähiruokaketjujen kehittämistä, luomutuotannon volyymin ylläpitämistä sekä pirkanmaalaisen ruokakulttuurin ja -matkailun ja niihin liittyvän kuluttajaviestinnän edistämistä. Kasvuhakuisia ja potentiaalisia elintarvikealan yrityksiä ohjataan Team Finland –verkoston vientipalveluihin.</p> <p>Vahvan ja uudistuvan yrittäjyyden kehittämisen tavoitteina ovat yritysten verkostoitumisen ja yhteistyön lisääntyminen, yrittäjien osaamistason kehittäminen, yritysten uudistuminen ja innovointi sekä elinkeinotoiminnan mahdollisuuksien hyödyntäminen ilmastonmuutoksen ratkaisuihin.</p>

	<p>Maatiloja ja maaseutuyrityksiä tuetaan investointituilla rakentamiseen, koneiden ja laitteiden- sekä uuden teknologian ja liiketoimintaosaamisen hankintaan liittyen. Lisäksi yrityksille myönnetään käynnistämisen- ja kehittämistukia yritystoiminnan aloittamiseen ja uudelleen suuntaamiseen. Yritystuet suunnataan erityisesti harvaan asutulle ja ydinmaaseudulle. Elintarvikkeiden jatkojalostuksen investointeja tuetaan hyväksytyllä maaseutualueella. Maatilojen rakennetuki-investointeja tuetaan ilman aluerajoituksia.</p> <p>Vetovoimaisen ja osallistavan asuinympäristön kehittämisen tavoitteina ovat palveluiden kehittäminen ja monipaikkaisuuden tukeminen maaseudulla ja nuorten osallisuuden lisääminen kehittämistoiminnassa. Maaseudun veto- ja pitovoiman lisäämiseksi rahoitetaan laajakaista- ja vesihuoltohankkeita. Maaseudun asukkaita aktivoidaan toteuttamaan myös muita paikallisia kehittämistoimia erityisesti Leader-toiminnan kautta.</p> <p>Läpileikkaavien teemojen: ilmastonmuutos, digitalisaatio ja huoltovarmuus, kehittämisen tavoitteita edistetään kehittämällä Pirkanmaan maaseutua kestävien ratkaisujen varaan, hyödyntämällä digitalisaatiota palveluissa, työskentelyssä ja elinkeinoelämän ratkaisuissa sekä huomioimalla huoltovarmuuden näkökulma laajasti kehittämissuunnitelman toiminna.</p> <p>Kehittämissuunnitelman toimenpiteitä edistetään rahoitusvälineiden lisäksi suuntaamalla aktiivista viestintää, koulutuksia ja aktivointia CAP-suunnitelman mahdollisuuksista eri kohderyhmille.</p>
KAS	<p>Vuonna 2024 keskitytään tukemaan maatilojen ja maaseudun yritysten kilpailukykyyn positiivista kehittymistä sekä rahoittamaan tätä tavoitetta tukevia elinkeinollisia hankkeita. Yrityshankkeiden lisäksi tavoitteena on rahoittaa myös teemallisia yritysryhmähankkeita.</p> <p>Teemoittamalla hakuja vahvistetaan kehittämissuunnitelman strategisten painotusten toteutumista sekä vastataan toimintaympäristön voimakkaaseen muutokseen. Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelma tukee osaltaan Kaakkois-Suomen alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman toimeenpanoa.</p> <p>Ohjelmaviestintä on keskeisessä osassa tukemassa uuden ohjelmakauden toimeenpanoa.</p> <p>Hyvää yhteistyötä elinkeinoyhtiöiden, neuvontajärjestöjen, rahoituslaitosten ja yrittäjäjärjestöjen sekä koulutuksen järjestäjien ja TE-toimiston kanssa jatketaan. Kumppanuustoiminnan ja viestinnän avulla varmistetaan, että keskeisillä toimijoilla on ajantasaiset tiedot yritysten ja maatilojen rahoitusmahdollisuuksista sekä meneillään olevasta kehittämistoiminnasta</p> <p>Ohjelmakaudella 2014–2020 ja siirtymäkaudella (2021–2022) rahoitettujen hankkeiden toimintaa seurataan aktiivisesti. Investointien eteneminen ja niiden pysyvyys varmistetaan. Maksatuksen sujuva toiminta varmistaa osaltaan hankkeiden lopettamista ja ohjelmakauden sulkemista. Päättyneen ohjelmakauden tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta viestitään yhteistyöverkoston kanssa.</p>

ESA	<p>Tavoite toteutuu. Vuoden 2023 hankehaut ovat osoittaneet, että aktiivisuutta maaseudun kehittämiseen maakunnan alueella edelleen riittää. Merkittävä osa keittämishankemuksista on alueiden välisiä, mikä osaltaan parantaa hankkeiden toteutumismahdollisuuksia ja toisaalta laajentaa hanketoimijoiden lukumäärää ja osaamis pohjaa. Ympäristö- ja ilmastoteemaan liittyen tullaan järjestämään ainakin yksi Järvi-Suomen alueen teemahaku.</p> <p>ELY-keskuksen asiantuntijat viestivät aktiivisesti kehittämismahdollisuuksista, osallistamalla alueella järjestettäviin tilaisuuksiin ja keskusteluihin. ELY-keskus järjestää omin voimin ja yhdessä leader-toimijoiden kanssa rahoitusinfoja sekä virtuaalisesti, että läsnä-tilaisuuksina. Hakemusneuvonta ja -käsittely on aktiivista ja ratkaisukeskeistä. Kehittäjätoimijoiden kanssa käydään keskusteluja, joissa kehittämistarpeita ja -ajatuksia kartoitetaan.</p>
POS	<p>Alueellisen kehittämissuunnitelman täysimääräisen toteuttamiseen on vielä varsin runsaasti matkaa. Tulevan vuoden aikana ovat ilmeisesti lähes tulkoon kaikki toimenpiteet käytössä koko vuoden aikana, joten vuotta voi pitää ensimmäisenä täytenä toteutusvuotena. Jatkovuosille uhkaa luovat säästöpainet ja leikkaukset sekä niiden kohdentamiset. ELY-keskus toivoo mahdollisimman nopeasti tietoa leikkausten kohdentamisista, jotta toiminnan suunnittelu muutosten huomioimiseksi on mahdollista käynnistää mahdollisimman pian.</p> <p>Alueelliset painopisteet nivoutuvat tiiviiksi osaksi ns. normaalia toimeenpanoa ja ne täydentävät ja fokuoivat EU:n tasoiset tavoitteet ja kansalliset painopisteet alueen vahvuuksia hyödyntäviksi ja asiakkaiden tarpeisiin perustuvaksi kokonaisuudeksi. Työ on koko rahoituskauden kestävä ja pitkäjänteistä. Toisen ohjelmavuoden tärkeimpänä tavoitteena on saada hyödynnettyä tämän kauden uudet toimenpiteet laaja-alaisesti ja mahdollisimman hyvin.</p>
POK	<p>Resurssit kohdennetaan strategian mukaisesti vaikuttaviin ja tuloksia tuottaviin hankkeisiin.</p> <p>Hakijoita aktivoidaan hankkeiden saamiseksi sellaisiin toimenpiteisiin, jotka ovat ohjelman tulosten saavuttamiseksi tarpeellisia ja vaikuttavimpia.</p> <p>Alueellisessa suunnitelmassa asetettujen tulosindikaattorien toteutumista seurataan ja edistymisestä raportoidaan ELY-keskuksessa ja sidosryhmille.</p> <p>Kumppaneita ja sidosryhmiä pidetään ajan tasalla ohjelman toteutustilanteesta sekä toteutetaan aktivointitoimenpiteitä yhdessä kumppanuusverkoston kanssa.</p> <p>Toimenpiteitä yhteensovitetaan Leader -ryhmien ja muiden julkisten rahoittajien kesken.</p>
KES	<ul style="list-style-type: none"> • Hakujen aktivointi: pyritään siihen, että alueellisen suunnitelman kaikki painopistealueet lähtevät toteutumaan tasapainoisesti suunnitelmassa tavoitellulla laajuudella • Painotetaan kehittämishankkeiden toteuttajille toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden raportointia heti käynnistysvaiheessa ja toteutuksen aikana ja tuotetaan toimijoille sitä tukevia työkaluja (ohjeistusta tms.)

	<ul style="list-style-type: none"> • Maksuasteen osalta maaseutus suunnitelman täysimääräistä toteutumista tuetaan aktiivisella tuensaajia hakemaan kustannuksia maksuun säännöllisesti, tarvittaessa vaikkapa pienemmissä maksuerissä, jotta käsittelyssä olevien maksuhakemusten määrät pysyisivät mahdollisimman tasaisina. Maksuhakemuksen mukana toimitettavat toimintaraportit auttavat myös hankkeen toteutuksen seuranta. • CAP-kauden rahoitusmahdollisuuksista ja aikatauluista viestitään sähköisesti ja erilaisissa tapahtumissa ja tapaamisissa. Tilanteen salliessa koulutusten/infotilaisuuksien ja tapahtumien järjestämisen, tehdään niitä yhteistyössä kumppaneiden ja sidosryhmien kanssa. • Tiivistetään ELY-keskuksen ja paikallisten yritysneuvojen (ml. kehittämissyhtiöt ja kuntien elinvoimayksiköt) yhteistyötä tietoisuuden lisäämiseksi ja tuen hakuprosessin tehostamiseksi • Luomutuotantoalan lisääminen ja keski-suomalaisen luomutuotteiden lisääminen markkinoille on haasteellista. Ala vaatisi valtakunnallisia edistämistoimia (myös politiikkamuutoksia) ja muutoksia kuluttajakäyttäytymisessä
EPO	<p>Etelä-Pohjanmaan alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman 2023–2027 toimeenpano hanke-, yritys- ja rakennetukien osalta on aloitettu MMM:n ja Ruokaviraston ohjeistaman aikataulun mukaisesti.</p> <p>Etelä-Pohjanmaan alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma laadittiin laajassa yhteistyössä alueen keskeisten toimijoiden ja sidosryhmien kanssa, joka edesauttaa alueellisen kehittämissuunnitelman toimeenpanoa. Etelä-Pohjanmaan alueellisessa maaseudun kehittämissuunnitelmassa 2023–2027 kohti kestävää tulevaisuutta maaseudun kehittämisen painopisteiksi määriteltiin yhdessä alueen toimijoiden kanssa: Ruokaprovinssin kehittäminen, yritystoiminnan ja yrittäjyyden edistäminen sekä maaseudun elinvoima ja asukkaiden hyvinvointi. Tärkeinä läpileikkaavina tavoitteina on huomioitu osaamisen lisääminen, digitalisaatio, ympäristötoimet sekä ilmastonmuutos ja kestävä luonnonvarojen käyttö.</p> <p>ELY-keskus on valmistautunut toimeenpanon aloitukseen aktiivisella ja kouluttamalla keskeisiä toimijoita ja sidosryhmiä uuden rahoituskauden toimeenpanomenettelyihin. Olennaisena osana sujuvaan toimeenpanon aloittamiseen on kuulunut myös henkilöstön osaamisen vahvistaminen, johon on valmistauduttu osallistumalla aktiivisesti ohjaavien tahojen järjestämiin koulutuksiin ja muihin tilaisuuksiin. Alueviestijä on keskeisessä viestinnällisessä koordinointi- ja toimeenpanoroolissa uusista tukimahdollisuuksista viestittäessä. Jatketaan tiivistä yhteistyötä alueen Leader-ryhmien kanssa.</p> <p>Vuonna 2024 jatketaan aktiivista viestintää rahoituskauden tukimahdollisuuksista. Hanke-, yritys- ja rakennetukien osalta rahoituskauden ensimmäiset tukijaksot ovat olleet hakemusmääriltään aktiivisia ja se luo vahvaa uskoa alueellisen suunnitelman täysimääräiseen toteutumiseen. Hakemuksia on ohjautunut alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman kaikkiin painospisteisiin. Kehittämisinto alueella on aktiivista.</p>
POH	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedotetaan aktiivisesti ja monipuolisesti maaseutuviestinnän koordinaattorin avulla alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteista ja toimenpiteistä sekä haettavista tukimuodoista

	<ul style="list-style-type: none"> • Viestinnässä ja toiminnassa hyödynnetään ELY-keskuksen laajaa verkostoa ja läheistä yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Viestintä, yhteistyö ja verkostoituminen on ollut erikoisen aktiivista vuoden 2023 aikana sekä paikallisesti että valtakunnallisesti • Pyrimme parantamaan ja uudistamaan tiedottamista, esim. olemme tehneet palautekyselyn koskien meidän uutiskirjettämme • Tavoitteiden saavuttaminen vuonna 2024 riippuu paljon siitä, miten hyvin eri tukien maksatukset pääsevät käyntiin • Edistetään huoltovarmuutta tukemalla koko ruuantuotannon prosessia • Parannetaan viljelijöiden ja muiden yrittäjien kriisinkestävyyttä mm tukemalla uusia tehokkaita energiainvestointeja • Tuetaan elinkeinoja kehittäviä kehittämishankkeita ja yritysryhmähankkeita sekä yrityskohtaisia toimenpiteitä, jotka luovat uusia työpaikkoja ja kerrannaisvaikutuksia maaseudulle. • Ylläpidetään kylien elinvoimaisuutta ja varmistetaan, että maaseutu on hyvä paikka asua ja yrittää. • Rahoitetaan hankkeita ja investointeja, jotka edistävät ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua maaseudulla sekä parantavat palvelujen saatavuutta. • Panostetaan elintarviketurvallisuuteen ja erityisesti uusien kasvintautivirusten leviämisen estämiseen. • Panostetaan kasvinterveyslainsäädännön osaamisen lisäämiseen • Rahoitetaan hankkeita ja investointeja, jotka hyödyntävät digitaalisuutta sekä parantavat maatalouden kannattavuutta. Rahoitetaan kustannuksia vähentäviä toimenpiteitä • Tuetaan hankkeita, joissa tavoitteena on sukupolvenvaihdosten edistäminen, jotta saadaan uusia nuoria yrittäjiä • Tuetaan hankkeita, joissa korostuu lähiruoka ja luomutuotanto • Tuetaan toimenpiteitä ja hankkeita, joiden tavoitteena on energiakustannusten laskeminen, energiatehokkuuden lisääminen sekä uusiutuvan energian käytön lisääminen • Tuetaan toimenpiteitä ja investointeja, joilla hyödynnetään kiertotaloutta ja biotaloutta. Tuetaan luonnonvarojen kestävää käyttöä • Edistetään digitaalisten palvelujen luomista ja käyttöä • Panostetaan vesistöjen ja ympäristön suojeluun mm kiertotalouteen, ravinteiden kierrätykseen ja happamien sulfaattimaiden ongelman lieventämiseen • Seurataan hankkeiden ja investointien toteutumista ja ryhdytään toimenpiteisiin, jos hankkeet eivät toteudu suunnitellulla tavalla.
POP	<p>Järjestetään säännöllisesti ajankohtaisia hakuinfoja ja tilaisuuksia rahoituskaudesta kehittämissuunnitelman toteuttamisen tueksi. Jatketaan maaseutuforum tapahtumien järjestämistä maatalouden ja maaseudunkehittäjäverkoston kumppanuuden ja osaamisen kehittämiseksi.</p> <p>Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämissuunnitelman varoja suunnataan uuden suunnitelman mukaisiin toimenpiteisiin, jotka ovat laajasti edellä kuvattuna. Alueellisen maaseutus suunnitelman mukaan yritystukien rahoitus on ensisijaista ja niihin osuutta kehittämisvaroista pyritään nostamaan entisest.</p>

	<p>ELY-keskuksen paikallisena menettelynä jatketaan ns. teemaryhmien toimintaa, joihin on kerätty asiantuntijoita eri vastuualueilta, maakuntaliitosta sekä muista viranomaistahoista. Ryhmien yhtenä tehtävänä on yhteensovittaa eri rahastojen toimintaa.</p> <p>ELY-keskus tekee laajaa alueellista ja valtakunnallista yhteistyötä ja tässä hyödynnetään maaseutuverkostopalveluita. Lisäksi yhteistyötä ja yhteensovittamista tehdään monella tasolla alueellisesti, kuten mm. maakunnan yhteistyöryhmän alaisessa maaseutujaostossa, maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristössä ja eri kehittämisverkostoissa.</p>
KAI	<ul style="list-style-type: none"> • Viestitään tehokkaasti tukimahdollisuuksista. • Edellytetään selkeitä hankesuunnitelmia. • Järjestetään tarvittavaa koulutusta hakijoille. • Tehdään ripeästi tuki- ja maksatuspäätökset. • Pyydetään ja tarkistetaan suoriteindikaattorit ja lopetetaan päättyneet hankkeet. • Hyödynnetään maaseutuverkostoyksikön ja alueviestijäverkoston tuki. • Jatketaan hyvää yhteistyötä Leader-ryhmien ja muiden rahoittajien (EAKR, ESR, JTF, Finnvera, pankit) kanssa. • Jatketaan yrityskehittämisverkoston tapaamisia. • Jatketaan maaseuturyhmän toimintaa. • Valitaan rahoitettavaksi parhaita tuloksia antavat hankkeet. • Osallistutaan ohjaavien tahojen järjestämään koulutukseen. • Turvataan riittävät resurssit. • Tavoitellaan asetettuja määrällisiä tavoitteita.
LAP	<p>Alueellisissa kehittämissuunnitelmissa kehittämisen painopisteenä ohjelmakauden alussa on laajojen, koko Lappia koskevien hankekokonaisuuksien tehokas käynnistäminen ja hyödyntäminen kentän aktivoinnissa. Teemoina näissä ovat mm. laajakaistakehittäminen ja osuuskuntien yhteistyö, ympäristö- ja ilmastotoimien aktivointi ja kiertotalous.</p> <p>Kaikissa teemoissa tehdään tiivistä yhteistyötä Lapin Leader-ryhmien kanssa. Yrityshankkeissa pyritään löytämään parhaat ratkaisut hyödyntää sekä ELY- että Leader-ryhmien yritystukia.</p> <p>Tavoitteena on suunnata rahoituksesta vähintään 45 % yrityshankkeisiin, mutta jos tämä ei toteudu vuonna 2024, rahoitusta ohjataan tarkoituksenmukaisesti kehittämishankkeisiin.</p> <p>Tavoitteena on sitoa koko kehys vuonna 2024.</p>

2. Maaseutuohjelman (2015–2020) yritys- ja hanketukien (momentti 30.10.64) alueellisten valtuuksien EU:n rahoitusosuuden maksujen osuus sidonnoista on 100 % 31.12.2024. (Ei sisällä valtakunnallisesti yhdelle ELY-keskukselle hallinnoitavaksi kohdennettua valtuutta.)	3. Maaseutuohjelman siirtymäkauden (2021–2022) yritys- ja hanketukien (momentti 30.10.64) sekä maatalouden rakennetukien (momentti 30.10.40) alueellisten valtuuksien EU:n rahoitusosuuden maksujen osuus sidonnoista on vähintään 80 % 31.12.2024 molemmissa erikseen. (Ei sisällä valtakunnallisesti yhdelle ELY-keskukselle hallinnoitavaksi kohdennettua valtuutta.)	4. Elpymisvarojen (momentti 30.10.64 ja momentti 30.10.40 molemmat erikseen) maksujen osuus sidonnoista on vähintään 80 % 31.12.2024.	5. CAP27- rahoitussuunnitelman yritys- ja hanketukien (momentti 30.10.64) alueellisten valtuuksien EU:n rahoitusosuuden toteutuneiden maksujen osuus kokonaisuudesta on vähintään 12 % 31.12.2024 mennessä. (Ei sisällä valtakunnallisesti yhdelle ELY-keskukselle hallinnoitavaksi kohdennettua valtuutta.). Maatalouden rakennetukien (momentti 30.10.40) EU:n rahoitusosuuden toteutuneiden maksujen osuus kokonaisuudesta on vähintään 14 % 31.12.2024 mennessä.

ELY	ELY-keskuksen ennakkoarvio tavoitteen saavuttamisesta	ELY-keskuksen ennakkoarvio tavoitteen saavuttamisesta	ELY-keskuksen ennakkoarvio tavoitteen saavuttamisesta	ELY-keskuksen ennakkoarvio tavoitteen saavuttamisesta
UUD	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida.
VAR	Tavoitetta ei saavuteta.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
SAT	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida.
HÄM	Tavoitteen saavuttaminen on epätodennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida.
PIR	Tavoitetta ei saavuteta.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
KAS	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
ESA	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
POS	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida.
POK	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
KES	Tavoite saavutetaan.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoite saavutetaan.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
EPO	Tavoitetta ei saavuteta.	Tavoitteen saavuttaminen on epätodennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on epätodennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
POH	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida.
POP	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
KAI	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
LAP	Tavoite saavutetaan.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.

	6. Ohjelmakauden 2014–2020 (2022) loppuun maksetut yritys- ja hanketukien sekä rakennetukien toimet on järjestelmässä lopetettu ja niiden seurantatiedot on tallennettu oikein.		
ELY	ELY-keskuksen ennakoarvio tavoitteen saavuttamisesta		
UUD	Tavoite saavutetaan.		
VAR	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.		
SAT	Tavoite saavutetaan.		
HÄM	Tavoite saavutetaan.		
PIR	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.		
KAS	Tavoite saavutetaan.		
ESA	Tavoite saavutetaan.		
POS	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.		
POK	Tavoite saavutetaan.		
KES	Tavoite saavutetaan.		
EPO	Tavoite saavutetaan.		
POH	Tavoite saavutetaan.		
POP	Tavoite saavutetaan.		
KAI	Tavoite saavutetaan.		
LAP	Tavoite saavutetaan.		
	7. Yritystukihakemusten käsittelyaika on enintään 50 vrk (mediaani vrk)*).	8. Hanketukihakemusten käsittelyaika on enintään 80 vrk (mediaani vrk)*).	9. Maksuhakemusten käsittelyaika on enintään 30 vrk (mediaani vrk).*)

ELY	ELY-keskuksen ennakoarvio tavoitteen saavuttamisesta	ELY-keskuksen ennakoarvio tavoitteen saavuttamisesta	ELY-keskuksen ennakoarvio tavoitteen saavuttamisesta
UUD	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
VAR	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoite saavutetaan.
SAT	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
HÄM	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä
PIR	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida.	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida.	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida.
KAS	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä
ESA	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
POS	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttamista ei voida arvioida.
POK	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä
KES	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoite saavutetaan.
EPO	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
POH	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
POP	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
KAI	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.	Tavoite saavutetaan.
LAP	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.	Tavoitteen saavuttaminen on epätodennäköistä.

10. ELY-keskus tarkistaa ja hyväksyy omasta kiintiöstään rahoitettujen yritys- ja hanketukien seurantatietojen vuoden 2023 toteumat 15.2.2024 mennessä.

*) Käsittelyaika lasketaan 1.1.-31.12.2024 välillä vireille tulleista hakemuksista. Yritys- ja hanketukihakemusten käsittelyaika (mediaanivrk) lasketaan valintajakson päättymispäivämäärästä siihen saakka, kunnes päätös asiakkaalle on tehty. Mukaan lasketaan myös se aika, jolloin hakemus on ollut asiakkaan täydennettävänä. Tavoite koskee EU:n maaseuturahaston osarahoittamia toimia. Maksuhakemusten käsittelyaika tarkoittaa maksuhakemuksen Hyrrä-järjestelmässä vireille tulon ja hakemuksen maksamispäätöspäivämäärän välistä aikaa vuorokausina. Maksuhakemusten tavoite koskee myös rakennetukia. Leader-ryhmien kautta tulleiden hakemusten käsittelyaika ELY-keskuksissa alkaa siitä, kun hakemus on lähetetty Hyrrä-järjestelmän kautta ELY-keskuksen käsiteltäväksi ja päättyy, kunnes päätös asiakkaalle on tehty. Käsittelyajan seurantaraportit ajetaan siten, että vuonna 2024 vireille tulleiden hakemusten lopullinen käsittelyaika voidaan todeta.

	<p>8. CAP-viestinnän tavoitteet</p> <p>Maaseutuviestinnän koordinaattori koordinoi alueellisen CAP-viestintäsuunnitelman vuodelle 2024 yhteistyössä Leader-ryhmien sekä kuntien toimijoiden kanssa. ELY-keskus varmistaa, että Leader-ryhmät ja kunnat osallistuvat alueelliseen viestintätöyöhön tasavertaisina toimijoina. Maaseutuviestinnän koordinaattori osallistuu valtakunnallisen viestintäverkoston työhön ja sitoutuu yhdessä sovittaviin tavoitteisiin ja periaatteisiin.</p> <p>Seuranta:</p> <p>ELY-keskus raportoi toteuman ELY-keskusten toimialaneuvotteluissa syksyllä 2024.</p>
ELY	<p>ELY-keskuksen tarkempi kuvaus maaseutuviestinnän koordinaattorin tehtävistä, viestintäyhteistyöstä ja viestintäsuunnitelman toteuttamisesta alueella vuonna 2024</p>
UUD	<p>Maaseutuviestinnän koordinaattori aloittaa loppusyksyllä 2023 alueellisen CAP-viestintäsuunnitelman valmistelun vuodelle 2024, pohjaten sen valtakunnalliseen viestintäsuunnitelmaan. Suunnitelmasta keskustellaan ELY-keskuksen, Leader-ryhmien ja kuntien yhteistoiminta-alueiden muodostamassa viestinnän ydinryhmässä joulukuussa 2023.</p> <p>Alueellista viestintäsuunnitelmaa toteutetaan Uudellamaalla yhteisesti ja suunnitelmallisesti vuoden 2024 ajan, ja sen toteutumista seurataan viestinnän ydinryhmässä.</p> <p>Maaseutuviestinnän koordinaattori osallistuu aktiivisesti valtakunnallisen viestintäverkoston sekä ruotsinkielisen viestintäverkoston työhön. Koordinaattori edistää yhdessä sovittuja tavoitteita tasapuolisuutta noudattaen ELY-keskuksen, Leader-ryhmien ja kuntien yhteistoiminta-alueiden kanssa.</p> <p>Lisäksi alueen hankkeille ja sidosryhmille järjestetään laajempi Uudenmaan viestintäfoorumi vuosittain.</p>
VAR	<p>Alueviestijän tehtävä käynnistyi valtakunnallisesti laaditulla tehtäväkuvalla. Alueen kaksikielisyys on huomioitu rekrytoinnin lisäksi kilpailuttamalla viestinnän käännöspalvelut suunnitelmakaudelle. Tehtävä sijoittuu maaseutupalvelut -yksikköön, joka vastaa ohjelman rakenne-, yritys- ja hanketukien hallinnoinnista, mutta tehtäväkuvansa mukaisesti edistää koko ohjelman toteuttamista myös maatalousyksikön tukena. Alueviestijän tehtävänä on koordinoida ja organisoida viestintää, jonka substanssisällön tuottavat ELY-keskuksen asiantuntijat. Alueviestijä toimii aktiivisesti osana valtakunnallista viestintäverkostoa ja hän vie alueellisia tarpeitamme valtakunnalliseen viestintään.</p>

	<p>Viestintää ohjaamaan on perustettu yhteistyöryhmä, jossa ovat edustettuina ELY-keskuksen lisäksi Leader-ryhmät ja YT-alueet. Maaseutuviestinnän koordinaattori on mukana yksikkönsä johtotiimissä sekä kahden yksikön yhteisen maaseututoimen johtotiimissä, minkä lisäksi yhteistyö ELY-keskuksen muun viestinnän kanssa on tiivistä mm uutiskirjeiden sisällön tuottamisessa. Viestintään laaditaan vuotuinen viestintäsuunnitelma, minkä lisäksi laaditaan sidosryhmiä kuullen viestintästrategia. Viestintäyhteistyön suuntaviivoja on kirjattu mm. ELY-Leader -yhteistyösopimukseen.</p>
SAT	<p>Maaseutuviestinnän koordinaattori edistää Satakunnan ELY-keskuksen, Leader-ryhmien ja YT-alueiden viestintätoimia ja verkottaa sitä valtakunnallisella tasolla muiden CAP27-toimijoiden kanssa. Yhteistyössä kehitetään viestintäkokonaisuutta, kampanjoita ja viestintäkeinoja maaseuturahoituksen vaikuttavuuden maksimoimiseksi.</p> <p>Satakunnan maaseutuviestinnän strategisesta ohjauksesta vastaa maaseutuviestinnän ohjausryhmä, joka koostuu Satakunnan ELY-keskuksen, alueella toimivien viiden Leader-ryhmän sekä neljän YT-alueen edustajista. Maaseutuviestinnän koordinaattorin kanssa käytännön viestintätoimia suunnittelee ja valmistelee säännöllisesti kokoontuva maaseutuviestinnän työryhmä, johon kuuluvat maaseutuviestinnästä vastaavat henkilöt Satakunnan ELY-keskuksesta, Satakunnassa toimivista Leader-ryhmistä sekä YT-alueilta. Yhteistyöryhmien avulla varmistetaan, että kaikki toimijat osallistuvat tasavertaisesti yhteisen viestinnän toteuttamiseen.</p> <p>Satakunnassa toteutetaan vuodelle 2024 laadittua alueellista maaseutuviestinnän suunnitelmaa, jonka valmistelusta vastaa maaseutuviestinnän koordinaattori. Suunnitelman valmisteluun ja toteutukseen osallistetaan Leader-ryhmät sekä kuntien toimijat. Maaseutuviestinnän koordinaattori osallistuu aktiivisesti valtakunnallisen viestintäverkoston toimintaan ja välittää valtakunnallisen tiedon alueen toimijoille. Lisäksi maaseutuviestinnän koordinaattori sovittaa valtakunnallista viestintää alueellisiin tarpeisiin ja huolehtii, että valtakunnalliset tavoitteet otetaan huomioon alueellisessa viestinnässä ja viestintäsuunnitelmassa.</p>
HÄM	<p>Maaseutuviestinnän koordinaattori edistää Hämeen ELY-keskuksen, Leader-ryhmien ja ELY-alueen kuntien YT-alueiden viestintätoimia EU:n maatalouspolitiikkaan liittyen toimien edellä mainittujen tahojen välissä. Maaseutuviestinnän koordinaattori toimii myös alueellisen ja valtakunnallisen viestinnän välissä osallistuen aktiivisesti valtakunnallisen viestintäverkoston toimintaan. Maaseutuviestinnän koordinaattori soveltaa valtakunnallista viestintää alueellisiin tarpeisiin ja huolehtii, että valtakunnalliset tavoitteet otetaan huomioon alueellisessa viestinnässä ja viestintäsuunnitelmassa.</p> <p>Maaseutuviestinnän koordinaattori valmistelee alueellisen CAP-viestintäsuunnitelman vuodelle 2024 pohjaten sen valtakunnalliseen viestintäsuunnitelmaan. Suunnitelmasta keskustellaan ELY-keskuksen, Leader-ryhmien ja kuntien yhteistoiminta-alueiden muodostamassa Hämeen alueellisessa EU:n maatalouspolitiikan viestintäryhmässä. Laadintaprosessiin osallistetaan ELY-keskuksen, YT-alueiden ja Leader-ryhmien asiantuntijat.</p> <p>Hämeessä maaseutuviestinnän strategisesta ohjauksesta vastaa Hämeen alueellinen EU:n maatalouspolitiikan viestintäryhmä tukien maaseutuviestinnän koordinaattorin työtä ja viestintää. Ryhmässä ovat edustettuina Hämeen ELY-keskus, alueen Leader-ryhmät ja kuntien YT-alueet. Lisäksi lähemmäksi käytännön viestintätyötä ja asiakasrajapintaa on perustettu kaksi viestinnän</p>

	<p>työnyrkkiä tukemaan koordinaattoria viestintätyössä ja tekemään osaltaan viestintää. Toinen nyrkki on maatalousasioihin keskittyvä ja toinen maaseudun kehittämiseen fokusoituva. Toisessa nyrkissä ovat edustettuna ELY-keskus ja Leader-ryhmät ja toisessa ELY-keskus sekä YT-alueet. Viestintäkoordinaattori kuuluu molempiin. Lisäksi koordinaattori tekee yhteistyötä tiiviisti ELY-keskuksen viestintätiimin kanssa.</p>
PIR	<p>Alueellinen CAP27-rahoituksen viestintä toteutetaan maaseutuviestinnän koordinaattorimallilla. Viestintä kattaa CAP-suunnitelman kokonaisuudessaan: suorat viljelijätuet, luonnonmukaisen tuotannon sitoumukset, ympäristösopimukset ja -korvaukset, maatalouden rakennetuet, hanke- ja yritystuet sekä neuvontakorvauksen. Lisäksi huomioidaan elintarviketurvallisuudesta viestiminen. Alueellisen CAP-viestinnän koordinoimiseksi on perustettu viestinnän työryhmä, jossa on edustettuna CAP-suunnitelman toteuttajatahot (ELY-keskus, YT-alueet, Leader-ryhmät). Lisäksi kootaan alueellinen CAP-viestintäverkosto, johon kutsutaan mukaan CAP27-toteutukseen olennaisesti liittyviä sidosryhmiä, kuten tuottajajärjestö, kehittämisorganisaatioita, oppilaitoksia, yrittäjäjärjestö ja muita alueen kehittämistoimintaan osallistuvia tahoja.</p> <p>Viestintäsuunnitelma laaditaan syksyllä 2023 maaseutuviestinnän koordinaattorin tehtävän perehtymisvaiheen jälkeen. Viestinnän suunnittelu, toimenpiteiden valinta ja toteutumisen seuranta toteutuu viestinnän työryhmän toimesta. Viestinnän toimet rahoitetaan ELY-keskuksen teknisestä avusta.</p>
KAS	<p>Kaakkois-Suomen alueellinen maaseudun viestintäsuunnitelma vuodelle 2024 laaditaan yhteistyössä alueen neljän Leader-ryhmän sekä kolmen kuntien yhteistoiminta-alueen kanssa. Viestintäsuunnitelman toimeenpanoa tukee alueellinen "Capina-ryhmä", joka koostuu edellä mainituista toimijoista. Alueviestinnässä on tärkeää, että mahdollisimman moni maaseudun paikallinen tai alueellinen toimija osallistuu aktiivisesti verkoston toimintaan.</p> <p>Viestinnän painopisteinä ovat uuden ohjelmakauden käynnistyminen eri toimenpiteineen sekä päättyneen kauden tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta kertominen. Viestinnässä korostetaan ohjelman ympäristötavoitteita. Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelman puitteissa tehdään viestintäyhteistyötä.</p> <p>Viestintää toteutetaan monikanavaisesti ja sosiaalista mediaa aktiivisesti hyödyntäen (Facebook, Instagram, X ja Youtube). Maaseutu.fi/kaakkois-suomi -sivusto ja ELY-keskuksen kotisivut ovat keskeiset verkkosivut.</p> <p>Hankkeiden aloituspalavereissa kannustetaan toimijoita viestimään aktiivisesti sekä ohjataan heitä eri viestintäkanavien käyttöön. Lisäksi hanketoimijoille järjestetään verkostotapaamisia, joissa keskitytään viestintään liittyviin aiheisiin. Hanketoteuttajia ja mediaa kannustetaan seuraamaan maaseutu.fi -sivustoa sekä hyödyntämään sivuston tapahtumakalenteria, hankekortteja ja keskusteluryhmiä.</p> <p>Tiedotteita ja uutisia julkaistaan aktiivisesti. Neljä kertaa vuodessa kootaan rahoitustiedote sekä myös tiedote päättyneiden hankkeiden tuloksista. Vuoden 2023 alusta aloitetun Kestävää kasvua Kaakkois-Suomen maaseudulta -uutiskirjeen julkaisemista</p>

	<p>jatketaan joka toinen kuukausi. Uutiskirjeellä on yli 1200 tilaajaa, jotka ovat sekä viljelijöitä, yrittäjiä että maaseudun kehittäjiä. Kerran vuodessa järjestetään LokaLive-videotapahtumia, joissa esitellään rahoitettuja kohteita lyhyillä videoilla.</p> <p>ELY-keskus osallistuu yrityksille ja kehittämistoimijoille järjestettyihin tapahtumiin, joissa viestitään maaseuturahaston rahoitusmahdollisuuksista ja tuloksista. Valtakunnallisten ja alueiden välisten hankkeiden aluetiedotusta vahvistetaan aiempaa tiiviimmällä yhteydenpidolla.</p>
ESA	<p>ELY-keskuksen johdolla maaseutuviestintään kootaan maaseututoimijoiden foorumi, jossa maaseudun kehittämistoimijat ovat aktiivisesti yhteydessä toisiinsa. Leader-toimijat ja kuntien maaseutuviranomaiset ovat olleet CAP-viestinnän suunnittelussa aktiivisesti mukana aina viestintäkoordinaattorin rekrytoinnin suunnittelusta asti. Viestintäkoordinaattorin tehtävän tueksi em. toimijoiden joukosta on koottu työryhmä, joka kokoontuu aktiivisesti koordinaattorin johdolla. Työryhmä valmistelee viestintäsuunnitelman vuodelle 2024. Viestinnän toteutumista seurataan myös alueellisen maaseudun kehittämisohjelman seurantaryhmässä.</p> <p>Viestintäkoordinaattori osallistuu aktiivisesti valtakunnalliseen verkostotyöhön.</p> <p>Viestintäsuunnitelman toteutusta seurataan ja raportoidaan alueellisen maaseutuohjelman seurantaryhmässä.</p>
POS	<p>Pääasiallisena tehtäväkokonaisuutena maaseutuviestinnän koordinaattorilla on CAP-suunnitelman alueellinen viestintä, alueellisen suunnitelman viestintä ja tästä viestintäkokonaisuudesta vastaaminen. Maaseutuviestinnän asiantuntija vastaa CAP-suunnitelman alueellisten tulosten ja vaikuttavuuden sekä hyvien käytäntöjen saattamisesta viestinnälliseen muotoon. Maaseutuviestinnän koordinaattori toimeenpanee tehtäviään ELY-keskuksen, Leader-ryhmien ja kuntien yhteistyönä. Maaseutuviestinnän asiantuntija kehittää alueella CAP-viestintäverkoston organisointia ja käytännön viestintätyötä. Maaseutuviestinnän koordinaattorin tehtävä määritellään tarkemmin tehtävänkuvassa ja toimitetaan tarvittaessa ohjaaville tahoille.</p> <p>Viestintäsuunnitelma 2024</p> <p>Alueellinen viestintäsuunnitelma vuodelle 2024 pohjautuu alueellisiin tarpeisiin, joita on noussut uuden kauden alkaessa vuonna 2023. Viestintäsuunnitelman kokoamisesta, kehittämisestä ja toteuttamisesta vastaa maaseutuviestinnän koordinaattori yhdessä kehittämisvastaavien kanssa. Viestintäsuunnitelmassa on määritelty strategiset tavoitteet viestinnälle niin valtakunnallisesti, kuin alueellisesti. Vuodelle 2024 laaditaan alueellinen viestintäsuunnitelma ja viestintää lähdetään kehittämään suunnitelman pohjalta, suunnitelmassa otetaan kuitenkin tilaa muutoksille. Painopisteissä huomioidaan ja toteutetaan ELY-keskuksen oma viestintästrategia ja alueellisen kehittämissuunnitelman viestinnän arvot.</p> <p>Painopisteinä viestintäsuunnitelmassa vuodelle 2024 on muun muassa:</p>

	<p>-Alueviestintämallin vakiinnuttaminen -Viljelijätuki toimintamallin rakentaminen ja käyttöönotto -Kohderyhmien tasapuolisuus / huomioiminen eri kanavissa -Sidosryhmien ja kumppaneiden yhteistyön tiivistäminen (sis. media) -Viestinnän mittariston luominen ja käyttöönottoaminen, datan hyödyntäminen</p> <p>Vuonna 2024 viestintäsuunnitelmassa tavoitteena on kokonaisvaltaisesti alueviestintämallin suunnittelun toimeenpano ja käytäntöjen vakiinnuttaminen. Vuosi 2023 oli viestinnässä uuden opettelua ja uusien avauksien suunnittelua. Toiveina on saada alueviestijämallin selkeämmäksi, vakiinnuttaa se osaksi operatiivista toimintaa tasapuolisesti eri ryhmien välillä (Leader-ryhmät, YTA-alueet ja ELY-keskus). Tasapuolisuus tulee huomioida viestinnässä kokonaisvaltaisesti, erityishuomioina kohderyhmien tasapuolisuus viestintäkanavissa.</p> <p>Sidosryhmien ja kumppaneiden välistä yhteistyötä tiivistetään ja etsitään yhteisiä hyviä toimintamalleja. Vuoden 2024 aikana luodaan viestinnän mittaristo ja seurantamallit, tavoitteina että vuoden loppupuolella viestintää ohjaa saatu data.</p> <p>Valtakunnallisen viestintäverkoston yhteistyötä ja tiedonvaihtoa muiden alueellisten toimijoiden kanssa kuin maaseutuviestinnän koordinaattoreiden tulee parantaa ja tiedonvaihtoa edistää. Verkoston tulee huomioida, että ELY-keskus toimii maaseutuviestinnän koordinaattoreiden työnantajana ja toiminta rahoitetaan ELY-keskukselle osoitetusta teknisestä avusta.</p>
POK	<p>Alueella laaditaan maaseudun kehittämisen ja maaseutusuunnitelman toimeenpanon viestintästrategia yhdessä Leader-ryhmien ja YT-alueen kanssa, jossa sovitaan yhteisistä tiedotustoimenpiteistä, toimeenpanosta ja tiedotuksen työnjaosta sekä resurssoinnista. Alueviestijän tehtävän integroidaan ELY-keskuksen muuhun maaseuturahastoviestintään ja sen resursseihin. Alueviestijä ylläpitää ja kehittää maaseutu.fi Pohjois-Karjalan aluesivustoa sekä alueellisia some -kanavia.</p>
KES	<p>Maaseutuviestinnän koordinaattori (jäljempänä koordinaattori) vastaa EU:n maaseutu- ja maatalousrahoituksen kauden 2023–27 alueellisen viestinnän koordinoinnista Keski-Suomessa.</p> <p>Koordinaattori työstää EU:n maaseutu- ja maatalousrahoituksen alueellisen viestintäsuunnitelman vuodelle 2024 yhdessä alueellisten asiantuntijoiden kanssa. Viestintäsuunnitelmassa kuvataan Keski-Suomen maaseutuviestinnän tavoitteet, käytössä olevat kanavat ja suunnitelmalliset toimenpiteet. Suunnitelma pohjautuu maaseutuviestinnän valtakunnalliseen viestintäsuunnitelmaan.</p> <p>Koordinaattori laatii viestinnän sisältöjä eri kanaviin (esim. verkko, sosiaalinen media, 2 uutiskirjettä, mediatiedotteet, esitteet) ja kehittää viestintää Keski-Suomen ELY-keskuksen asiantuntijoiden, Leader-ryhmien ja maataloushallinnon yt-alueiden kanssa. Koordinaattori tekee yhteistyötä myös Keski-Suomen ELY-keskuksen viestintäyksikön kanssa.</p>

	<p>Maaseutuviestinnän alueellisina yhteistyöfoorumeina toimii kaksi työryhmää, joiden avulla varmistetaan, että kaikki toimijat osallistuvat tasavertaisesti alueellisen viestinnän suunnitteluun ja tekemiseen. Toinen työryhmä keskittyy hanke- ja yritystukien viestintään, ja siinä on edustettuina ELY-keskuksen ja Leader-ryhmien rahoitusasiantuntijoita. Toinen työryhmä pohtii viljelijätukien viestintää, ja siinä on edustettuina ELY-keskuksen viljelijätukien asiantuntijat ja yt-alueiden edustajat. Lisäksi koordinaattori on jatkuvasti yhteyksissä Leader-ryhmiin ja yt-alueisiin vaihtelevien ajankohtaisten asioiden tiimoilta.</p> <p>Keski-Suomessa toimii myös epämuodollinen Pöllöparlamentti-niminen yhteistyöfoorumi, joka koostuu rahoittajien edustajista ja hanketoimijoista. Koordinaattori pyrkii aktivoimaan Pöllöparlamentin toimintaa mm. kutsumalla sitä koolle ajankohtaisten rahoitusasioiden merkeissä.</p> <p>Koordinaattori tekee aktiivista yhteistyötä myös valtakunnallisen maaseutuverkoston ja muilla alueilla työskentelevien kollegoiden kanssa, ja välittää valtakunnallista informaatiota oman alueen toimijoille ja vice versa. Koordinaattori sovittaa valtakunnallista viestintää alueellisiin tarpeisiin ja huolehtii, että valtakunnalliset tavoitteet otetaan huomioon alueellisessa viestinnässä. Valtakunnallinen verkosto tuottaa mm. viestintäkampanjoita ajankohtaisista teemoista.</p>
EPO	<p>Maaseutuviestinnän koordinaattori on yhteinen CAP-kauden viestintäresurssi alueellamme, joka vastaa CAP-viestinnän kokonaisuuden koordinoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta sekä kehittämisestä. Maaseutuverkostopalvelut ohjaavat ja tukevat koordinaattoreiden työtä.</p> <p>Koordinaattori vetää Etelä-Pohjanmaan Leader-ryhmien viestintävastaavista koottua Leader-viestintätiimiä. Tiimi kokoontuu noin kerran kuussa ja tiimin tekemiselle luodaan viestintäsuunnitelma ja -kalenteri. Koordinaattori on mukana myös YTA päällikköjen ja ELY-keskuksen tapaamisissa.</p> <p>Nämä foorumit muodostavat toisen tiimin alueellisen maaseutuviestinnän tukemiseksi, jota varten luodaan myös viestintäsuunnitelma. Suunnitelmat pohjautuvat valtakunnalliseen maaseuturahoituksen viestintästrategiaan ja -suunnitelmaan. Molempien tiimien kanssa jatketaan maaseutu.fi/etela-pohjanmaa-aluesivun kehittämistä.</p> <p>Vuoden alussa käynnistetään maaseutuviestinnän seurantaryhmän toiminta alueella. Ryhmään kootaan alueen maaseutu- ja hanketoimijoita. Ryhmä kokoontuu muutaman kerran vuodessa.</p> <p>Osallistutaan aktiivisesti maaseutuverkoston viestintäverkoston toimintaan, verkoston kampanjoiden ym. yhteisten viestinnän suunnitteluun ja toteutukseen. Viestinnässä hyödynnetään verkostopalveluiden laatimaa valtakunnallista viestintämateriaalia ja -alustoja. Koordinaattori muokkaa valtakunnallista viestintää vastaamaan alueen erityispiirteitä sekä luo ja vankistaa omalta osaltaan alueellista toimijoiden verkostoa ja tukee alueverkoston toimintaa heidän omassa viestinnässään. Koordinaattori jatkaa hyvää yhteistyötä muiden alueiden maaseutuviestinnän koordinaattoreiden kanssa. Vaihdetaan viestinnän hyviä käytäntöjä alueiden välisesti ja toteutetaan toisen ELY-keskuksen kanssa yhteisviestintää.</p>

	<p>Koordinaattori viestii monipuolisesti ja kattavasti koko CAP-suunnitelman sisältämistä tukimahdollisuuksista edesauttaen eri tukijärjestelmien sujuvaa toimeenpanoa, CAP-suunnitelman tavoitteiden toteutumista sekä tuloksista ja vaikuttavuudesta. Vuoden 2024 aikana jatketaan alueella tehtyä pitkäjänteistä tulos- ja vaikuttavuusviestintää yhdessä alueen toimijoiden kanssa. Koordinaattori edistää osaltaan myös EU-rahastojen välistä yhteistyötä ja yhteensovittaa eri rahastojen viestintää CAP-viestinnän osalta.</p> <p>Vuonna 2024 jatketaan CAP27- kauden tukimahdollisuuksista viestimistä sekä alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman 2023–2027 kehittämistavoitteista viestimistä. Ollaan mukana myös valtakunnallisessa maaseuturahoituksen vaikuttavuustyön kehittämisessä. Aktivoidaan toimijoita kehittämistoimintaan ja tukien hakemiseen. Leader-ryhmien kanssa jatketaan tulos- ja vaikuttavuusviestintää.</p> <p>Viestinnän kanavat mm. Uutisjyvät-uutiskirje, Leader-ryhmien UHOO-uutiskirje, maaseutu.fi/etela-pohjanmaa-alue sivusto, ELY-keskuksen nettisivut, Facebook, X, Instagram, YouTube-kanava, LinkedIn sekä STT-tiedotepalvelu.</p> <p>Maaseuturahaston yritystukien toimeenpano on ELY-keskuksen yrityspalvelukeskuksessa ja yritysviestintää toteutetaan myös osana tätä kokonaisuutta. Viestinnän kanavia ovat mm. YrityspalvelutEP -teemasivu (ja EPPU-botti), tiedotteet, YrityspalvelutEP -uutiskirje, Etelä-Pohjanmaan yrityspalveluverkosto sekä yllämainitut ELY-keskuksen netti- ja somekanavat. Tarpeen mukaan mainostilaa hankitaan esim. Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät ry:n uutiskirjeistä.</p>
POH	<p>Maaseutuviestinnän koordinaattori vastaa Pohjanmaan ELY-keskusalueen CAP-viestinnän kokonaisuuden koordinoinnista, suunnittelusta, kehittämisestä ja budjetoinnista. Koordinaattorin tehtävä on viestiä yhteisestä maaseutupolitiikasta (CAP) kokonaisvaltaisesti, huomioon ottaen erilaisten tukien hakemisen sekä niiden vaikutukset. Hän on osa valtakunnallista viestintäverkostoa sekä valtakunnallista ruotsinkielistä viestintäverkostoa, ja räätälöi viestintää vastaamaan Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntien erityispiirteitä (elinkeinorakenne, kaksikielisyys ym.)</p> <p>Koordinaattorin työtehtäviin kuuluu mm. vuosittaisten viestintäsuunnitelmien laatiminen, mediaviestintä, verkkoviestintä maaseutu.fi/pohjanmaa -sivustolla, edellä mainitun sivuston kehittäminen ja sosiaalisen median sisällön tuotanto sekä koulutus- ym. tapahtumien järjestäminen. Maaseutuyksikön päällikkö toimii alueviestijän esihenkilönä ja seuraa siinäkin ominaisuudessa viestintätyön etenemistä.</p> <p>Pohjanmaalla viestintäyhteistyötä tehdään kolmella eri tasolla. Työnyrkkitasolla toimiva ”viestintäkopla”</p> <p>koostuu Leader-ryhmien ja YTA-alueiden viestintää tekevistä henkilöistä sekä maaseutuviestinnän koordinaattorista. Se kokoontuu kerran kuussa, ja siellä käydään läpi ajankohtaisia viestintäasioita käytännöllisestä näkökulmasta. Maaseutuviestinnän syys- ja kevätkokouksissa on edustettuna laajemmin YTA-alueiden, Leader-ryhmien sekä ELY-keskuksen henkilökuntaa. Lisäksi alueen</p>

	<p> muita sidosryhmiä ja muun muassa hanketoimijoita on tarkoitus osallistaa viestintätöihin maaseutuviestinnän aluefoorumissa, joka on tarkoitus järjestää ensikerran vuonna 2024.</p> <p> Vuoden 2024 viestintäsuunnitelmaa työstetään ensin viestintäkoplissa ja sittemmin maaseutuviestinnän syyskokouksessa. Maaseutuviestinnän syyskokouksessa päätetään myös maaseutuviestinnän koordinaattorin budjetista ja sen jakautumisesta. Alustavasti budjetin suuruus vuodelle on 10 000 €, MMM:n suositusten mukaan.</p>
POP	<p> ELY-keskus on käynnistänyt alueviestijätoiminnan vuoden 2023 alussa. Työtä tukemaan on perustettu ydintiimi-niminen ohjausryhmä/työryhmä, missä on edustuksellisesti valitut jäsenet ELY-keskuksesta, Leader-ryhmistä ja YT-alueilta. Lisäksi käytännön viestintätöitä varten on perustettu viestinnän työnyrkki -niminen työryhmä, joka jakaantuu kahteen pienempään työryhmään. Näistä toinen keskittyy maaseudun kehittämiseen, yritystukiin ja Leader-toimintaan ja toinen maatalouteen ja sen kehittämiseen. Ryhmissä on edustukset kaikista Leader-ryhmistä ja kuntien maaseutuhallinnon YT-alueilta sekä ELY-keskuksen maaseutupuolen eri tehtävistä. Työryhmät kokoontuvat tarpeen mukaan joko yhdessä tai erikseen. Maaseutuviestinnän koordinaattorin työn tukena toimii myös valtakunnallinen viestintäverkosto. Verkoston yhteydenpito on tiivistä.</p> <p> Maaseutuviestinnän koordinaattori tekee tiivistä yhteistyötä lisäksi ELY-keskuksen viestinnän kanssa. ELY:n sisäisen viestintätiimin työskentelyyn osallistuu ELY-keskuksen viestintäpäällikkö, muuta ELY:n viestintähenkilöstöä ja viestintää oman työnsä ohessa toteuttavia henkilöitä eri yksiköistä.</p> <p> Maaseutuviestinnän koordinaattori vastaa Pohjois-Pohjanmaan maaseutupolitiikan viestintäkokonaisuuden koordinoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja kehittämisestä. Hän myös kehittää alueellista toimijoiden verkostoa ja organisoii alueellisen maaseudun viestintäverkoston työtä. Maaseutuviestinnän koordinaattori viestii monikanavaisesti ja mahdollisimman tasapuolisesti ELY-keskuksen, Leader-ryhmien ja kuntien yhteistoiminta-alueiden kanssa sovittujen periaatteiden mukaisesti. Koordinaattori sovittaa myös valtakunnallista viestintää alueellisiin tarpeisiin sekä summaa ELY-keskuksen, kuntien maaseutuviranomaisten ja Leader-ryhmien viestintää. Koordinaattori laatii alueellisen vuosittaisen viestintäsuunnitelman. Suunnitelman laatimiseen ja toteutukseen osallistuu myös viestintänyrkin toimijat. Koordinaattori huolehtii, että valtakunnalliset tavoitteet otetaan huomioon alueellisessa viestinnässä ja viestintäsuunnitelmassa. Lisäksi hän viestii valtakunnalliselle tasolle alueen tarpeista.</p> <p> Työn tueksi on laadittu jo vuodelle 2023 viestintäsuunnitelma ja se laaditaan laajempaan vuodelle 2024. Viestintäsuunnitelmassa kuvataan keskeiset asiat viestinnän tavoitteista, tarpeista, viestintäkanavista ja menettelyistä, joiden avulla sovittuihin tavoitteisiin päästään. Työn tukena on myös valtakunnallinen viestintätiimi, kuten mallin luonnissa on kuvattu.</p> <p> Alueellisen maaseutuviestinnän käytössä on verkkosivu: Maaseutu.fi/pohjois-pohjanmaa</p>

	<p>Kaikkien maaseudun kehittäjien käytössä on verkkosivu: Maaseutuverkosto.fi</p> <p>Verkkosivuilla on joitakin yhteisiä sisältöjä.</p> <p>Pohjois-Pohjanmaan yhteisen maaseutuviestinnän aktiivisessa käytössä on kolme sosiaalisen median kanavaa: Maatalous, Pohjois-Pohjanmaa -Facebook Maaseutu, Pohjois-Pohjanmaa -Facebook Maaseutu, Pohjois-Pohjanmaa -Instagram</p> <p>Lisäksi YouTube-kanava otetaan käyttöön: Maaseutu, Pohjois-Pohjanmaa</p>
KAI	<p>Maaseutuviestinnän koordinaattori on palkattu keväällä 2023 ja hän on aloittanut aktiivisen viestinnän ja viestintäyhteistyön rakentamisen. Valtakunnan tasolla viestintäyhteistyö yhteisine painotuksineen, kampanjoineen ja välineineen tiivistyy ja kehittyy.</p> <p>Yhteistä viestintäsuunnitelmaa on jo valmisteltu ja jäsenet viestintänyrkkiin ovat selvillä. Kainuun maaseuturyhmä toimii viestinnän ohjausryhmänä.</p> <p>Maaseuturyhmässä ovat ELY-keskuksen lisäksi edustettuina kunnat, Suomen 4H-liitto, LUKE, Kajaanin kaupunki/AKO, Suomen luonnonsuojeluliitto, Osuuskunta Maito-Suomi, MTK Pohjois-Suomi, Kajaanin AMK, YTA-alueet, ProAgria Itä-Suomi, CEMIS-Oulu, Metsähallitus, MTK metsälinja, Suomen metsäkeskus, Finnvera, Leader-ryhmät, ELY/Ympäristö, Kainuun liitto, KAO Seppälä, Kainuun yrittäjät, Oulun yliopisto ja Lapin ELY/kalatalouspalvelut On kaikki syy uskoa, että homma etenee ongelmitta tulevanakin vuonna.</p>
LAP	<p>CAP-viestintää koordinoimaan ja edistämään on palkattu teknisellä avulla maaseutuviestinnän koordinaattori, joka edistää ELY-keskuksen, Leader-ryhmien ja YT-alueiden viestintätoimia ja verkottaa sitä valtakunnallisella tasolla muiden CAP27-toimijoiden kanssa. Yhteistyössä kehitetään viestintäkokonaisuutta, kampanjoita ja viestintäkeinoja vaikuttavuuden maksimoimiseksi.</p> <p>Maaseutuviestinnän koordinaattorin kanssa viestinnän painopisteitä ja kampanjoita miettii maa-seutuviestinnän ydinryhmä, joka kuuluu edustajat Lapin ELY-keskuksesta, Lapin Leader-ryhmistä sekä kuntien YT-alueilta. Maaseutuviestinnän koordinaattori edistää verkostojen yhteistyötä ja viestintää. Leader-ryhmien ja YT-alueiden kanssa pidetään kuukausittaiset Teams-palaverit joita maaseutuviestinnän koordinaattori vetää. Lisäksi järjestetään yhteisiä live-tapaamisia myös koko verkoston (Leader, YTA ja ELY) kanssa, joissa edistetään yhteisiä asioita.</p> <p>Maaseutuviestinnän koordinaattori hallinnoi Maaseutu.fi Lapin aluesivuja. Sivuille tuotetaan ajankohtaista tietoa maaseuturahoituksesta, rahoitukseen liittyvä alueellinen aineisto ja koulutusmateriaalit, sekä yhteistiedot ELY-keskuksen</p>

maaseutupalvelun asiantuntijoille, Leader-ryhmien työntekijöille sekä kuntien YT-alueille. Koordinaattori kerää hyviä esimerkkejä hankkeista ja yrityksistä, jotka ovat saaneet maaseuturahoituksen tukea Lapin alueella. Sisältöä tuotetaan yhteistyössä asiantuntijoiden ja hanketoimijoiden kanssa. Nettisivuja kehitetään yhteistyössä valtakunnallisen viestintäverkoston kanssa. Ajankohtaiset maakunnalliset asiat julkaistaan myös ELY-keskuksen sivuille ja tiedotepalveluun. Maakunnallista näkyvyyttä lisätään yhteistyöllä sidosryhmien ja alueellisen median kanssa.

Viestintää tapahtuu myös koulutuksissa ja infoissa, joita järjestetään webinaareina ja tapahtumina. Koulutuksia järjestetään yhteistyössä Leader-ryhmien ja YT-alueiden kanssa. Hanke- ja yrityspuolen koulutuksia jatketaan nimellä Hankeklubi ja viljelijöille pilotoidaan oma Viljelijäklubi marraskuussa 2023. Hankeklubeissa opastetaan tuenhakijoita esimerkiksi Hyrrän käytössä ja hankeviestinnässä. Viljelijäklubeissa käydään esimerkiksi tukimaksuja, syysilmoitusta ja valvontaa läpi. Viljelijöille järjestetään lisäksi täsmäkoulutuksia eläintukihausta, peltotukihausta ja luomusitoumuksesta.

Sosiaalisessa mediassa (Instagram, X, Facebook) tiedotetaan tapahtumista, uusista julkaisuista, hakuajoista ja muusta ajankohtaisesta, mutta ennen kaikkea esitellään Lapin maaseutuverkoston ihmisiä ja näytetään konkreettisia ja innostavia esimerkkejä, mitä maaseuturahoituksella saadaan aikaan Lapissa.

Uutiskirje ilmestyy noin neljä kertaa vuodessa. Aikaisempi uutiskirje Ajankohtaista maaseuturahoituksesta laajenee kohderyhmältään myös maatalousyrittäjille. Uutiskirjeen nimeksi vaihtuu yhdenmukaisesti Lapin maaseudun uutiskirje.

Vuosittain julkaistaan myös lehti/lehtinen, johon nostetaan esimerkkejä hankkeista ja yrityksistä, sekä tietoa Leader-ryhmistä ja YT-alueista.

	<h2>9. Petostentorjunta</h2> <p>ELY-keskus panostaa tukipetosten ja -väärinkäytösten ennaltaehkäisyyn.</p>
ELY	<p>ELY-keskuksen kuvaus keskeisistä toimenpiteistä, joilla se ehkäisee tukipetoksia ja -väärinkäytöksiä.</p>
UUD	<p>Kaikki ELY-keskuksessa olevat asiantuntijat osallistuvat tavoitteen toteuttamiseen olemassa oleviin säädöksiin ja ohjeisiin nojaten. Asiantuntijat osallistuvat aktiivisesti koulutuksiin ja asiakkaita koulutetaan. Maaseutuyksikössä 4 henkilöä ja Yrityskehittäminen yksikössä 2 henkilöä osallistuu aktiivisesti Ruokaviraston valtakunnalliseen rikollisuuden torjunnan valvontaverkostoon.</p> <p>ELY-keskus noudattaa KEHAn laatimaa taloussääntöä. Ensisijainen vastuu väärinkäytösten ehkäisemisestä ja korjaamisesta on viraston johdolla. KEHA- taloussäännössä määrättyjen toimintaohjeiden mukaan rikosilmoituksen tekemisestä päättää ylijohtaja. Epäiltäessä väärinkäytöksiä myönnettyjen tukien osalta vastaa toimenpiteisiin ryhtymisestä yksikön päällikkö. Väärinkäyttötapausten käsittelyssä ja raportoinnissa noudatetaan Ruokaviraston antamaa ohjeistusta. Epäiltäessä, että väärinkäytökseen liittyy tahallinen teko, eli kyseessä on petosepäily, tulee epäilystä teosta ilmoittaa viraston sisäisiä toimintaohjeita noudattaen tekopaikkakunnan poliisille (toimivaltainen esitutkintaviranomainen). Ennen tutkintapyynnön lähettämistä tulee ottaa yhteyttä Ruokavirastoon sekä poliisin talousrikosyksikköön. Tehtävänjaon mukaisesti jatkotoimenpiteiden esittelijä valmistelee tutkintapyynnön, ja pyynnön allekirjoittaa esittelijän lisäksi yksikön päällikkö.</p>
VAR	<p>ELY-keskus panostaa tukipetosten ja väärinkäytösten ennaltaehkäisyyn. Ruokavirasto on uuden CAP27-kauden alussa laatinut petostentorjuntastrategian ja antanut sitä täydentävän viljelijätukien petostentorjuntaohjeen. Tunnistamme strategiassa ja ohjeistuksessa mainitut vaatimukset ja laadimme erillisen muistion, johon on kirjattu ELY-keskuksen toimintatavat.</p> <p>Petostentorjunta-asioita käydään läpi yhdessä henkilöstön kanssa. Panostamme erityisesti petosten ennaltaehkäisyyn ja tunnistamiseen liittyviin asioihin. Puutemme havaittuihin väärinkäytöksiin ja teemme tutkintapyynnön tarvittaessa. Lisäksi huomioidaan, että maa- ja elintarviketalouden kokonaisuudessa tukipetoksiin liittyy usein myös poikkeamia elintarvikeketjun vaatimuksista. Henkilöstö osallistuu Ruokaviraston ja Keha-keskuksen koulutuksiin sekä muutoinkin tutustuu mm. Pikantissa olevaan materiaaliin.</p>

	<p>Käytännön työkaluina ajantasaisten tarkistusten ja havaintojen tekemiseksi ELY-keskuksen virkailijoilla on käytössään mm. päivittäinen Vahti-tiedote, Kasvu-CRM -järjestelmä ja Bisnode –palvelu sekä kiinteistörekisteri. Saapuneet maaseutus suunnitelman yritystukihakemukset ja TEM-linjan rahoitushakemukset todetaan säännöllisesti E-vastuualueen yhteisessä rahoitusryhmässä.</p> <p>Järjestämme yhteisen talousrikosaamupäivän yhteistyössä Lounais-Suomen Poliisilaitoksen ja Länsi-Suomen syyttäjälueen kanssa. Tarkoitus on käydä läpi rikosprosessin eri vaiheet ja eteneminen, tehdä eri viranomaisten toimintaa tutuksi ja madaltaa kynnystä yhteydenottoihin puolin ja toisin.</p> <p>Henkilöstö osallistuu petostentorjuntaan ja tietoturvaan liittyvään koulutukseen ja asioita käydään läpi myös yhdessä henkilöstön kanssa. Panostamme petosten ennaltaehkäisyyn ja tunnistamiseen. Edellytämme henkilöstön ilmoittavan yksikönpäälliköille mahdollisista petosepäilyistä. Puutemme havaittuihin väärinkäytöksiin ja teemme tutkintapyyntöjä tarvittaessa.</p>
SAT	<p>Valvontakäynnit sekä tuki- ja maksuhakemusten hallinnolliset tarkastukset suoritetaan määräysten ja ohjeistusten mukaisesti. Kaksinkertaisen rahoituksen estämiseksi tarkistetaan myönnettyt muut rahoitukset järjestelmistä sekä muilta rahoittajaviranomaisilta. Tarvittaessa tehdään tarkastuksia paikan päällä sekä myöntö- että maksuvaiheessa. Mahdollisesta petoksellisen toiminnan epäilyistä ilmoitetaan välittömästi esimiehelle ja jatkotoimenpiteiden tarpeellisuudesta konsultoidaan tarvittaessa Ruokavirastoa. Tarvittaessa ryhdytään jatkotoimenpiteisiin.</p> <p>Henkilöstö osallistuu aktiivisesti Ruokaviraston järjestämiin aihetta koskeviin koulutuksiin ja noudattaa maksajaviraston petostentorjunnasta annettua strategiaa ja ohjeita. ELY-keskuksen järjestämissä koulutustilaisuuksissa käydään läpi tuen ehtoja ja keskeisiä havaittuja puutteita, mikä edesauttaa toimijoita tuntemaan säädökset ja ottamaan huomioon ne toiminnassaan.</p>
HÄM	<p>ELY-keskus panostaa petostentorjuntaan ennaltaehkäisyllä, väärinkäytösten havaitsemisella ja ilmoittamisella sekä tekemällä tarpeelliset jatkotoimenpiteet.</p> <p>Hämeen ELY-keskus antaa vuosittain Ruokavirastolle vakuutuksen maksajavirastotehtävien hoitamisesta. Vakuutuksen antamisen yhteydessä ELY-keskus arvioi itsearviointina muun muassa hallinto- ja valvontajärjestelmän toimivuutta.</p> <p>Ennaltaehkäisyä tehdään tehtävien eriyttämisellä, esittelystä tehtävällä päätöksenteolla, kirjallisilla prosessikuvauksilla sekä riittävällä koulutuksella ja ohjeistuksella. Maaseutuyksikön virkamiehet osallistuvat myös Ruokaviraston järjestämiin petoksentorjuntakoulutuksiin ja -palaveriin.</p> <p>Erityisesti kiinnitämme huomiota maksajavirastotehtävissä esteellisyssäännösten noudattamiseen ja vaarallisten työyhdistelmien sekä eturistiriitojen ennaltaehkäisemiseen. Samoin olemme luoneet yksityiskohtaisen menettelyn sivutoimi-ilmoitusten/ -lupien ja eturistiriitailmoitusten käsittelyyn</p>

	<p>ELY-keskus arvioi virkatehtävissään sääntöjenvastaisuuksiin ja petoksiin liittyviä riskejä. Riskien arviointia tehdään mm. tuki- ja maksatuspäätösten hallinnollisessa tarkastuksessa käyttämällä Ruokaviraston laatimia tarkistuslistoja sekä tarvittaessa paikan päällä käyden. Seuraamme myös investointien pysyvyyttä. Väärinkäytösten ehkäisemiseksi hyödynnetään myös eri viranomaisten tietovarantoja päätöksenteossa (mm. velvoitteidenhoitoselvitys (VHS) ja yritysasiakastietovaranto (Y-ATV))</p> <p>Tarkastus- ja valvontasektorilla ELY-keskuksen oman otannan tarkastuksia painotetaan riskiperusteisesti huomioiden kohteen aiemmat havainnot ja tehdyt toimenpiteet. Myös viranomaisyhteistyö on keskeisessä roolissa mm. päällekkäisten tukien valvonnassa.</p> <p>Myös tuenhakijoiden neuvonnassa tuodaan esille luotettavien ja oikeiden tietojen tärkeyttä ja merkitystä myös hakijoille.</p> <p>Henkilöstö tekee havaintoja sääntöjenvastaisten toimien ja petosepäilyjen osalta. Maksajavirastotehtäviä hoitavien saatavilla on myös selkeä kirjallinen ohjeistus epäiltyjen väärinkäytösten sisäiseen ilmoittamiseen. Tarvittaessa ELY-keskuksella on myös valmiudet tutkintapyynnön tekemiseen.</p>
PIR	<p>ELY-keskus antaa vuosittain Ruokavirastolle vakuutuksen maksajavirastotehtävien hoitamisesta. Vakuutuksen antamisen yhteydessä ELY-keskus arvioi itsearviointina muun muassa hallinto- ja valvontajärjestelmän toimivuutta. Yksikön myöntö-, maksatus-, valvonta- ja jatkotoimet ovat eriytetyt Pirkanmaan ELY-keskuksen E-vastuualueen työjärjestyksen delegointiliitteen mukaisesti.</p> <p>Pirkanmaan ELY-keskus arvioi virkatehtävissään sääntöjenvastaisuuksiin ja petoksiin liittyviä riskejä. Riskienarviointia tehdään mm. tuki- ja maksatuspäätösvalmistelun yhteydessä käyttämällä Ruokaviraston laatimia tarkistuslistoja ja seuraamalla rahoitettujen kohteiden toimenpiteitä ja investointien pysyvyyttä. Tarkastus- ja valvontasektorilla ELY-keskuksen oman otannan tarkastuksia painotetaan riskiperusteisesti huomioiden kohteen aiemmat havainnot ja tehdyt toimenpiteet. Myös viranomaisyhteistyö on keskeisessä roolissa mm. päällekkäisten tukien valvonnassa.</p> <p>Maaseutuyksikön koko henkilöstö tekee havaintoja sääntöjenvastaisten toimien ja petosepäilyjen osalta ja toimittaa ne lakimiehelle jatkotoimenpiteitä varten. Lakimies harkitsee jatkotoimenpiteitä yhdessä yksikön tai ELY-keskuksen johdon kanssa. Tarvittaessa ELY-keskus ottaa asiassa yhteyttä Ruokavirastoon ja ELY-keskuksen ylijohtaja tekee petos- tai väärinkäytösepäilystä tutkintapyynnön poliisille. Maaseutuyksikön virkamiehet osallistuvat Ruokaviraston järjestämiin petosentorjuntakoulutuksiin ja -palaverihin. Myös tuenhakijoille suunnatuissa koulutuksissa pyritään tuomaan esiin ELY-keskuksen ja Ruokaviraston toimet petosten ennaltaehkäisyssä.</p>
KAS	<p>Hallinto- ja valvontajärjestelmäkuvaukset sekä muut maksajavirastotoimintaa koskevat asiakirjat pidetään ajan tasalla. Henkilöstö tuntee HVJ-kuvaukset ja toiminta perustuu kuvauksiin. Sisäinen laadun varmistus, petosten torjunta sekä tietoturvallisuus on</p>

	<p>toimivaa. Osaamisen ylläpito, mm. petosten torjunnassa, varmistetaan osallistumalla ohjaavien tahojen antamaan koulutukseen säännöllisesti. Myös sisäistä koulutusta järjestetään.</p> <p>Petosten torjuntaa tehdään kaikissa vaiheissa (myöntö, maksatus, valvonta, jatkotoimet). Tukipetosten ja väärinkäytöksen ehkäisyä tukevat VHS-järjestelmä, tarkastuslistojen käyttö riskien arvioinnissa, yhteistyö muiden rahoittajien kanssa (CRM) sekä aktiivinen toteutumisen seuranta yritys- ja hanketuissa. Maksatuksen ”vierihoito” rahoituksen saaneissa hankkeissa on uusi tapa ehkäistä ennalta väärinkäytöksiä. Yleisellä tasolla petosten torjunta on esillä eri toimijoille suunnatuissa koulutuksissa.</p> <p>Havaituista väärinkäytöksistä informoidaan Ruokavirastoa sekä tehdään tarvittaessa tutkintapyyntö poliisille.</p>
ESA	<p>Henkilöstö osallistuu teemaan liittyviin koulutuksiin. Virkamiestyön perustaitoja opiskellaan myös sisäisesti järjestetyissä koulutuksissa. Henkilöstölle järjestetään ELY-keskuksen omin voimin esittelijän vastuuseen liittyvä koulutus ja tietoturvavastaava järjestää yksiköille lyhyitä tietoiskuja /-koulutusta.</p> <p>Mikäli tuenhakijalle on maksettu tukea, johon hän ei ole myöhemmin selvinneiden petosepäilyjen perusteella oikeutettu asiassa suoritetaan tarvittavat jatkotoimenpiteet mm. takaisinperintä ja tuen lopettaminen. Lakimies selvittää yhdessä asiantuntijoiden kanssa sitä, onko asiassa syytä tehdä tutkintapyyntö poliisille. Tutkintapyyntöä vastaa viime kädessä ylläpitäjä. Tutkintapyyntöä ilmoitetaan myös Valtiontalouden tarkastusvirastolle ja Ruokavirastoon.</p>
POS	<p>ELY-keskus osallistuu hallinnonalan ja Ruokaviraston järjestämiin koulutuksiin. Tukipetosten ja tukiväärinkäytösten ennaltaehkäisy huomioidaan toimeenpanossa sekä hallinto- ja valvontajärjestelmän kehittämisessä ja kuvauksessa. Petoksetorjunnan perusteita on jo käsitelty yksikköpalaverissa ja asiaa syvennetään ohjeiden ja menetelmien tarkentuessa.</p> <p>Jatkamme toimintaa elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnassa (alueelliset tilannekuvapalaverit).</p>
POK	<p>Toimitaan Ruokaviraston petostentorjuntastrategian ja HVJ - kuvauksessa määriteltyjen menettelyjen mukaisesti. Tukiprosessien eri vaiheissa havaitut merkittävät poikkeamat dokumentoidaan riittävällä tavalla, jotta havaittujen poikkeamien käsittely voidaan todentaa.</p> <p>Toimitaan yhteistyössä Ruokaviraston petostentorjunnan koordinoitiryhmän kanssa.</p> <p>Henkilöstön petostentorjuntaosaamista kehitetään.</p>
KES	<ul style="list-style-type: none"> • ELY-keskus varmistaa, että sillä on käytettävissään riittävästi pätevää henkilökuntaa • Osaamisen ylläpito varmistetaan osallistumalla ohjaavien tahojen antamaan koulutukseen säännöllisesti. Lisäksi ELY-keskus osallistuu toimialueella laadun varmistamiseen ao. virastojen antaman ohjeistuksen mukaisesti. • Tukivalvojat ja rahoituspäätösten valmistelijat kiinnittävät työssään aktiivisesti huomiota mahdollisiin tukipetos- ja väärinkäytöspyrkimyksiin, jolloin asiaan voidaan tarttua ennaltaehkäisevästi. • Tukien myöntö, maksatuksen ja valvonnan yhteydessä huomioidaan jääviyssäännökset

	<ul style="list-style-type: none"> • Tuen myöntö, valvonta ja maksatus on eriytetty toisistaan. • Tuen hakemiseen ja hakemuskäsittelyyn kuuluu vakioimenpiteenä hakijatahon tukikelpoisuuden tarkistaminen • Tiedottaminen hakijoille ELY-keskuksen käytänteistä liittyen tuen saajan velvoitteisiin • Tukipäätösprosesseissa mukana olevien uusien henkilöiden perehdyttämisen yhteydessä käydään läpi ELY-keskuksen ohjeistus koskien viranomaisille annettavia etuja, lahjoja ja vieraanvaraisuutta • Rahoitus- ja maksatuspäätöksiä valmistelevalla henkilöstöllä on aiemmilta ohjelmakausilta pitkäaikainen kokemus vastaavista tehtävistä, joten heillä on vahva rahoitusprosessin perustuntemus ja henkilöstö tunnistaa oman roolinsa ja vastuunsa tässä prosessissa sekä tiedostaa myös petosten mahdollisuudet ja niiden torjuntaan liittyvät näkökohdat • Yksittäisen hankkeen riskitaso arvioidaan rahoituspäätöksen valmistelun yhteydessä. Riskiarviota voidaan muuttaa, jos toteuttajan tilanteessa havaitaan merkittäviä muutoksia. • Hallinnolliset tarkastukset myöntö- ja maksatusviranomaisten yhteistyönä, jatkuvuuden seuranta
EPO	<p>Toiminnassa noudatetaan Maksajaviraston petostentorjuntastrategiaa. Tukipetosten ja väärinkäytösten ennaltaehkäisyyn liittyvät menettelyt kuvataan hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksissa.</p> <p>Osallistutaan Ruokaviraston petostentorjuntaa käsitteleviin tilaisuuksiin ja koulutuksiin, sekä perehdytään annettuun ohjeistukseen. Petostentorjuntaan liittyvät asiat käydään läpi uuden henkilön perehdytyksessä. Asiaa pidetään säännöllisesti esillä henkilöstön koulutuksissa sekä ryhmäpalaverissa.</p> <p>Ennaltaehkäisyä tehdään tuenhakijoita sekä viranomaisia tiedottamalla ja kouluttamalla. Hakemusten arvioinnissa pyritään huomioimaan mahdolliset epäselvyydet ja havainnoimaan yritykset tuen mahdolliselle väärinkäytölle. Jos tuenhakijalla on ollut epäselvyyksiä aikaisemmissa hankkeissaan tai muiden viranomaisten kanssa tuki saatetaan jättää myöntämättä. Hakijan taustatietojen tarkistamiseksi hyödynnetään eri viranomaisten järjestelmiä, sekä yritys- ja luottotietoja tarjoavien yritysten tietoja. Näin saatavien tietojen pohjalta on mahdollista välttää mm. Kaksinkertaisen rahoituksen syntyminen, tai tuen myöntäminen tukikelvottomalle taholle.</p> <p>Jokaisen tuenhakijan kohdalla tehdään riskiarviointi hakemuksen ja muiden ELY-keskuksen tiedossa olevien seikkojen pohjalta. Havainnosta ilmoittamisesta sovelletaan matalan kynnyksen periaatetta; jos vähänkään epäilystä väärinkäytöksestä asiaa käsitellään ja tehdään tarvittaessa jatkotoimenpiteet.</p> <p>Tapauksissa, joissa harkitaan tutkintapyyntöä, järjestetään ensin ELY-keskuksen sisäinen palaveri, jossa päätetään se, viedäänkö asiaa tutkittavaksi eteenpäin. Jos asiaa päätetään viedä eteenpäin, otetaan yhteyttä Ruokavirastoon tutkintapyyntöön liittyen. Ruokaviraston kanssa käydään neuvottelut tutkintapyyntöön tarpeellisuudesta, sekä siitä mikä taho tutkintapyyntöön tekee. Jatkotoimenpiteisiin liittyvä prosessi on tarkemmin kuvattu HVJ-kuvauksissa.</p>

	<p>Tehtävien osalta noudatetaan tehtävien eriyttämisperiaatetta: kukaan virkamies ei osallistu asian käsittelyyn kuin yhdessä roolissa. Virkamiehen tulee tehdä sivutoimistaan sivutoimilupa-hakemus tai sivutoimi-ilmoitus, joka käsitellään ELY-keskuksen ohjeistuksen mukaisesti.</p>
POH	<p>Petostentorjuntatoimenpiteet ovat osa ohjeiden ja tarkistuslistojen mukaista hallintotehtävien hoitamista.</p> <p>Koulutusta: ELY-keskuksen lakimies on pitänyt kaksi eri koulutusta petosten torjunnasta. Ensimmäinen koulutus pidettiin ELY-keskuksen henkilökunnalle ja Leader-ryhmille ja koski mm sitä, milloin voi olla kyse petoksesta ja mihin pitäisi kiinnittää huomiota esim. tarjousten vertailussa. Neuvottiin myös, miten tulisi toimia, jos epäillään avustuspetosta. Toinen koulutus pidettiin ELY-keskuksen henkilökunnalle ja koski Maksajaviraston petostentorjuntastrategiaa.</p> <p>Menettely: Menettely on kuvattu HVJ-kuvauksessa. Virkamies, joka epäilee avustuspetosta- tai väärinkäytöstä, ilmoittaa tästä omalle esihenkilölle sekä yksikön lakimiehelle. Lakimies selvittää, onko syytä epäillä petosta tai väärinkäytöstä ja konsultoi tarvittaessa Ruokavirastoa. Lakimies ilmoittaa epäilyksistä maaseutuyksikön päällikölle ja ELY-keskuksen ylijohtajalle. ELY-keskuksen ylijohtaja päättää mahdollisen rikosilmoituksen tekemisestä. Toimivalta perustuu ELY-keskuksen työjärjestykseen. Ennen kuin rikosilmoitus tehdään, ylijohtaja keskustelelee asiasta perusteellisesti yksikön päällikön, lakimiehen ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Rikosilmoituksesta ilmoitetaan myös Ruokavirastolle. Maaseutuyksikön lakimies kouluttaa henkilöstöä petosten torjunnassa. ELY-keskuksella on käytössä ns Red Flag-listat, joihin kootaan esimerkkejä tapauksista, joissa on syytä erityisesti selvittää, voiko olla kyse tukipetoksesta tai tuen väärinkäytöksestä. Maaseutuyksikön lakimies ja valvontapäällikkö osallistuvat Rikollisuuden torjunnan valvontaverkoston kokouksiin (koskevat ensi kädessä elintarvikeketjulinjan monialaisia ongelmatapauksia).</p>
POP	<p>ELY-keskuksella on maksajavirastomenettelyissä normaalina toimintana petosten torjunta. Petostentorjunnassa ja väärinkäytösten torjunnassa toimitaan Ruokaviraston ja voimassa olevan lainsäädännön ohjeistuksen mukaan. ELY-keskus osallistuu ja on osallistunut säännöllisesti ruokaviraston järjestämiin koulutuksiin petosten- ja rikollisuuden torjunnasta. Samoin näitä asioita käydään läpi yksikkökokouksissa ja ryhmäpalavereissa säännöllisesti. Tukien myöntövaiheessa kiinnitetään huomiota ns. red flag asioihin, jotta mahdolliset väärinkäytökset tai sääntöjen vastaisuudet havaitaan jo ennen tuen myöntöä. Maksatuskäsittelyn yhteydessä mahdollisesti ilmenevistä sääntöjenvastaisista havainnoista informoidaan eri vastuutahoja hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksen mukaisesti.</p> <p>Kahden viimeisen vuoden aikana tietoisuus ja osaaminen tukipetosten ja väärinkäytösten ennaltaehkäisystä sekä niihin puutuminen on kehittynyt viranomaisissa. Henkilöstöllä on valmiudet havaita ja nostaa esiin tapauksia, joiden osalta tarvittaessa ryhdytään lisäselvityksiin sekä jatkotoimenpiteisiin ja tarvittaessa epäily tukipetoksesta tai väärinkäytöstä johtaa tutkintapyyntöä jättämiseen poliisille.</p>

	<p>ELY-keskus on laatinut maksajavirastotehtäviä hoitaville henkilöille petostentorjuntaohjeen ja sisäisen prosessikaavion, miten prosessin etenee organisaatiossa, miten toimitaan petosepäilyissä ja miten epäilyt viedään jatkotutkintaan ja miten prosessi etenee tutkintapyyntöön. Prosessi on kuvattu HVJ-kuvauksessa.</p>
KAI	<ul style="list-style-type: none"> • Tarkistuslistojen huolellinen täyttö. • Paikan päällä tehtävät hallinnolliset tarkastukset ja valvonnat. • Tarpeellisten poliisitutkintojen pyytäminen HVJ-kuvaustemme mukaisesti. • Aiheeseen liittyviin koulutuksiin osallistuminen (ruokaviraston/MMM:n järjestämät). • Esteellisyysvaatimusten noudattaminen. • Luottamus hyvä - kontrolli paras -periaatteen vaaliminen
LAP	<p>HVJ-kuvaukset pidetään ajan tasalla ja myös niihin on kuvattu petostentorjuntaan liittyviä asioita. Tehtävät on eriytetty maksajavirastosopimuksen tavoitteiden mukaisesti. Henkilöstön perehdytykseen panostetaan. Maksajavirastosopimukseen päivitetään tieto eturistiriitojen ehkäisystä ja esteellisyyksistä. Lapin ELY:n väki osallistuu aktiivisesti petostentorjuntaan liittyvään koulutukseen ja yksikköön on nimetty petostentorjuntaan yhdyshenkilöt (Heidi Nikkilä ja Vili-Matti Kraatari). Yhdyshenkilöt osallistuvat säännöllisesti rikollisuudentorjunnan valvontaverkoston palaveriin.</p> <p>Epäilyksen väärinkäytöksestä tuo esille asian havainnut ja kertoo siitä esihenkilölle. Asiasta on yleensä myös tiimin/ryhmän sisällä keskustelua. Jos on epäily, että asiasta tehdään tutkintapyyntö poliisille, niin päällikkö informoi talon ylivohtajaa asiasta. Poliisin kanssa voidaan pitää myös ennakkopalaveria asiasta sen selvittämiseksi, onko syytä tehdä tutkintapyyntö. Ylivohtaja tekee tarvittaessa tutkintapyyntöön lakimiehen esittelystä.</p> <p>Ruokaviraston rikostorjuntatiimille ilmoitetaan tehdyt tutkintapyyntöt ja jätetään tarvittaessa yhteydenottopyyntö.</p> <p>Kehittämishankkeet yhteensovitetään maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristön työryhmässä ja sitä kautta saa tietoa hanketoimijoista ja rahoitettavista hankkeista maakuntatasolla. Yrityshankkeissa hyödynnetään CRM-järjestelmää asiakashallinnassa. Hyödynnetään VHS-raportin tietoja hakemusten käsittelyssä. Hankkeisiin voidaan pyytää lausuntoja ja konsultoida muita ELY-keskuksia, jos kyseessä on Lapissa uusi toimija, jolla on toimintaa muulla alueella. Hakemusten asiakirjat tarkastetaan huolella. Käytetään aina tarkistuslistoja ja ne täytetään seikkaperäisesti. Epäilyttävissä tapauksissa voidaan tehdä ylimääräisiä hallinnollisia tarkastuksia, myös paikan päällä ja pyytää lisäselvityksiä. Lapin ELY-keskuksessa pidetään seuranta mm. takaisinperinnöistä ja oikeusasteissa kesken olevista hallintoasioista ja listaa jaetaan säännöllisin väliajoin kaikille viran puolesta asiaa käsitteleville muistutusluonteisesti. Tiedonkulkua pyritään edistämään myös säännöllisillä myönnön ja maksun yhteisillä palavereilla, joissa voidaan jakaa tietoa erityisesti seuranta vaativista hankkeista. Pysyvyyden seuranta pidetään ajan tasalla ja siinä hyödynnetään yhteistyötä Leader-ryhmien kanssa. Väärinkäytöksistä raportoidaan ohjeiden mukaisesti.</p>

10. CAP-suunnitelman Manner-Suomen tavoitteet vuosittain									
Tavoitteet on esitetty ELY-keskuksittain liitteessä 3.									
		2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	CAP-suunnitelman tavoite
Pinta-ala- ja eläintuet	EHK, ey		677 000	677 000	677 000	677 000	677 000		75 %, 677 000 ey
	YMP (moma ja kosteikkojen hoito), ha		40 700	44 000	47 300	50 600	55 200		55 200 ha
	Luomu, ha		422 400	452 600	487 800	529 000	577 200		577 200 ha
	Ravinnetaseet, fosfori	< 5	< 5	< 5	< 5	< 5	< 5	< 5	< 5
	Ravinnetaseet, typpi	< 46	< 46	< 46	< 46	< 46	< 46	< 46	< 46
Rakennetuet	Maatalouden investoinnit, kpl	298	1166	1872	2085	2150	1373	496	9440
	<i>josta ymp.ilm. inv (sis. energia)</i>	182	765	1171	1220	1285	739	178	5540*
	Aloitustuet	43	205	325	325	325	208	45	1475
Yritysrahoitus	Tuetut yritykset, ELY-keskukset	134	470	540	602	615	615	395	3371
	<i>josta ymp.ilm</i>	3	7	8	8	9	9	6	50
Kehittämishankkeet (ei sis. Koulutus ja tiedonvälitys ja EIP)	Kehittämishankkeiden lkm, ELY-keskukset		70	214	235	233	143	79	974
	<i>josta ymp.ilm.</i>		33	103	95	74	41	19	365
Laajakaista	Laajakaistainvestoinnit		10	51	40	40	20	15	176

Osaamisen kehittäminen	Neuvonta, neuvontakäynti	17000	17500	18000	18000	18000			88500
	EIP		10	20	20	20	20	10	100
	Tiedonvälitys, ELY -keskukset		20	23	30	32	30	40	175
	Koulutus, ELY-keskukset		20	33	30	50	50	50	233
Leader-toiminta	Älykkäät kylät -strategioiden lkm								330
	Ympäristö- ja ilmastotoimien lkm								1970
	Tuetut yritykset								3631

* Ei sisällä eläinten hyvinvointia parantavia investointeja.

	<p>11. Asiakastyytyväisyys</p> <p>Ruokaviraston ohjaamien tehtävien asiakastyytyväisyys on vähintään 4 (asteikko 1–5) (TAE, Asiakaspalvelutyytyväisyys, asteikko 1–5)</p> <p>Seuranta: ELY-keskusten palvelutyytyväisyyskyselyt ja viljelijätukien valvonnan pikapalautekysely</p>
ELY	ELY-keskuksen ennakoarvio tavoitteen saavuttamisesta
UUD	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
VAR	Tavoite saavutetaan.
SAT	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
HÄM	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
PIR	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
KAS	Tavoite saavutetaan.
ESA	Tavoite saavutetaan.
POS	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
POK	Tavoite saavutetaan.
KES	Tavoite saavutetaan.
EPO	-
POH	Tavoite saavutetaan.
POP	Tavoite saavutetaan.
KAI	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.
LAP	Tavoitteen saavuttaminen on todennäköistä.

	<p>12. Riittävän henkilöstöresurssin, laadun ja osaamisen varmistaminen maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden tehtävissä vuonna 2024</p> <p>ELY-keskus varmistaa, että sillä on käytettävissään riittävästi pätevää henkilöstöä, jotta tehtävät voidaan hoitaa laadukkaasti.</p>
ELY	<p>ELY-keskuksen kuvaus toimenpiteistä, joilla se varmistaa, että:</p> <ul style="list-style-type: none"> • henkilöstöä on riittävästi • henkilöstöllä on tehtäviinsä nähden tarkoituksenmukainen pohjakoulutus • henkilöstön osaamista ylläpidetään ja kehitetään mm. petostentorjuntaan liittyvissä asioissa • tehtävät hoidetaan laadukkaasti.
UUD	<p>Uudenmaan ELY-keskuksen henkilöstösuunnitelmassa on määritetty resurssi esim. maatalouden kausivalvonnan tarpeisiin. Tämän suunnitelman pohjalta on tähän asti tarpeen mukaan voitu toimia.</p> <p>Henkilöstön osaamisen kehittämiseen kiinnitetään huomiota.</p> <p>Lisäksi eläköityvien tai työpaikkaa vaihtavien henkilöiden virat ovat olemassa olevan toimintamenotilanteen ja tarpeellisuuden arvioinnin mukaan yleensä pystytty täyttämään. Hallituksen tulevat säästösuunnitelmat ja hallinnon rakenteen uudistus voivat muuttaa tilannetta radikaalisti.</p> <p>CAP-suunnitelman tekninen apu on merkittävä henkilöresurssin turvaamiseksi.</p>
VAR	<p>Osassa tehtäväalueita on edelleen näköpiirissä useita eläköitymisiä, mihin pyritään mahdollisuuksien mukaan valmistautumaan ennalta. Vapautuvien virkojen tehtäväkuvien muotoutumiseen vaikuttavat näköpiirissä olevat ja arvioidut tulevat tarpeet. Suunniteltu hanke- ja yritystukien sekä teknisen avun merkittävä rahoitusleikkaus sekä hallinnonuudistus luovat varjon henkilöstön rekrytoinnille. Eri tehtävissä ilmeneviin ruuhkahuippuihin pyritään vastaamaan esimerkiksi määräaikaisen henkilöstön palkkaamisella ja henkilöstön moniosaamisen kehittämisellä.</p> <p>ELY-keskus osallistuu täysimääräisesti MMM:n ja Ruokaviraston järjestämiin koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin. Substanssiosaamista täydennetään itse tai alueellisesti järjestetyissä koulutuksissa, tiimipalavereissa ja neuvonpidoissa.</p>

	<p>Muutoinkin ELY-keskus panostaa vahvasti koulutuksen avulla tapahtuvaan henkilökuntansa osaamisen kehittämiseen. Usealla henkilöllä onkin meneillään omien tehtävien hoitoa tukeva koulutus työnantajan vahvalla myötävaikutuksella. Lisäksi kaksikielisenä toimijana Varsinais-Suomen ELY-keskus tarjoaa henkilöstölle ruotsin kielen koulutusta aiempien vuosien tapaan.</p> <p>VARELYssä on toteutettu myös tehtävänkiertoa, yksiköiden välistä hybridityöskentelyä sekä muutoinkin kannustettu tehtäväkuvien laajentamiseen. Tämä osaltaan tukee osaamisen kehittymistä ja avartaa asiantuntijoiden näkemystä maatalouden ja maaseudun asiakokonaisuuteen.</p> <p>Petostentorjuntaan ja tietoturvallisuuteen liittyvät vaaditut asiakirjat on laadittu ja niitä päivitetään tarvittaessa. Asiakokonaisuuksia käydään läpi yhdessä henkilöstön kanssa. Henkilöstö osallistuu vaadittaviin Ruokaviraston ja Keha-keskuksen nettikoulutuksiin ja -tentteihin.</p>
SAT	<p>Henkilöstön osaaminen on korkealla tasolla ja sen ylläpitämistä ja kehittämistyötä jatketaan koko prosessin osalta. Rekrytoinneissa sekä perehdytyksessä painotetaan asiantuntijuutta, osaamista sekä asiakaslähtöisen näkökulman jatkuvuutta. Koko toimeenpaneva henkilöstö osallistuu aktiivisesti Ruokaviraston ja mmm:n järjestämiin koulutuksiin. Tietoa levitetään tehokkaasti organisaation sisällä ja edistetään vertaisoppimista.</p> <p>Epävarmuus peltovalvonnan ELY-kohtaisista määristä aiheuttaa merkittävän haasteen henkilöstömäärien suunnittelulle. Erityinen riski tehtävien laadukkaasta hoitamisesta aiheutuu otantaan perustuvien laadunarviointien määrän ollessa kohtuuton ELY-keskuksen pysyviin resursseihin nähden. Osaamisen varmistamiseksi määräaikainen henkilöstö tarvitsee tuekseen aina kokeneita vakituisia tarkastajia eikä valmiiksi pätevää työvoimaa käytännössä ole tarjolla. Määräaikaisten työntekijöiden saatavuus on myös vähentynyt jatkuvasti. Hyvin alkanutta yhteistyötä kuntien YT-alueiden kanssa jatketaan GT-kuvien tulkintaprosessissa.</p>
HÄM	<p>Pätevän henkilöstön riittävyys varmistetaan henkilöstö- ja valvontasuunnitelmien päivitysten yhteydessä.</p> <p>Henkilöstön osaaminen on korkealla tasolla ja sen ylläpitämistä ja kehittämistyötä jatketaan osallistumalla ohjaavien tahojen järjestämiin koulutuksiin säännöllisesti.</p> <p>Rekrytoinneissa sekä perehdytyksessä painotetaan myös asiantuntijuutta, osaamista sekä asiakaslähtöisen näkökulman jatkuvuutta.</p> <p>Määräaikainen henkilöstö on erittäin tärkeässä roolissa valvontojen onnistumisen näkökulmasta. Ensi vuoteen varautumisessa on myös tärkeää, että kesän rekrytoinneista voidaan sopia jo tammi- ja helmikuussa.</p>

	<p>Määräaikaista henkilöstöä rekrytoitaessa huomioidaan tehtävän edellyttämä pohjakoulutus ja työkokemus. Erityistä huomiota kiinnitetään myös uusien henkilöiden perehdytykseen sekä määräaikaisen työntekijöiden ammattitaidon ylläpitämiseen.</p> <p>Noudatetaan tietoturva-asioissa ISO 27001 –standardiin perustuvia Ruokaviraston asettamia vaatimuksia. Henkilöstö tuntee tietoturvapoliitikan ja tunnistaa oman roolin tietoturvan toteutumisessa. Henkilöstö on veloitettu osallistumaan verkkokoulutuksiin sekä tietoturvainfoihin. Tietoturvavastaava ja esimiehet perehdyttävät uudet henkilöt tietoturva-asioihin.</p> <p>Henkilöstö tuntee HVJ-kuvaukset ja toiminta perustuu kuvauksiin. Sisäinen laadunvarmistus on toimivaa.</p>
PIR	<p>Vakituisella henkilöstöllä on tehtävässä tarvittava pohjakoulutus ja osaamista ylläpidetään osallistumalla ohjaavien tahojen järjestämiin koulutuksiin säännöllisesti.</p> <p>Määräaikaista henkilöstöä rekrytoitaessa huomioidaan tehtävän edellyttämä pohjakoulutus ja kokemus. Tehtävään perehdytyksestä vastaa ao. ryhmäpäällikkö. Henkilöstöllä osallistuminen ohjaavien tahojen järjestämiin koulutuksiin kuuluu työtehtäviin.</p> <p>Henkilöstö on veloitettu osallistumaan tietoturvakoulutuksiin ja verkkotentteihin. ELY-keskusten intranetistä ja Ruokaviraston Pikantista löytyy koulutusmateriaalia tietoturvasta.</p> <p>Tehtävät hoidetaan lähtökohtaisesti laadukkaasti noudattaen lainsäädäntöä, ELY-keskuksen ja E-vastuualueen työjärjestyksiä ja hallinto- ja valvontajärjestelmän (HVJ) kuvauksessa kuvattuja prosesseja sekä noudattamalla maksajavirastosopimuksessa edellytetyjä vaateita.</p> <p>Laadun varmistusta tehdään HVJ-kuvausten ja valvontasuunnitelman mukaisesti. Laadun varmistusta suorittavat mm. valvontapäällikkö yhdessä vastuutarkastajien kanssa.</p>
KAS	<p>Toimiviin prosesseihin, tehtäväjakoisiin ja sijaisjärjestelyihin kiinnitetään huomiota resurssien riittävyuden varmistamiseksi. Yhteistyötä ja synergiaa etsitään sekä toteutetaan aktiivisesti mm. toimintayksiköiden ja vastuualueiden välillä sekä muiden ELY-keskusten kanssa. Samalla tutustutaan muiden ELY-keskusten hyviin käytäntöihin. Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelma kokoaa asiantuntijaverkostoja eri aihealueiden parista.</p> <p>Maaseutuviestinnässä on aluekoordinaattorin lisäksi mukana useita muita yksikön asiantuntijoita tuottamassa ajantasaista viestintäsisältöä.</p> <p>Rakentamisasiantuntija on yhteisresurssi Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa.</p>

	<p>Henkilöstö osallistuu aktiivisesti Ruokaviraston järjestämiin koulutuksiin. Lisäksi järjestetään omaa koulutusta sekä tuetaan henkilöstön osallistumista oman alansa muihin koulutuksiin.</p> <p>Kuntien yhteistoiminta-alueiden kanssa järjestetään yhteiskoulutusta ELY-keskuksen ja YT-alueiden henkilöstölle. Myös Leader -ryhmien toimintaa tuetaan yhteistyöryhmän (YHES) sekä erillisten koulutusten ja neuvonnan avulla.</p>
ESA	<p>Eläköitymisen ja henkilöstön ikääntymisen myötä mm. maatalouden tukivalvonnan osalta vuonna -24 tulee paneutua siihen, että käytettävissä on osaavaa henkilöstöä. Tukivalvontojen ja ympäristösopimusten katselmoinnin toteutus perustuu paljolti määräaikaiseen henkilöstöön. Osaavan määräaikaisen henkilöstön "löytämiseksi" avataan keväällä määräaikaisia virkoja haettavaksi n. 4-6 hlö/2-3 htv. Mahdollisuuksien mukaan määräaikaisiin tehtäviin palkataan henkilöitä, jotka ovat jo aiemmin olleet näissä tehtävissä. Perehdytykseen on panostettu korona-ajan jälkeen ja perehdytyksen kehittämistä jatketaan edelleen. Määräaikaiseen henkilöstöön perustuva valvonta ja katselmointi on melkoinen riski tehtävien suorittamisen kannalta. Myös maaseudun kehittämistehtävissä henkilöstö on vaihtunut ja uuden henkilön ja/tai henkilöiden perehdytys vaatii aikaa ja resursseja. Asiakasrajapinnassa tapahtuva työ tulee myös vaatimaan panostusta henkilöiden vaihtuessa. Sijaisuusjärjestelyt ovat hankalia vakituisen henkilöstön määrän ollessa varsin pieni. Sijaisuuksia hoidetaan henkilöstön monipuolisen osaamisen turvin. Laaja-alainen tehtäväkenttä vaatii henkilöstöltä panostusta osaamiseen ja mm. koulutukset sekä ammattitaidon ylläpito vievät melko paljon aikaa. Henkilöstö osallistuu aktiivisesti ruokaviraston ja KEHA-keskuksen tarjoamiin koulutuksiin.</p>
POS	<p>ELY-keskuksella on riittävät resurssit ns. II-pilarin teknisen avun tehtävissä. Uuden rahoituskauden teknisen avun hyödyntäminen kohdennetaan toimiin, joihin ei voi käyttää aiemmin jaettua teknistä apua. Hallitusohjelman mahdolliset muutokset eivät ole toistaiseksi ennakoitavissa. Toimintamenotilanne on kohtuullinen ja nykyiset htv-resurssit pystyttäneen ylläpitämään vuoden 2024 aikana. Lisämäärärahat ovat ehdottoman tarpeellisia nykyiseen tapaan valvonnan osalta. Ympäristösopimusten maastokatselmukset vaativat resurssipanostusta ja erillirahoitusta vuonna 2024 ja tehtävät jatkuvat senkin jälkeen säännöllisinä.</p>
POK	<p>ELY-keskuksella on henkilöstösuunnitelma, jota käytetään resurssien suunnitteluun ja tarpeen ennakointiin. Osaaminen varmistetaan uutta henkilöstöä rekrytoitaessa, jatkuvalla kouluttamisella sekä tukemalla omaehtoista opiskelua.</p>
KES	<p>Riittävän ammattitaitoisen henkilökunnan varmistaminen on haasteellista toimintamäärärahojen niukkuuden takia</p> <p>Osassa tehtävistä tapahtuu lähivuosina useita eläköitymisiä, mihin pyritään mahdollisuuksien mukaan valmistautumaan ennalta. Eri tehtävissä ilmeneviin ruuhkahuippuihin pyritään vastaamaan esimerkiksi määräaikaisen henkilöstön palkkaamisella ja henkilöstön moniosaamisen kehittämisellä.</p> <p>Osallistutaan MMM:n ja Ruokaviraston järjestämiin koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin. Osaamista täydennetään itse tai alueellisesti järjestetyissä koulutuksissa, tiimipalavereissa ja kollegaverkoston sisäisissä palavereissa.</p>
EPO	<p>Maaseutuyksikön kokonaisvahvuus on 1.10.2023 on yhteensä 44 henkilöä ja tämän lisäksi määräaikaisia tarkastajia 11 henkilöä. Yrityspalvelukeskus-yksikössä työskentelee 3 yritysrahoittajaa. Maaseutuohjelman teknisen avun toteuma arvio vuodelle 2023 on yhteensä 9,7 htv.</p>

Yksikön toimintaa johtaa yksikön päällikkö tukena johtotiimi, mikä koostuu ryhmäpäälliköistä. Yksikköpalaverit järjestetään v. kerran kuukaudessa, minkä lisäksi ryhmät pitävät omia ryhmä/ tiimipalavereitaan säännöllisesti. Yrityspalvelukeskuksen päällikkö ja kolme yritysrahoitusasiantuntijaa kuuluvat hanketiimiin, mikä käsittelee kuukausittain hanke- ja yritystukiin sisältyviä ajankohtaisia asioita.

Yksikköpalaverit ja ryhmä/ tiimipalaverit ovat osa toiminnan laadun varmistamista. Yksikön lakimies osallistuu palavereihin käytettävissä olevan ajan puitteissa.

Tuki- ja valvontaryhmän sisäistä laadunvalvontaa suorittaa valvontapäällikkö ja ylitarkastaja.

Laadunvalvontaa tehdään maastokäynnein ja erillisin otanta - ja jälkitarkastuksin. Henkilöstö osallistuu aktiivisesti ohjaavien tahojen koulutuksiin ja ajankohtaistarkastuksiin. ELY-keskus on lisäksi varannut erillistä rahoitusta osaamisen ylläpitoa ja sen vahvistamista varten.

Yksikön henkilöstösuunnitelman mukaan v. 2024 eläköityy yksi henkilö (laskennallisesti). Tämä tehtävä on korvattava tehtävä. Tehtävänkuvia tarkastellaan aina, kun muutoksia resursseissa tapahtuu.

CAP27 toimeenpanon käynnistyminen on haastanut erityisesti valvontatehtävät. Uudistuvien valvontamenetelmien vaatimien henkilöstöressurssien arviointi on ollut ja on haasteellista. Lisäksi valvontatehtävien painottuminen syksyllä ja lyhyehkölle aikajanelle muodostaa ajallisen haasteen.

Toimiva yhteistyö YTA alueiden henkilöstön kanssa on ensiarvoisen tärkeää, YTA alueilla on osaavaa henkilöstöä, tuo mahdollisuus on hyödynnetty mm. GT kuvien tulkinnessa.

Valvonnan resurssointi vaatii lisämäärärahaa, niille alueille, joihin osuu monitoroinnin laadunarviointialueita.

POH Kaikilla virkamiehillä on hyvä ja tehtävään sopiva pohjakoulutus ja kaikille annetaan mahdollisuus osallistua Ruokaviraston ja muiden ohjaavien tahojen järjestämiin substanssikoulutuksiin käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Lisäksi kehoitetaan erityisesti osallistumaan petostentorjuntaa, tietoturvaa- ja tietosuojaa sekä huoltovarmuutta koskeviin koulutuksiin.

Henkilöstöä kehoitetaan hyödyntämään digitalisaatiota ja parantamaan digiosaamistaan mm osallistumalla koulutuksiin. Kehityskeskusteluissa selvitetään virkamiehen digitaitoja ja seurataan, että on osallistuttu pakollisiin digikursseihin. Lähetetään henkilöstölle automaattisesti kutsuja esim. Digiturvaviikon koulutuksiin ja jaetaan digivinkejä henkilöstöinfoissa.

	<p>Pohjanmaan ELY-keskuksessa siirryttiin pari vuotta sitten Valmentavaan johtamiskulttuuriin. Esihenkilöt tukevat henkilöstöä aktiivisesti mm pitämällä säännöllisesti ns. valmentavia vartteja, jolloin sovitaan virkamiehen tavoitteista ja toimenpiteistä sekä keskustellaan työmäärästä ja mahdollisesta tukemisesta.</p> <p>Henkilöstöllä on mahdollisuus melko laajaan etätööhön, mikä tuo joustavuutta työelämään ja takaa paremman työhyvinvoinnin.</p> <p>Henkilöstötilanne on melko tiukka ja myös ensi vuonna on tulossa muutama eläköityminen. Olemme saaneet rekrytoida korvaavia uusia virkamiehiä. Tulostavoitteiden saavuttamiseksi on erittäin tärkeää, että on riittävästi henkilöstöresursseja ja että löytyy uutta osaavaa työvoimaa. Panostamme uusien virkamiesten perusteelliseen perehdyttämiseen.</p> <p>Käytössä olevat sähköiset järjestelmät antavat enemmän joustovaraa henkilökunnan käytön osalta. Työtilanteesta riippuen hakemuksia voidaan joustavasti siirtää henkilöltä toiselle, ottaen huomioon eriyttämiseen ja tehtävien jakoon liittyvät vaatimukset. Panostamme jatkuvasti palvelujen laadun parantamiseen valvontapöytäkirjojen sekä asiakas-, sidosryhmä- ja muuta palautetta käyttäen. Seuraamme käsittelyaikoja säännöllisesti.</p> <p>Panostamme myös petosten torjuntaan, tietoturvaan, tietosuojaan, hallintolain ja virkamieslain vaatimusten tuntemiseen sekä sosiaalisen median käyttöön.</p> <p>Yksikön lakimies on järjestänyt henkilöstölle koulutusta petosten torjunnasta. On myös järjestetty koulutusta eturistiriitojen ennaltaehkäisystä.</p>
POP	<p>Henkilöstön tehtävänkuvia muokataan säännöllisesti tarvetta vastaavaksi. Näköpiirissä on eläköitymisiä, mihin pyritään varautumaan ennalta suunnitellusti. Rekrytoinneissa kiinnitetään huomiota tarkoituksenmukaiseen koulutukseen ja osaamiseen. Ohjaavien tahojen järjestämään koulutukseen osallistutaan säännöllisesti. Asiakokonaisuuksia käydään läpi yhteisissä valtakunnallisissa tilaisuuksissa sekä yksikkö- ja ryhmäpalavereissa tai tiimipalavereissa yhdessä henkilöstön kanssa. Muutoinkin ELY-keskus panostaa henkilökuntansa osaamisen kehittämiseen ja uudistumiseen. ELY-keskus toteuttaa laadun varmistukseen liittyviä toimia ohjaavien virastojen ohjeistuksen mukaisesti huomioiden mm. petosten ja rikollisuuden torjunta. Henkilöstö osallistuu Ruokaviraston ja Keha-keskuksen nettikoulutuksiin ja -tentteihin.</p>
KAI	<p>Henkilöstö on kokenutta ja sen osaamista ylläpidetään.</p>
LAP	<ul style="list-style-type: none"> • Nykytasoinen henkilöstöresurssi mahdollistaa tavoitteiden saavuttamisen myös vuonna 2024. Haasteita voi tulla CAP-kauden loppupuolella maaseudun kehittämisvaroihin (tekninen apu) mahdollisesti kohdistuvien leikkausten takia. • Haetaan korvaavia rekrytointeja eläköityvälle asiantuntijahenkilöstölle. • Henkilöstö osallistuu hallinnon järjestämiin substanssikoulutuksiin sekä lähi- että etäkoulutuksina. Suositaan edelleen hallinnon etäkoulutuksia.

-
• Myös henkilöstö- ja tehtävämuutosten yhteydessä varmistetaan riittävä osaaminen sijaistamisiin.
-

13. Toimintamenomäärärahojen riittävyys maatalouden, maaseudun kehittämisen ja elintarviketurvallisuuden tehtävissä vuonna 2024		
ELY	ELY-keskuksen arvio toimintamenomäärärahojen riittävydestä maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden tehtävissä vuonna 2024 (ei sisällä teknistä apua).	ELY-keskuksen arvio toimintamenomäärärahojen riittävydestä maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden tehtävissä kehyskaudella 2024–2026 (ei sisällä teknistä apua).
UUD	Toimintamenomäärärahat riittävät todennäköisesti.	Toimintamenomäärärahojen riittävyttä ei ole mahdollista arvioida.
VAR	Toimintamenomäärärahat riittävät todennäköisesti.	Toimintamenomäärärahat riittävät todennäköisesti.
SAT	Toimintamenomäärärahat riittävät todennäköisesti.	Toimintamenomäärärahojen riittävyttä ei ole mahdollista arvioida.
HÄM	Toimintamenomäärärahat riittävät todennäköisesti.	Toimintamenomäärärahojen riittävyttä ei ole mahdollista arvioida.
PIR	Toimintamenomäärärahat riittävät todennäköisesti.	Toimintamenomäärärahojen riittävyttä ei ole mahdollista arvioida.
KAS	Toimintamenomäärärahat riittävät hyvin.	Toimintamenomäärärahat riittävät todennäköisesti.
ESA	-	-
POS	Toimintamenomäärärahojen riittävyttä ei ole mahdollista arvioida.	Toimintamenomäärärahojen riittävyttä ei ole mahdollista arvioida.
POK	Toimintamenomäärärahat riittävät hyvin.	Toimintamenomäärärahojen riittävyttä ei ole mahdollista arvioida.
KES	Toimintamenomäärärahat eivät varmuudella riitä.	Toimintamenomäärärahat eivät todennäköisesti riitä.
EPO	Toimintamenomäärärahat riittävät todennäköisesti.	Toimintamenomäärärahojen riittävyttä ei ole mahdollista arvioida.
POH	Toimintamenomäärärahat riittävät hyvin.	Toimintamenomäärärahojen riittävyttä ei ole mahdollista arvioida.
POP	Toimintamenomäärärahat riittävät todennäköisesti.	Toimintamenomäärärahojen riittävyttä ei ole mahdollista arvioida.
KAI	Toimintamenomäärärahat riittävät hyvin.	Toimintamenomäärärahat riittävät todennäköisesti.
LAP	Toimintamenomäärärahat riittävät todennäköisesti.	Toimintamenomäärärahat riittävät todennäköisesti.